

Cyprus Mental Health
Institute

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol / Cilt 1. Issue / Sayı: 1, April / Nisan 2019

Relationship between Depressive Symptoms and Life Satisfaction Among University Students
Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki

Ortaöğretim Öğrencilerinde Fen Öğrenmeye Yönelik Kaygı ve Motivasyon İlişkisi

The Relation between Anxiety and Motivation for Learning Science in Secondary School Students

Madde Kullanım Geçmişli Bireylerin Olumsuz Otomatik Düşünceleri ve Öğrenilmiş Çaresizlik Örüntülerinin İncelenmesi

Investigation The Negative Automatic Thoughts and Learned Patterns of Helplessness of Individuals who Have a History of Substance Use

Matematik Okuryazarlığı Özyeterliliğinin ve Aile Bütçesini Planlamanın Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi

Effects of Mathematics Literacy Self-efficacy and Family Budget Planning on the Psychological Well-Being

Comparison of Sexual Satisfaction and Attachment Styles of Patients With Bipolar I Disorder, Borderline Personality Disorder and Health Controls

Bipolar Bozukluk, Borderline Kişilik Bozukluğu ve Sağlıklı Kontroller Olan Hastaların Bağlanma Stilleri ve Cinsel Doyumların Karşılaştırılması

Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda Bir Derleme

A Review Article on Attachment and Maternal Attachment

Saklı Ada:İnsula

The Hidden Island: Insula

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri Dergisi

Vol.1, Sayı 1, April 2019 / Cilt.1, Sayı 1, Nisan 2019

TRI-ANNUAL / DÖRT AYDA BİR YAYIMLANIR

EDITORIAL IN CHIEF / YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

DEPUTY EDITORS / YAYIN YÖNETMENİ YARDIMCILARI

Prof. Dr. Kültegin Ögel

Assoc. Prof. Dr. Zihniye Okray

Asst. Prof. Dr. Meryem Karaaziz

Asst. Prof. Dr. Ece Müezzinz

EDITORIAL ADVISORY BOARD / YAYIN DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ebru Çakıcı, Lefkoşa-Cyprus

Prof. Dr. Orhan Doğan, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Tamer Aker, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Yasemin Özkan, Ankara-Turkey

Prof. Dr. Lut Tamam, Adana-Turkey

Prof. Dr. Zeynep Şimşek, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Özlem Kararımak, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu, Sivas-Turkey

Assoc. Prof. Dr. İrem Erdem Atak, İstanbul-Turkey

Assoc. Prof. Dr. İbrahim Taymur, Bursa-Turkey

Assoc. Prof. Dr. Ülgen H. Okyayuz, Lefkoşa-Cyprus

Assoc. Prof. Dr. Elif Mutlu, İstanbul-Turkey

Assoc. Prof. Dr. Sibel Dinçyürek, Mağusa-Kıbrıs

Asst. Prof. Dr. Besedova Petra, H. Kralove-Czech Rep.

Asst. Prof. Dr. Zafer Bekiroğulları, Londra-İngiltere

Asst. Prof. Dr. Kuzeymen Balıkcı, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Çiğdem Dürüst, Girne-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Aslı Niyazi, Güzelyurt-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Linda Fraim, Girne- Cyprus

Asst. Prof. Dr. Gülcem Sala Razi, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Ayhan Çakıcı Eş, Lefkoşa-Cyprus

Dr. Utku Beyazıt, Antalya-Turkey

Prof. Dr. Nesrin Dilbaz, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Fatmagül Cirhinlioğlu, Sivas-Turkey

Prof. Dr. Antonio Prunas, Milano-İtalya

Prof. Dr. Figen Karadağ, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Alim Kaya, Mağusa-Cyprus

Prof. Dr. Turgay Biçer, İstanbul-Turkey

Prof. Dr. Münevver Yalçınkaya, Lefkoşa-Cyprus

Assoc. Prof. Dr. Tayfun Doğan, İstanbul-Turkey

Assoc. Prof. Dr. Aylin Özbek, İzmir-Turkey

Assoc. Prof. Dr. Merih Altıntaş, İstanbul-Turkey

Assoc. Prof. Dr. Bahar Baştuğ, Ankara-Turkey

Assoc. Prof. Dr. Derya Şaşman Kaylı, Manisa-Turkey

Asst. Prof. Dr. Asuman Bolkan, Girne-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Hüseyin Bayraktaroğlu, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Deniz Ergün, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Sultan Okumuşoğlu, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Ezgi Ulu, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Füsün Gökkaya, Lefkoşa- Cyprus

Asst. Prof. Dr. Nuriye Sancar, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Başak Bağlama, Lefkoşa-Cyprus

Asst. Prof. Dr. Ömer Gökel, Lefkoşa-Cyprus

Dr. Bingül Subaşı, Lefkoşa-Cyprus

Dil Editörü / Language Editor: MSc. Asra Babayiğit

Dış İlişkiler Editörü / Foreign Relations Editor: MSc. Bade Yaya

İstatistik Editörü / Statistics Editor: MSc. Ayşe Buran

Web Editörü / Web Editor: BSc. Tuğçe Özbahadır

Sahibi: Ebru Çakıcı

Sorumlu Yazı İşleri Md: Asra Babayiğit

Düzenleme: Tugay Fatmaoğulları

Dizgi: Mehmet Eş

Baskı: Uğur Matbaa

Tel: +90 542 855 33 93

E-posta: meh_cakici@yahoo.com

Orcid, Crossref, Common Creative, Open Acces, Cope, Research Bible

KIBRIS RUH SAĞLIĞI ENSTİTÜSÜ

- ✓ NAADAC (ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI TERAPİSTİ EĞİTİMİ)
- ✓ POZİTİF PSİKOTERAPİ -TEMEL VE MASTER EĞİTİMİ
 - ✓ PSİKODRAMA EĞİTİMİ
 - ✓ SPOR PSİKOLOJİSİ EĞİTİMİ
- ✓ TERAPİDE KLİNİK GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ ADLİ PSİKOLOJİ EĞİTİMİ
 - ✓ ÇOCUK DİKKAT TESTLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YAŞAM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ YÖNETİM BECERİLERİ EĞİTİMİ
 - ✓ BEDEN DİLİ EĞİTİMİ
- ✓ MOTİVASYONAL GÖRÜŞME TEKNİKLERİ EĞİTİMİ

Adres: Meriç Sokak, No: 22, Kumsal-Lefkoşa-KKTC

Tel: +90 533 889 19 21

Koordinatör: Kübra ÖZSAT (ozsatk@gmail.com) - Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ebru ÇAKICI (ebru.cakici@neu.edu.tr)

Websitesi: www.ruhsagligienstitusu.com

INSTRUCTION FOR AUTHORS

GENERAL INFORMATION

The aim of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, Cyprus, Turkey and in the world, mainly Psychiatry and Psychology, to provide the scientific level of theoretical knowledge and clinical experience to create and promote a forum.

In the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, original research articles, review articles, case reports, letters / debates, books and dissertations will be published.

The journal is published in every four months with 3 issues per year. Manuscripts (e-mails) are published after review of the editorial board and at least two reviewers, and after making necessary corrections.

Journal content;

- At the stage of submission, the application letter, title, authors and institutions, contact address, Turkish abstract and the title and summary of the manuscript should be written at the relevant stages.

- Turkish abstract should be added to the works written in English.

- In the main text of the manuscript it will be used as follows: Introduction, Materials and Methods, Results, Discussion, Acknowledgments, References, Tables and Figures.

Manuscripts must not have been previously published or sent to another journal for publication.

Copyright Transfer Form;

- Manuscripts that are not accepted to be published are not returned, and the review reports of the manuscripts are sent to the author (s). The publication rights of the accepted articles are transferred to the journal by 'Copyright Transfer Form'.

- For the published manuscripts, the first author is not paid any fees except for two print journal.

- For accepted manuscripts, the authors are deemed to have accepted the correctness by the editor-in-chief.

In case of studies presented previously in a congress / symposium, this should be stated as a footnote.

Ethics Committee;

- Local ethics committee approval should be obtained for researches. In the manuscripts that report the results of the experimental studies, there should be a sentence indicating that the informed consent of the volunteer or the patients were taken after all the procedure(s) is fully described. In the case of such a study, the authors must accept internationally recognized guidelines and Turkish provisions of the regulations and also send the approval of the Ethics Committee from the institution. Studies on animals should be made clear of what has been done to prevent pain and discomfort.

Writing Guidelines and Characteristics

1.) The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Manuscripts should be written in a clear, fluent, simple language and long narratives should be avoided. Turkish equivalents of foreign words and abbreviations must be fully written in parenthesis where they crossed. Generic names of drugs should be used. Footnotes should not be used.

2.) The names of the authors should be placed at the bottom right of one line of the article title and the title, institution, address, telephone, e-mail address should be given with the asterisk (*). Authors / text-specific terminology and / or abbreviations should be explained in footnotes. The author (s) must be the person (s) who makes the work and writes directly. If the research has received financial support from an organization or has been presented in a congress, it should be placed on the last word of the title of the manuscript (*) and should be indicated as a bottom note.

3.) Articles are on one side of A4 paper size, 2.5 cm on all sides. It should be written with "Times New Roman" font with 12 pt and one and a half line spacing. The Turkish title should not exceed 19 words. Subheadings must be preceded by line spacing, no space between paragraphs and no paragraph indented. Footnotes should be used to provide additional information, not for source representation, should be numbered on the page, written in 10 pt and 1 line spacing and justified. The page numbers must also be placed at the bottom with 11 pt.

4.) Manuscripts should be sent by e-mail (3500 in the research articles, 3500 in the review and original articles, 2500 in the case report, letter in the editor, 500 words in the book and dissertation promotion). Accepted manuscripts are published in order.

5.) **First page:** Title of Turkish and English abstracts (150-250 words) written by the 3-8 key words should be added to the Index Medicus and Turkey Science Terms. The abstract should be organized according to introduction-method-results-discussion sections.

6.) **Research papers:** After the abstract, the sub-headings of the introduction-method and materials-results-discussion-references should be included, the latest information should be written on the subject, the method should be written clearly, the validity and reliability studies of the measurement tools used and the tests used for the evaluation, standard deviation, test values should be specified. In the discussion, the benefits of the results in clinical and theoretical aspects, application areas and innovations should be emphasized.

7.) In-article citations and bibliography in the journal should be presented according to international APA 6 format. For more information, see Resources in the web page.

8.) The visuals and note samples included in the articles should be numbered as Figure / Table 1. ... with their short explanations. All images should be sent in JPG format at a minimum resolution of 300 dpi to avoid any resolution problems. Placements in text can be changed according to page layout when required.

9.) **Table, graphics, figures and photos** should not be more than six, should be placed on a separate page, should be specified in the text. The dot should not be used in Arabic numerals and decimals.

10.) **Review articles:** The aim, the method used, the sources used, the results to be written should be indicated. (Up to 50 references)

11.) **Case report:** Typical or uncommon cases of clinical or theoretical education. (30 sources)

12.) **Translation, book and dissertation presentation:** Translation, book and thesis introductions should be short, an original copy of translation articles and thesis should be sent.

Reference in Text

References should be written in parentheses in the text by including the surnames and publication date of the manuscripts. If more than one source is to be shown, the (;) sign must be used between the references. References should be sorted alphabetically.

Single author References;

(Akyolcu, 2007)

References with two authors;

(Sayiner and Demirci, 2007, p. 72)

References with three, four and five authors;

For the first use in the text: (Ailen, Ciambune and Welch 2000, pp. 12

.13) In repeated use within the text: (Ailen et al., 2000).

References with six and more authors;

(Çavdar et al., 2003)

References in References Section

All references should be given in a separate section at the end of the text in alphabetical order.

Examples of literature writing are given below.

Book

a) Book Example

Onur, B. (1997). Developmental Psychology, Ankara: İmge Kitapevi.

b) Translation of Books

Schuckit MA. (1993). Alcohol and Substance Abuse. K Kamberoglu (trans.), Izmir: Kanyılmaz Matbaası.

c) Multi Writer Turkish Book

Tonta, Y., Bitirim, Y. and Sever, H. (2002). Performance evaluation in Turkish search engines. Ankara: Total Informatics.

d) English Book

Kamien R., & amp; Kamien, A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) Section in English Book

Bassett, C. (2006). Cultural studies. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), New cultural studies: Adventures in theory (pp. 220 Bir237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Section in Turkish Book

Erkmen, T. (2012). Organizational culture: Functions, elements, the importance of business management and leadership. M. Zencirkiran (Ed.), In the book of Organizational Sociology (pp. 233an263). Bursa: Dora Edition Publication.

Article

a) Article

Mutlu, B. and Savaşer, S. (2007). Causes of stress in parents in the intensive care unit after surgery and attempts to reduce. Istanbul University Florence Nightingale Nursing Journal, 15 (60), 179ing182.

b) More Than Seven Writers in Article

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. New England Journal of Medicine, 372, 2087 Medicine2096. <http://dx.doi.org/10.1056/nejmoa1501184>

Thesis, Presentation, Paper

a) Thesis

Yellow, E. (2008). Cultural identity and policy: Interculturalism in Mardin. (Unpublished PhD Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara.

b) Congress Presentation

Çepni, S., Bacanak, A. and Özsevgeç, T. (2001, June). The relation of science teacher candidates attitudes towards science branches and their success in science branches. Paper presented at the X. National Educational Sciences Congress, Abant İzzet Baysal University, Bolu. The author (s) is responsible for the content of the manuscript and the accuracy of the references. It can be cited for scientific purpose.

YAZARLARA BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin amacı, Kıbrıs Türkiye ve Dünya'da Psikiyatri ve Psikoloji başta olmak üzere kuramsal bilgileri ve klinik deneyimleri bilimsel düzeyde sunmak, yaygınlaştırmak bir forum oluşturmaktır.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde Psikiyatri ve Psikoloji ile ilgili alanlardaki araştırma, gözden geçirme/ derleme, olgu sunumu, eğitimde/ uygulamada ve psikiyatride yeni ufuklar açacak özgün yazılar/görüşler, çeviri yazılar, mektup/tartışma, kitap ve tez tanıtımı yayımlanır.

Dergi dört ay da bir, üç sayı olarak yayımlanır.

Dergiye gönderilen yazılar (e-posta) yayın kurulu ve en az iki danışmanın incelemesinden ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayımlanır.

Dergi yazım içeriği:

Gönderim aşamasında, başvuru mektubu, başlık, yazarlar ve kurumları, iletişim adresi, Türkçe özet ve yazımın İngilizce başlığı ve özeti ilgili aşamalarda yazılmalıdır.

İngilizce yazılan çalışmalara da Türkçe özet eklenmesi gerekmektedir. Yazımın ana metnindeyse şu sıra kullanılacaktır: Giriş, Gereç ve Yöntem, Bulgular, Tartışma, Teşekkür, Kaynaklar.

Yazıların daha önce yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka dergiye gönderilmemiş olması gerekir.

Telif Hakkı Devir Formu:

Yayımlanması kabul edilmeyen yazılar geri verilmez, yazıların inceleme raporları yazar(lar)ya gönderilir. Yayımlanması kabul edilen yazıların yayın hakları 'Telif Hakkı Devir Formu'yla dergiye devredilir.

Yayımlanan yazılar için birinci yazara iki dergi dışında herhangi bir karşılık ödenmez, bir ücret alınmaz.

Kabul edilen yazar(lar), Türkçe ve İngilizce düzeltmenin yayın yönetmenince yapılmasını kabul etmiş sayılır.

Daha önce bir kongrede/sempozyumda sunulmuş olan çalışmalarda bu durum dipnot olarak belirtilmelidir.

Etik Kurul:

Araştırmalar için yerel etik kurul onayı alınmalıdır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını bildiren yazılarda, çalışmanın yapıldığı gönüllü ya da hastalara uygulanacak prosedür(ler)in özelliği tümüyle anlatıldıktan sonra, onaylarının alındığını gösterir bir cümle bulunmalıdır. Yazarlar, bu tür bir çalışma söz konusu olduğunda, uluslararası alanda kabul edilen kılavuzlara ve T.C ve/veya K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından getirilen yönetmelik ve yazılarda belirtilen hükümlere uyulduğunu belirtmeli ve kurumdun aldıkları Etik Komitesi onayını göndermelidir. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda ağrı, acı ve rahatsızlık verilmemesi için neler yapıldığı açık bir şekilde belirtilmelidir.

YAZIM KURALLARI VE ÖZELLİKLERİ

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazılar anlaşılır, akıcı, yalın bir dille yazılmalı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalıdır. Yabancı sözcüklerin ve kısaltmaların Türkçe karşılıkları ilk geçtikleri yerde parantez içinde tam olarak yazılmalıdır. İlaçların jenerik adları kullanılmalıdır. Yazılarda dipnot kullanılmamalıdır.

Yazarların adları makale başlığının bir satır sağ altında yer almalı ve yıldız (*) dipnotla unvanı, kurumu, adresi, telefonu, e-posta adresi verilmelidir. Yazara/metne özgü terminoloji ve/veya kısaltmalar ilk kullanımlarında dipnotla açıklanmalıdır. Yazar(lar) doğrudan çalışmayı yapan ve yazan kişi(ler) olmalıdır.

Araştırma herhangi bir kuruluş tarafından maddi bir destek görmüşse veya bir kongrede tebliğ edilmişse makalenin başlığının son kelimesi üzerine (*) konularak dip not olarak belirtilmelidir.

Makaleler A4 kağıt boyutunun bir yüzüne, tüm kenarlardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, Times New Roman yazı karakteriyle, 12 punto ve 1,5 satır aralığıyla iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce başlık 19 kelimeyi geçmemelidir. Alt başlıklar ve başlık sonrası paragraflar arasında boşluk olmamalı ve hiçbir paragraf girintili yazılmamalıdır. Dipnotlar kaynak gösterimi için değil ek bilgi vermek için kullanılmalı, sayfa altında numaralandırılmalı, 10 punto ve 1 satır aralığı ile iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Sayfa numaraları da 11 puntoyla, sağ alta yer almalıdır.

Yazılar e-posta ile gönderilmelidir (Araştırma yazılarında 3500, derleme ve özgün yazılarda 3500, olgu sunumunda 3000, editöre mektup, kitap ve tez tanıtımında 500 sözcüğü geçmemelidir). Kabul edilen yazılar sıraya alınarak yayımlanır.

Birinci Sayfa: Başlıklarıyla Türkçe ve İngilizce özetler (150-250 sözcük) yazılıp Index Medicus ve Türkiye Bilim Terimleri'ne göre 3-8 anahtar sözcük eklenmelidir. Özet, amaç-yöntem-sonuçlar-tartışma bölümlerine göre düzenlenmelidir.

Araştırma yazıları: Özetten sonra giriş-yöntem ve gereç-sonuçlar-tartışma-kaynaklar alt başlıklarını taşımalı, konuyla ilgili en son bilgiler yer almalı, yöntem açık olarak yazılmalı, kullanılan ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile değerlendirme için kullanılan testler, standart sapma, test değerleri belirtilmelidir. Tartışmada sonuçların klinik ve kuramsal yönlerden yararları, uygulanma alanları, getirdiği yenilikler vurgulanmalıdır.

Dergide makale içi atıflar ve kaynakça uluslararası APA formatına göre gösterilmelidir. Ayrıntılı bilgi için web sayfasında Kaynaklar bölümüne bakınız.

Makalelerde yer alan görseller ve nota örnekleri kısa açıklamalarıyla birlikte ortalanmış olarak Şekil/Tablo 1. ... şeklinde numaralandırılmalıdır. Tüm görseller, baskıda çözünürlük problemi olmaması için minimum 300 dpi çözünürlükte ve JPG formatında ayrıca gönderilmelidir. Metin içerisindeki yerleştirmeler, gerektiğinde sayfa düzenine göre değiştirilebilirler.

Tablo, grafik, şekil ve fotoğraflar altıdan çok olmamalı, ayrı bir sayfaya konmalı, yazıdaki yeri belirtilmelidir. Arabik rakamlar ve ondalıklarda nokta kullanılmamalıdır.

Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Derleme yazıları: Amacı, kullanılan yöntem, yararlanılan kaynaklar, çıkarılan sonuçlar belirtilmelidir. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Olgu sunumu: Klinik veya kuramsal eğitim yönünden yararlı görülen tipik veya az görülen olguların kaynak sayısının 30 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Çeviri, kitap ve tez tanıtımı: Çeviri, kitap ve tez tanıtımları kısa olmalı, çeviri yazılarının ve tezin bir özgün kopyası gönderilmelidir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Tek yazarlı kaynak:

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak:

(Sayner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak:

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambur ve Welch 2000, s. 12-13)

Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak:

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.**Kitap****a) Kitap Örneği**

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Kitap Çevirisi

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme*. Ankara: Total Bilişim.

d) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). *Cultural studies and new media*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220-237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). *Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi*. M. Zencirhan (Ed.), *Örgüt sosyolojisi kitabı* içinde (s. 233-263). Bursa: Dora Basım Yayın.

Makale**a) Makale**

Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, *The International Journal for the Psychology of Religion*, 14(4), 223-250.

b) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Rodriguez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. *Journal of Pediatric Psychology*, 38 (7), 732-743

Tez, Sunum, Bildiri

a) Tezler: Karaaziz, M. (2017). Kıbrıs ve Türkiye Doğumlu Kumar Bağlılıklarının Kumar Oynama Nedenlerinin ve Kültürlenme Tutum Farklılıklarının Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa-KKTC.

b) Kongre Bildirisi: Çepni, S., Bacanak A. ve Özevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu **Yazıların içeriğinden ve kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Kaynak gösterilecek bilimsel amaçla alıntı yapılabilir.**

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Başlarken.....4

ORIGINAL ARTICLES / ARAŞTIRMALAR

Relationship between Depressive Symptoms and Life Satisfaction Among University Students

Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki

Asra BABAYİĞİT, Zihniye OKRAY.....5

Ortaöğretim Öğrencilerinde Fen Öğrenmeye Yönelik Kaygı ve Motivasyon İlişkisi

The Relation between Anxiety and Motivation for Learning Science in Secondary School Students

Ece E. MÜEZZİN, Beste Ç. ÖZATA14

Madde Kullanım Geçmişli Bireylerin Olumsuz Otomatik Düşünceleri ve Öğrenilmiş Çaresizlik
Örüntülerinin İncelenmesi

Investigation The Negative Automatic Thoughts and Learned Patterns of Helplessness of Individuals Who Have a History of Substance Use

Helin Ögütçü ZEMAN, Hande Çelikay SÖYLER, Ayşe Ender ALTINTOPRAK22

Matematik okuryazarlığın aile bütçesini belirlemedeki önemi ve aile bütçesini planlayan yetişkinlerin
psikolojik iyi oluş düzeyleri

The importance of mathematics literacy in determining the family budget and the psychological well-being of adults planning the family budget

Müge ERSOY, Tuğçe BALKIR, Meryem KARAAZİZ, Fahriye BALKIR..... 31

Comparison of Sexual Satisfactions and Attachment Styles of Patients with Bipolar I Disorder, Borderline
Personality Disorder and Healthy Controls

Bipolar Bozukluk, Borderline Kişilik Bozukluğu ve Sağlıklı Kontroller Olan Hastaların Bağlanma Stilleri ve Cinsel Doyumlarının Karşılaştırılması

Tolga ŞAKAR, Ayhan ÇAKICI EŞ.....41

DERLEME / REVIEW

Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda Bir Derleme

A Review Article on Attachment and Maternal Attachment

Emel Hoca NACAR, Füsün GÖKKAYA49

Saklı ada: Insula

The Hidden Island: Insula

Sevda Lafcı FAHRİOĞLU, Sezgin İLGİ56

Editörden

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi Başlarken

Sayın Meslektaşlarım,

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi adı altında, akademik ve bilimsel dünyaya bundan sonra çok önemli katkısı olacağına inandığımız yeni bir dergi çıkarmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Psikiyatri ve psikoloji alanlarındaki tüm konuları kapsayacak olan Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, hakemli ve dört ayda bir yayımlanan bilimsel bir dergi olacaktır. Dergi birçok bilimsel araştırmanın sunulmasını sağlayacak bir ortam oluşturacak ve ruh sağlığı alanındaki yeni bilgilerin ve güncel yaklaşımların paylaşılmasına olanak sağlayacaktır. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi yaratacağı bilimsel bilgi paylaşımı ortamı, bilim insanları için önemli bir ulusal ve uluslararası platform yaratacaktır. Kıbrıs'ta kendi alanında çıkan ilk dergi olma özelliği taşıyan ve Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü tarafından çıkarılan Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin hedefi yerel bir dergi olmaktan çok uluslararası bilimsel paylaşımı sağlamaktır. Bu doğrultuda ilk sayısından itibaren yazılar hem Türkçe hem de İngilizce olarak dergide yayımlanmaya başlayacaktır. Ancak ruh sağlığı alanında global olarak tüm ruh sağlığı çalışanlarının yararlandığı ve yeni bilgilere ulaşma ortamının sağlandığı bir kaynak olma özelliği, derginin ilk sayısından itibaren temel hedefi olmaya devam edecektir.

Kıbrıs son yıllarda yaşadığı ekonomik sorunları çözmeye üniversitelerin kuruluşunu ve gelişmesini temel hedef görmüştür. Ancak görülüyor ki, 1980'li yılların başından itibaren kurulan birçok üniversite sayısal büyümeyi büyük hedef görmüş akademik kalite talebi ardından gelmiştir. Akademik bilimsel yayınların artışı ancak son yıllarda öne çıkmaya başlamıştır. Sayısal büyüklüğe karşın uluslararası yayın az sayıda yer almıştır. Aynı şekilde uluslararası kriterleri kapsayan akademik dergi de az sayıda yayın hayatında yer almıştır. Aynı sorun psikiyatri ve psikoloji alanları için de geçerli olmuştur. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi alanının ilk dergisi olma özelliği ile bu açığı da kapayacaktır. Yerel yayınlar için de ruh sağlığı alanında bir bilgi paylaşımı zemini oluşturma fırsatı da bilim insanlarına sunacaktır.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin hazırlanmasında genç ve hevesli YDÜ psikoloji Bölümü ekibi çok ciddi katkı koymuştur. Derginin bir üniversite veya kurumun kendi içinde yazılarının yayımlandığı dar bir yayın misyonu olma özelliği taşımasından kaçınılmış ve pek çok üniversiteden ve kurumdan bireyin katkı koyduğu coğrafi dağılımı geniş bir dergi yapısı meydana getirilmiştir. Kıbrıs ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden bilim insanlarının katkı koyduğu Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde daha ilk sayıdan İtalya, İngiltere, Çek Cumhuriyeti gibi ülkelere bilim insanlarının katıldığı uluslararası bir platform oluşabilmiştir. Katkı koyan herkese çok teşekkür eder, bilim dünyasına derginin hayırlı olmasını temenni ederim.

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı¹

¹*Yakın Doğu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs*

Kıbrıs Ruh Sağlığı Enstitüsü

RESEARCH ARTICLE/ ARAŞTIRMA YAZISI

Relationship between Depressive Symptoms and Life Satisfaction Among University Students

Asra BABAYIĞIT¹, Zihniye OKRAY²

Abstract: The aim of the study is to investigate the depressive symptoms and life satisfaction among the university students in TRNC. The study also investigates the relationship between depressive symptoms and life satisfaction. The data of the study was collected in February 2016. The study consists of 50 university students. Participants were selected using convenience sampling method. The research's survey questionnaire was administered by face to face interviews. Questionnaire includes socio-demographic information form, Beck Depression Inventory and Life Satisfaction Scale. Descriptive statistical methods (mean, standard deviation), the one-way ANOVA and t-test analysis was used for comparisons of qualitative data. Study shows no significant relationship between depression and demographic variables. Only academic performance and life satisfaction's relationship was found as statistically meaningful as many other studies found the same parallel results. Depression is a growing problem throughout the world. Despite it is very common, most people do not perceive and accept depression as an illness. Non-treated depression can reach to severe levels and severe level of depression may lead to suicidal attempts. The importance of depression should be underlined because of its harmful consequences.

Key Words: Depression, Life Satisfaction, University Students.

Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Yaşam Doymu Arasındaki İlişki

Özet: Çalışmanın amacı, KKTC'deki üniversite öğrencileri arasındaki depresif belirtilerin ve yaşam doyumunun araştırılmasıdır. Bunun yanında, depresif belirtiler ve yaşam doymu arasındaki ilişki de araştırılmaktadır. Araştırmanın verileri Şubat 2016'da toplanmıştır. Çalışma 50 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcılar uygun örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Araştırmanın anket formu yüz yüze görüşmelerle uygulanmıştır. Anket sosyodemografik bilgi formu, Beck Depresyon Envanteri ve Yaşam Doymu Ölçeğini içermektedir. Verilerin karşılaştırılmasında tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (ortalama, standart sapma), tek yönlü ANOVA ve T testi analizi kullanılmıştır. Çalışma depresyon ve demografik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Yalnızca akademik performans ve yaşam memnuniyeti ilişkisi, diğer birçok çalışmayla paralel şekilde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Depresyon tüm dünyada büyüyen bir sorundur. Çok yaygın olmasına rağmen, çoğu insan depresyonu bir hastalık olarak algılamamakta ve kabul etmemektedir. Tedavi edilmeyen depresyon şiddetli seviyelere ulaşabilir ve şiddetli depresyon seviyesi intihar girişimlerine neden olabilir. Depresyonun önemi, zararlı sonuçlarından dolayı vurgulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, Yaşam Doymu, Üniversite Öğrencileri.

¹MSc, Asra Babayığit, Psychology Department, Arts and Science Faculty, Near East University, Nicosia-North Cyprus.

²Assoc. Prof. Zihniye Okray, Psychology Department, Arts and Science Faculty, European University of Lefke, North Cyprus.

Address of correspondence/ Yazışma adresi: MSc Asra Babayığit, Near East University, Arts and Science Faculty, Psychology Department, Nicosia/TRNC. Email: asra.babayigit@neu.edu.tr

Date of Received/ Geliş Tarihi: 14.04.2019, **Date of Acceptance/ Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing/ Referans gösterimi: Babayığit, A., Okray, Z. (2019). Relationship Between Depressive Symptoms and Life Satisfaction Among University Students. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology*, 1 (1): 5-13. doi:10.35365/ctjpp.19.1.01

Introduction

Depression is one of the most common psychiatric disorders (Murray and Lopez, 1996). When the individual and social costs due to the effects of depression are considered, it can be perceived as a serious public health issue (WHO, 2016). Depression is a mood disorder (Gündoğar, Gül, Uskun, Demirci, & Keçeci, 2007, 14-27). Our emotional side is the most effective property in our all relationships and adaptations to the society (Öztürk & Uluşahin, 2015, 261).

Life satisfaction is one of the most basic searches of the life and a judicial process related to the cognitive assessment about how extent the person is satisfied with their life (Erturan et. al., 2014, 172-6, Diener, 1984, 543-61). Ryan and his colleagues (1996) stated that behaviors related with autonomy, relevance, qualifications and other internal needs are increasing the life satisfaction.

There are many studies about life satisfaction with the university students and adolescents. For example, Young and Miller (1995) found that adolescent's perception for parent's attitude is related with life satisfaction. Another study, Moller (1996) made with South African students illustrates that economic level and ethnic properties are factors that are related with life satisfaction. In 2005, McKnight applied a study to university students and found that students which have contradictions with spirituality have lower life satisfaction (Dost, 2007).

Lately, it is observed that there is an increase in university students who are diagnosed or treated by the depression. Depression is the most serious emotional problem that students face with. University students maintain a balance between their own expectations and other people's (friend and family) expectations. In addition to this they try to discover themselves. During this discovery period there might be ups and downs in self-respect must adapt themselves to the changing environment and condition such as living place. Because of these factors and probability of negative life conditions there might be many stress factors. At last, university students become more vulnerable to psychological symptoms such as aggressiveness, anxious and depressive moods because of the uncertainty and adaption problems (Ceyhan, Ceyhan, & Kurtyılmaz, 2009).

Life satisfaction is an important issue for every age groups and so for the university students. This can be related to living another place far away from their families. Most of the students go to a different city for their university education. They must adapt

themselves to their new life and important changes. This may lead to bio-psychosocial problems (Sundriyal & Koma, 2012, 33-36).

Depression is a growing problem in our country and throughout the world. Starting age of depression is also decreasing day by day. Depression is an important risk for the university students. This study aims to investigate the depressive symptoms and life satisfaction level among the university students in TRNC. The study tries to link life satisfaction level and depression with variables such as gender, economic support, academic performance and family relationships.

Method

Participants and Procedure

Data was collected in February 2016. Age range in this study is between 18 and 29. There are total 50 participants. %23 of the participants are female and %27 of the participants are male. None of the university students rejected to complete the survey. Study involves university students in TRNC. The convenience sampling method was used in the study. In this study, relational scanning model was used. Relational screening models are defined as research models aiming to determine the presence or degree of coexistence between two and more variables.

Instruments

Beck Depression Scale: It is consist of 21 indication of the depression. Emotional, cognitive and motivational symptoms which are observed in depression are measured. Every item represents a behavioral property belongs to depression. It is a self-report using a four-point scale ranging which ranges from 0 (symptom not present) to 3 (symptom very intense). The test takes approximately 5 to 10 minutes for completion. Points are classified as; 0-13 no depression, 14-24 moderate depression, 25-63 severe depression. According to the Tegin(1980) study, test-retest reliability of $r=0.65$ and halving reliability of $r=0.78$. High scores was found in Tegin's study. The study which is done for the reliability and validity for beck depression scale reliability coefficient found as $r=0.78$, and test-retest as $r=0.65$ (Karaca & Aşkın, 1995).

Life Satisfaction Scale: A 5-item scale designed to measure global cognitive judgments of one's life satisfaction. There are five statements that you may agree or disagree with. Using the 1 - 7 Likert scale below, indicate your agreement with each item by placing the appropriate number on the line preceding that item. Points are min 5, and max 35. Scores 7 and

below indicates a low satisfaction, 8-12 moderate and 13 and more high satisfaction. The low score indicates low life satisfaction. The scale is developed by the Diener in 1985 in order to determine the levels of life satisfaction. Diener stated cronbach alpha as .82 and tes re-test as 87. The validity and realibility coefficient of the scale was made by Yetim to Turkish population in 1993. According to Yetim, $r = .86$ and re-test was found as $r = .73$ (Yetim, 2003).

Socio- Demographic Form: Consist of 17 questions which were prepared by the researchers. It tries to maintain some general information about the respondent and obtain information about the demographic variables such as age, gender, birth place and monthly income.

Procedure of Data Collection

Data collection was done using random sampling. Informed consent was given to make purpose of the study clear to the participants. The general instructions were explained to participants before completing the inventories. Help was provided to the participants in case they found any of the items difficult to comprehend.

Data Analysis

SPSS 22.0 (Statistical Programme for Social Sciences) package program was used for the data analysis. Along with descriptive statistical methods (mean, standard deviation), the one-way ANOVA, t-test analysis and Pearson correlation analysis were used for comparisons of qualitative data.

Results

In this study there are 23 female and 27 male participants. The age range of the participants is 18-28. Most of them (%76) are born in Turkey and %18 are born in TRNC. Only one of the participants was married and %56 of them clarified that they are not in a relationship. The reason to stay at TRNC was mostly University (%74) whereas %22 of them was residents of TRNC. %52 of the sample is at their 3rd class, %34 at 1st class, %10 at 4th class and %4 at 2nd class. When we look at their income, %36 of the sample have no income, %36 have 1600 or under income. Only %6 of them stated that they have more than 3200 income. %46 of them live with a friend, %30 with family and %20 live alone. Most of participants (%86) get their personal income through family support, only %4 of them claimed that they are working. Only %18 of the sample rated their academic performance as moderate.

Table 1. Comparison of Mean Score of Beck Depression and Socio-demographic Characteristic of University Students in TRNC

Demographic variables	m ± sd (n)	F (p)
Gender		
Female	29.30 ± 6.03 (n=23)	0.642 (0.150)
Male	32.33±8.52 (n=27)	
Birth Place		
Cyprus	31.78± 6.51 (n=9)	0.456 (0.637)
Turkey	31.05 ± 7.91 (n=38)	
England	27.00 ±6.93 (n=3)	
Marital Status		
Engaged	25.75 ± 3.40 (n=4)	1.054 (0.356)
In relationship	31.06± 9.63 (n=18)	
Not in relationship	21.32 ± 7.08 (n=28)	
Reason to be in TRNC		
Native-born	31.27± 6.51 (n=11)	0.747 (0.479)
University	31.19 ± 7.98 (n=37)	
Other	24.50 ± 2.12 (n=2)	
Class		
1 st	31.59± 5.62 (n=17)	0.243 (0.866)
2 nd	34.00 ±15.56 (n=2)	
3 rd	30.62 ±8.22 (n=26)	
4 th	29.20 ±9.01 (n=5)	

Monthly income		
No income	30.56± 6.71 (n=18)	0.691 (0.562)
1600 and below	31.39 ±9.24 (n=18)	
1600-3200	29.36 ±6.55 (n=11)	
3200 or more	36.33 ±4.51 (n=3)	
Whom they live		
Alone	33.40 ±10.70 (n=10)	0.535 (0.661)
Mother/father/sibling	31.07± 5.38 (n=15)	
Friend	29.74 ±7.61 (n=23)	
Other	31.50± 0.71 (n=2)	
Economic support		
I work	35.50± 7.78 (n=2)	0.404 (0.674)
Scholarship	31.60± 5.64 (n=5)	
Family support	30.65± 7.82 (n=43)	
Social skills		
Very good	29.76±6.12 (n=17)	0.441 (0.646)
Good	31.25±8.47 (n=28)	
Moderate	33.20± 7.36 (n=5)	
Academic performance		
Very good	26.70±5.96 (n=10)	2.060 (0.139)
Good	31.90±7.93 (n=31)	
Moderate	32.33±6.84 (n=9)	

*p<0.05 ** p<0.01

According to the study, when mean scores of beck depression and gender of the participants were compared by the t-test analysis and mean scores of beck depression and the socio-demographic

characteristics among the university students were compared by the one way Anova analysis, no statistically significant difference was found.

Table 2. Comparison of Mean Score of Life Satisfaction and Socio-demographic Characteristic of University Students in TRNC

Demographic variables	m ± sd (n)	F (p)
Gender		
Female	24.57±8.53 (n=23)	2.405 (0.260)
Male	22.11±6.23 (n=27)	
Birth Place		
Cyprus	23.00 ±7.50 (n=9)	0.009 (0.991)
Turkey	23.26 ±7.30 (n=38)	
England	23.67 ± 11.50 (n=3)	
Marital Status		
Engaged	26.50± 4.04 (n=4)	2.280 (0.113)
In relationship	25.50 ±7.84 (n=18)	
Not in relationship	21.32 ±7.08 (n=28)	
Reason to be in TRNC		
Native-born	22.09±7.50 (n=11)	0.842 (0.437)

University	23.24±7.40 (n=37)	
Other	29.50± 7.78 (n=2)	
Class		
1 st	21.82± 5.20 (n=17)	0.325 (0.822)
2 nd	23.50± 0.71 (n=2)	
3 rd	23.96±8.30 (n=26)	
4 th	24.20 ±10.94 (n=5)	
Monthly income		
No income	22.17± 8.45 (n=18)	1.580 (0.207)
1600 and below	21.56±7.30 (n=18)	
1600-3200	26.55±5.57 (n=11)	
3200 or more	27.67± 1.53 (n=3)	
Whom they live		
Alone	22.80± 8.52 (n=15)	0.058 (0.981)
Mother/father/sibling	23.60 ±6.37 (n=15)	
Friend	23.35± 7.96 (n=23)	
Other	21.50 ±7.78 (n=2)	
Economic support		
I work	24.50 ±2.12 (n=2)	0.482 (0.620)
Scholarship	26.20± 8.04 (n=5)	
Family support	22.84 ±7.51 (n=43)	
Social skills		
Very good	25.29 ±6.75 (n=17)	3.174 (0.051)
Good	23.25 ±7.41 (n=28)	
Moderate	16.20± 6.11 (n=5)	
Academic performance		
Very good	28.20± 6.12 (n=10)	3.201 (0.050)
Good	22.32± 7.23 (n=31)	
Moderate	20.89 ±7.57 (n=9)	

*p<0.05 **p<0.01

According to the study, when mean scores of life satisfaction and gender of the participants were compared by the t-test analysis and mean scores of life satisfaction and the socio demographic characteristics among the university students were compared by the one way anova analysis, no statistically significant difference was found. There

was only a statistically significant difference between variables academic performance and life satisfaction (p= 0.050). Whereas when further analysis Tukey HSD was made, it was found that there was not any statistically meaningful intergroup relationship between variables.

Table 3. Comparison of Mean Score of Beck depression and Life Satisfaction of the University Students in TRNC

Beck score	r	p
Life satisfaction	-0.438**	0.001

The relationship between life satisfaction level of the participants and depressive symptoms was calculated with Pearson Correlation Coefficient and significant

correlation was found (r= -0.438, p=0.001). There is a negative moderate level relationship among the

variables. As life satisfaction decreases, depressive symptoms increase.

Discussion

The aim of this study is to investigate depressive symptoms and life satisfaction level among the university students in TRNC. Study results reveal that there is a relationship between depressive symptoms and life satisfaction. Moreover, there is also a relationship between academic performance and life satisfaction.

Depression

Similar with the present study many other studies found a relationship between depression and life satisfaction (Lewis, Dorahy, & Schumaker, 1999; Friday, Aguwa, & Shiweobe, 2015). As the life satisfaction of the people decreases, they become more vulnerable to depressive symptoms. The present study demonstrates that there are higher rates of depressive symptoms in male students but this difference is not statistically meaningful. On the other hand it is also found that there is no significant relationship between gender and depression among university students (Gündoğar, et. al., 2007, 14-27). Moreover another study found that lifetime and 12-month prevalence of depression is nearly twice as high among women than men (Marcotte et. al., 1999, 123-31). The difference result of the study can be commented as the number of male participants is more than female ones in this study.

The present study illustrates that despite there is no statistically significant difference among marital status in depressive symptoms engaged or in a relationship participants get higher results.. Wilson and Oswald stated that break-up of the relationships has a large depressive effect (Wilson & Oswald, 2005). Not married or not in relationship individuals usually live alone which in turn increases the risk of depression. (Ross et al 1990, 1059-78). The different finding of the study might be related to the participant population because in the present study participants are all university students and none of them are married.

Our study shows that without any statistical meaningfulness students who live alone have more depressive symptoms than the participants who live with a friend or family member. Another study indicates that Hispanics living alone report significantly higher levels of depression compared to Hispanics living with their spouse/partner. The results of the study, related to living alone and living with other people are found to be significant (Russel&Taylor, 2009, 5-7).

Another study which investigates the association between depressive symptoms and living status (whether living alone or with others) in the elderly people illustrates that living alone was significantly associated with depressive symptoms. Moreover the absence of family living together is significantly related to depression (Fukunaga et. al., 2012, 180-85).

Present study illustrates without any statistical meaning that participants who stated that they have moderate relationship with family have higher scores on beck depression scale while participants who have good or very good relations have lower results. In another study it is found that there are negative directional significant difference between risk of postpartum depression risk and perceived multidimensional social support which includes family support (Yıldırım et al., 2011, 31-45). Knowledge- that you are not alone and you will not give a fight with economic standards has a curative effect. Good relations serve social needs of the people.

In another study it is found that lower depressive symptoms are correlated with higher perceived family support. The findings are confirming the literature results which support the family relations importance (Alves et. al., 2014, 9-15). As Beck's triad of depression theory explains there is a constant relationship between perception of self, object and environment. The most important and first object in life is parents. If there is a negative perception of object, person will start to perceive the self negatively and thus the environment. This loop will continue as a triad.

In the present study despite there was no significant difference, participants who perceive their academic performance moderate have higher depressive symptoms when compared with the participants who perceive their academic performance good. The findings of another study of a large community sample of young adolescents, suggest that perceived academic performance is related to self-esteem, locus of control and depressive symptoms (Richardson et. al., 2005, 163-76).

Life Satisfaction

The present study demonstrates that, life satisfaction score is higher among female students than in male ones but this difference is not statistically significant. Tiefenbach and Kohlbacher found that, males are significantly less happy than females in Japan. The findings show that female participants are not only happier but also more satisfied with their lives (Tiefenbach & Kohlbacher, 2013). In another study

done in UK, illustrates similar average levels of life satisfaction for both men and women (Guista et. al., 2011, 1-34). The findings of the present study are related with many other studies in the past whereas it is not statistically meaningful. This may be related to the limited sample size which in turn hinders to make generalizations.

The present study demonstrates that despite there is no significant meaningful difference, life satisfaction increases as the class of the participant increase. In another study, it is found that class is not a determinant of life satisfaction whereas it is also found that hopelessness is decreased in the first class whereas it is increased at the fourth class. Moreover, other studies claim that as the age and class increases, life satisfaction decreases. On the other hand, our study found a positive correlation without any statistical meaning. This could be commented as, most of the participants are from Turkey and they are in Cyprus for education. At the fourth class they are more close to turn back to their country. This may lead to more happiness and more happiness is associated with increased life satisfaction. On the other hand, other results might be related to as the class increases, future anxiety and responsibilities increase so perception of the world is also change which can be related with life satisfaction (Ergin et. al., 2011, 4-5).

When we look at the average monthly income, as the amount of income increase, life satisfaction is also increasing whereas there is not a significant difference. . A study which includes Turkish and American university students also found that there is a positive relationship between life satisfaction and economical independence (Matheny et. al., 2002, 81-97). In another study, according to the students' perception as the economic condition increases, life satisfaction also increases whereas depression, despair and anxiety level decreases (Gündoğar et. al., 2007, 19-23). The similar results in each study might be due to the relaxation and decrease focusing on economic problems can decrease level of the stress people face with and they will be more satisfied with the life as they can reach the wanted materials.

Present study illustrates that participants who live with their family or friend have higher scores on life satisfaction scale than who live alone. In another study, it is found that there is a negative correlation between loneliness and life satisfaction. In addition to this, a study demonstrates that people who live alone found to be having less belonging needs and less satisfaction level especially with the satisfaction of personal relations when compared with the people who live not alone (Mellor et. al., 2008, 213-18). The

same results can be interpreted as loneliness lead to despair mode and less satisfaction as people need to entertain, talk and make sharings with another person.

It is found that there is a relationship between life satisfaction and academic performance. In another study, it is also found that there is a significant difference between perceived academic performance and life satisfaction level. Study illustrates that as the perceived academic performance level increase, life satisfaction also increases (Dost, 2007, 32-43). According to another study, it is stated that there is a positive relationship between perceived school performance and life satisfaction as similar with our findings (Shek & Li, 2015). The finding of the present study is important as it supports many other studies result. People satisfied with their talents and skills are tending to be more satisfied with their lives. There is a difference in the perception of the world between people who are satisfied with their talents or not. They are also tending to be satisfied with other features of their life.

There are small number universities in TRNC and our sample is really small to make generalizations among the country. Low participant number should be considered while interpreting the results. Application of a wider sample size with considering the all limitations such as distribution of gender, class and departments may provide more predictable and consistent results. The sample did not represent all university students because of the convenience sampling. Based on the limitation, the findings need to be replicated with more representative sample of the university students.

Conclusion

The aim of the present study is to find the relationship between depression, life satisfaction and related variables among university students in TRNC. The main result of this study is the significant relationship between depressive symptoms and life satisfaction. No significant relationship was found within depressive symptoms and socio-demographic variables. Only academic performance and life satisfaction's relationship was found as statistically meaningful as many other studies found also the same parallel results.

This study shows and gives information about the life satisfaction and depression level of the university students in TRNC however generalizations cannot be formed because of its methodology. According to changes through the social construct risk for depression is increasing day by day. It is found that one of the basic reasons for the suicide is depression.

Moreover depression may lead or increase many medical illness. The importance of the prevalence of the depression is not widespread. It should be transferred to many people as possible because of the disorder's harmful consequences. The findings of the study are yelling some useful information about the related topics whereas the limitations of the study

should be considered while interpreting the results. To decrease these limitations such as mapping problems with socio-demographic variables there is a need for more systematic researches. With proper prevention programs depression risk and suicide could be decreased.

References

- Alves G., Baptista, M., & Santos, A. (2014). Relation between depression, family support and stress at work in undergraduates. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 4(1), 9-15.
- Ceyhan, A., Ceyhan, E., & Kurtyılmaz, Y. (2009). Investigation of university students depression. *Eurasian Journal of Educational Research*, 36,75-90.
- Diener, Ed. & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: Economic, social and subjective indicators. *Social Indicators Research*. 30(1),189-216.
- Diener, Ed. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 132-143.
- Erturan, İ., Aktepe, E., Kocaman, O., Sönmez, Y., Başak, P.Y., Ceyhan, A.M., & Akkaya, V.B. (2014). Akneli ergenlerin yaşam kalitesi, yalnızlık ve yaşam doyumunu düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türkderm*, 48(4), 172-6.
- Friday, O., Aguwa, E., Schiweobi, C. (2015). Life Satisfaction, Self Esteem and Depression in a Sample of Nigerian Adolescents. *International Neuropsychiatric Disease Journal*, 5(3).
- Fukunaga, R., Abe, Y., Nakagawa, Y., Koyama, A., Fujise, N., & Ikeda, M. (2012). Living alone is associated with depression among the elderly in a rural community in Japan. *Psychogeriatrics*.12(3), 179-185.
- Guista, D., Jewell, M.S., & Kambhampati, U.S. (2011). Gender and life satisfaction in the UK. *Feminist Economics*, 17(3),1-34.
- Gündoğar, D., Gül, S., Uskun, E., Demirci, S., & Keçeci, D. (2007). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordayan etkenlerin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10, 14-27.
- Karaca, S., & Aşkın, R. (1995). Depresyonla Başa çıkma Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çal ışıması. *Düşünen Adam*, 8(3), 24-30.
- Lewis, C., Dorahy, M., & Schumaker, J. (1999). Depression and Life Satisfaction Among Northern Irish Adults. *The Journal of Social Psychology*, 139(4), 533-5.
- Marcotte, E., Virginia, D., & Redmon, P. (1999). Prevalence and patterns of major depressive disorder in the United States Labor Force. *The Journal of Mental Health Policy and Economics J. Mental Health Policy Econ*, 2, 123-131.
- Matheny, K., Curlette, W., Aysan, F., Herrington, A., Gfroeroer, C., Thompson, D., & Hamarat, E. (2002). Coping resources, perceived stress and life satisfaction among Turkish and American university students. *Int J Stress Manag*, 9(2), 81-97.
- Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y., & Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Science Direct Journals*, 45(3), 213-218.
- Murray, C.J., & Lopez, A.D. (1996). Evidence based health policy lessons from the Global Burden of Disease. *Study Science*, 274(528), 740-743.
- Özkan, Ö. (2013). İnternet kullanımıyla ilgili değişkenlerin cinsiyet, kişilik özellikleri, yaşam doyum ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Öztürk, O., & Uluşahin, A. (2015). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Richardson, A., Bergen, H., Martin, G., Roeger, L., & Allison, S. (2005). Perceived academic performance as an indicator of risk of attempted suicide in young adolescents. *Archives of Suicide Research*, 9(2), 163-176.
- Ross, C., Mirowsky, J., & Goldstein, K. (1990). The impact of the family on health: the decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 1059-1078.
- Russel, D., & Taylor, J. (2009). Living alone and depressive symptoms: The influence of gender, physical disability, and social support among Hispanic and Non-Hispanic older adults. *Journal of Gerontology*, 64(1), 95-104.
- Shek, D., & Li, X. (2015). Perceived school performance, life satisfaction, and hopelessness: A 4-year longitudinal study of adolescents in Hong Kong. *Soc Indic Res*, 126(2), 921-34.
- Sundriyal, R., & Kumar, R. (2013). Depression and life satisfaction among married & unmarried women. *IOSR Journal of Humanities And Social Science*, 16(3), 33-36.
- Tiefenbach, T., & Kohlbacher, F. (2013). Happiness and life satisfaction in Japan by gender and age. *German Institute for Japanese Studies*.
- WHO. (2016). Depression. Accessed 13 August 2016. <http://apps.who.int/mediacentre/factsheets/fs369/en/index.html>

Wilson, M., Andrew, C., & Oswald, J. (2005). How does marriage affect physical and psychological health? A survey of the longitudinal evidence. Institute for the Study of Labor.

Yetim, Ü. (1991). Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu. (Unpublished Phd Thesis). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yetim, Ü. (2003). The impacts of individualism/collectivism, self-esteem, and feeling of mastery on life satisfaction among the Turkish university students and academicians. *Social Indicators Research*, 61(3), 297-317.

Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., & Karakurt, P. (2011). The relationship between postpartum depression and social support and affecting factors. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 31-45.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Ortaöğretim Öğrencilerinde Fen Öğrenmeye Yönelik Kaygı ve Motivasyon İlişkisi

Ece E. MÜEZZİN¹, Beste Ç. ÖZATA²

Özet: Fen ve Teknoloji derslerinin önemini dikkate aldığımızda öğrencilerin motivasyonları ve kaygı düzeylerinin araştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmanın Fen ve Teknoloji dersine ilişkin motivasyon ve kaygı arasındaki ilişkiyi belirlemede alinyazına katkı sağlaması bakımından önemlidir. Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin fen bilimlerini öğrenmeye yönelik kaygıları ve fen eğitimine yönelik motivasyon düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin fen derslerinin yoğun olarak görüldüğü kolejlerde öğrenci olmak ölçütü olarak alınmıştır. %42,2 (n=231) erkek ve %55,8 (n=292) kadın olmak üzere toplam 523 kolej öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Yıldırım (2015) tarafından geliştirilen Fen Bilimleri Öğrenme Kaygı Ölçeği (FBÖKÖ), Dede ve Yaman (2008) tarafından geliştirilen Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği (FÖYMÖ) ve kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Sonuç olarak fen bilimini öğrenme kaygısı ile fen öğrenimine yönelik motivasyon arasında orta ve düşük düzeyde negatif yönde ilişki bulunmuştur. Buna göre fen bilimine yönelik kaygı yükseldikçe fen öğrenimine yönelik motivasyonun düştüğünü, kaygı düştükçe de motivasyonun yükseldiği ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarına göre önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Fen eğitimi, kaygı, motivasyon.

The Relation between Anxiety and Motivation for Learning Science in Secondary School Students

Abstract: Considering the importance of science and technology classes, it becomes evident that the motivation and anxiety levels of students have to be examined. This study is important in that it will make contribution to the literature in determining the relation between motivation and anxiety as regards science and technology classes. The objective of this study is to examine the anxiety among secondary school students for learning science and their level of motivation for science education. The research used the criterion of being a student at a college where science classes are more intense. A total of 523 college students, 42.2% (n=231) are male and 55.8% (n=292) are female contributed to the study. Science Learning Anxiety Scale (FBÖKÖ) developed by Yıldırım (2015) and Motivation Scale for Learning Science (FÖYMÖ) developed by Dede and Yaman (2008) as well as a personal information form was used as data collection tools. In conclusion, medium and low-level negative correlation was identified between anxiety for learning sciences and motivation for science learning. Accordingly, it has been displayed that as anxiety for science learning increases, motivation for science learning decreases whereas as anxiety decreases, motivation increases. Recommendations are provided based on the findings of the study.

Keywords: Science education, anxiety, motivation.

¹Yrd. Doç. Dr. Ece E. Müezzın, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs

²Öğr. Gör. Beste Ç. Özata, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Yrd. Doç. Dr. Ece E. Müezzın, Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs. Email: ece.muezzin@kisbu.edu.tr

Date of Received/ Geliş Tarihi: 18.04.2019, **Date of Acceptance/ Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing/Referans Gösterimi: Müezzın, E., Özata, B. (2019). Ortaöğretim Öğrencilerinde Fen Öğrenmeye Yönelik Kaygı ve Motivasyon İlişkisi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1 (1): 14-21 doi:10.35365/ctjpp.19.1.02

Giriş

Fen bilimleri dersi gözlemlenen doğa ve doğa olaylarını inceleyen, tanımlayan, kontrol etmeye ve önceden tahmin etmeyi öğretmeyi amaçlamaktadır (Akça, 2007). Teknoloji ise öğrencilere bilgiye anında ulaşma, değiştirme ve dönüt alma imkânı sağlamaktadır (Loveless, 2000). 2017 yılında Fen ve Teknoloji dersinin genel amaçları incelenmiş, yaşam boyu öğrenmeye açık bireyler yetiştirilmesi için güncellenmiştir (MEB, 2017). Gelişen ve değişen dünyada ihtiyaç duyulan öğrenci profili araştırmaya ve öğrenmeye istekli, sorgulayan, mantıksal bağ kurmaya çalışan, neden-sonuç ilişkisi kurabilen bireylerdir. Fen ve Teknoloji dersi bu becerileri kazandırıldığı derslerin başında gelmektedir (Atay, 2014). Fen eğitiminden sağlanan başarıda öğrencilerin eleştirel ve bilimsel düşünme kapasitelerinin gelişiminde oldukça önemli bir yeri vardır (Özkan, 2003; Wolters ve Rosenthal, 2000). Toplumun değişimine ve gelişimine ayak uydurabilen ve güçlü bir nesil yetiştirmek için Fen ve Teknoloji eğitimi önemli rol oynadığı gözlemlenmektedir (Çavuş ve Özden, 2012). Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerin en fazla önem verdiği derslerin başında geldiği düşünülmektedir.

Fen ve Teknoloji dersinin öğrenilebilmesi için derste aktif bir şekilde yer alınması gerekmektedir. Etkili ders öğretimi, öğrencileri yaparak yaşayarak öğrenme olanağı sağlanmalı ve normal hayatlarında nasıl kullanabilecekleri öğrencilere aktarılması gerekmektedir (Gürbüz ve Coştu, 2004). Fen dersini öğretmenden bilgi aktarımı şeklinde öğrenip konuları ezberlemeye çalışan ve başarısızlığı deneyimleyen öğrenciler fen derslerinden hoşlanmamaya ve kaçınmaya başlarlar. Araştırmacılar, öğrencilerin çoğunun fen derslerinin zor olduğuna inandıklarını ve fen alanındaki başarılarının da düşük olduğunu belirtirler (Chen vd., 2012; Eroğlu ve Bektaş, 2016). Fen dersleri uygulamaya değil ezberle yönelik bilgiler halinde verildiği ve öğrencilere anlamlı gelmediği için çoğunluğu başarısız olan öğrenciler Fen derslerinden korkmakta ve sosyal bilimlere yönelmektedirler (Çoban ve Ergin, 2008). Fen dersine ilişkin yaşanan bu durum kaygı ortaya çıkarmıştır. Kaygı genel anlamda organizmanın bir uyarıcı ile karşılaştığında bedensel, duygusal ve zihinsel değişimlerle ortaya çıkan genel uyarılmışlık halidir (Cüceloğlu, 2016). Kaygıyla ilgili literatürde birçok farklı tanımda bulunmaktadır (Aral ve Başar, 1998; Burkovik, 2010; Morgan, 2000). Kaygı kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Olumlu kaygı, öğrenciyi davranışı yapmaya teşvik etmekte ve başarıyı elde etmede motive edici özelliğe sahiptir fakat olumsuz kaygı ise öğrencinin başarısını düşürmekte ve öğrenmeyi zorlaştırmaktadır (Akgün, Gönen ve Aydın, 2007;

Baltaş ve Baltas 2008; Cüceloğlu 2016; Shovel, 1978). Fen kaygısı ise, dersi öğrenmeye ve hoşlanmaya ilişkin yaşadığı davranışsal, duyuşsal ve davranışsal öğelerden oluşan duygu durumudur. Buna ek olarak sadece öğrenmeyle ilgili değil kendi kendine verdiği mesajlarla da alakalıdır (Mallow ve Greenburg, 1982; Wynstra ve Cumming, 1990). Öğrencilerin fen ve teknoloji dersine yönelik kötü tecrübeleri, dersin öğretmenleriyle yaşadıkları, derse ilişkin olumsuz ve hatalı düşünce yapıları kaygılarının temelini oluşturmaktadır (Erökten, 2010). Öğretmenlerin Fen, Matematik ve Yabancı Dil öğrenme süreçlerinde öğrencileri olumsuz etkileyen kaygı duygusunu olumluya dönüştürebilmeleri öğrenme yaşantılarını düzenlemeleri ile mümkün olabilecektir (İlhan ve Öner-Sünkür, 2012; Yenice, Saydam ve Telli, 2012).

Fen derslerinin genel amaçları arasında; öğrencilerin temel Fen kavramlarını öğrenmeleri, bunları günlük yaşamlarına aktarabilmeleri, ayrıca derste ve ev ödevlerinde motive olmuş bir şekilde çalışmaları bulunmaktadır (Çeliker, Tokcan ve Korkubilmez, 2015). Hangi seviyede olursa olsun öğrencilerin öğrenmeleri için motivasyona ihtiyaç duymaktadır (Karakaya, Yılmaz ve Avgın, 2018). Motivasyon, bireyin bir amaç doğrultusunda harekete geçmesini, yürübilmesini ve aynı zamanda sonlandırabilmesini sağlayan en önemli etmendir (Glynn, Taasobshirazi ve Brickman, 2009; Watters ve Ginns, 2000). Motivasyon öğrenmeyi etkileyen en önemli unsurlarından biridir ve aynı zamanda gözden kaçırılmaması gereken etmenlerin başında gelmektedir. Motivasyon içsel ve dışsal etmenleri de içeren bir yapıya sahiptir (Dede ve Yaman, 2008). Fen ve Teknoloji eğitimine dışsal motivasyon ilişkin, öğretim programı, yöntemi, tekniği, öğrenme ortamı ve öğretecek kişi ve içsel motivasyon ise öğrenim görececek olan öğrencilerinin bireysel özellikleri, merak duyguları, keşfetme isteklerini de kapsayan geniş bir yelpazedir (Belo vd., 2010; Yenice, Saydam ve Telli, 2012; Yılmaz ve Çavaş, 2007). Öğrenmenin tanımını yaparken davranış değişikliğinden söz edilir bu değişiklik içinde motivasyona ihtiyaç duyulmaktadır (Sevinç vd., 2011). Motivasyonu düşük olan öğrencilerin başarı düzeylerinde de düşüş olduğu tespit edilmiştir (Engin, 2009). Öğrencilerin fen dersi ile ilgili olarak kavramları daha iyi öğrenebilmek ve dersteki başarılarının artması için motive olmaları gerekmektedir (Uzun ve Keleş, 2010). Yüksek motivasyonlu öğrenciler daha azimli, heyecanlı, meraklı öğrenmeye ısrarlı oldukları tespit edilmiştir (Wolters ve Rosenthal 2000). Yapılan araştırmalara bakıldığında akademik başarı üzerinde olumlu etkileri olduğu bulunmuştur (Alkan ve Bahri, 2017; Demir vd., 2012; Kuyper, Van der Werf ve Lubbers, 2000).

Fen ve Teknoloji derslerinin önemini dikkate aldığımızda öğrencilerin motivasyonları ve kaygı düzeylerinin araştırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmanın Fen ve Teknoloji dersine ilişkin motivasyon ve kaygı arasındaki ilişkiyi belirlemede alinyazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin fen bilimlerini öğrenmeye yönelik kaygıları ve fen eğitimine yönelik motivasyon düzeylerinin incelemesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda “Ortaöğretim öğrencilerinde fen bilimleri öğrenme kaygısı ve fen öğrenmeye yönelik motivasyon arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır?” sorusuna ve bu probleme dayalı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

Alt Problemler

- Ortaöğretim öğrencilerinin fen bilimleri öğrenme kaygıları ne düzeydedir?
- Ortaöğretim öğrencilerinin fen öğrenmeye yönelik motivasyonları hangi düzeydedir?
- Ortaöğretim öğrencilerinde fen bilimleri öğrenme kaygısı ve fen öğrenmeye yönelik motivasyon alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır? Varsa nelerdir?

Yöntem ve Gereç

Araştırmanın Modeli:

Bu araştırma yöntemsel olarak betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma modelinde olay olduğu gibi araştırılmaktadır. Ele alınan olay, olgu ve durumlar ayrıntılı şekilde araştırılarak daha önceki durumlarla ve olaylarla ilişkisi incelenip bunların neler olduğu betimlenmeye çalışılmaktadır

(Karakaya, 2009). Bu araştırma modeline bağlı olarak nicel veriler toplanarak orta öğretim öğrencilerinin fen öğrenimine yönelik kaygı ve motivasyon düzeyleri incelenmiştir. Nicel araştırmalar sayısal verilerin toplandığı, analiz edilip yargıya varıldığı, deney, gözlem, belgeleme, araştırma-soruşturma ile yapılan bir araştırma tekniğidir (Sönmez ve Alacapınar, 2011).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni KKTC de bulunan tüm ortaöğretim kurumlarını kapsamaktadır. Araştırmanın örnekleme ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiş 523 kolej öğrencisinden oluşmaktadır. Ölçüt örnekleme modeli, bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar vb.) çalışma grubuna alınır (Büyüköztürk vd., 2016). Lefkoşa, Girne ve Güzelyurt bölgelerinde yer alan kolejlerde eğitim gören öğrencilerden oluşan örneklem bireylerin ailelerine çalışma hakkında bilgilendirme yapılmış ve çocuğunun araştırmaya katılması için onam alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin fen derslerinin yoğun olarak görüldüğü kolejlerden öğrenci olmak ölçütü olarak alınmıştır. %42,2 (n=231) erkek ve %55,8 (n=292) kadın olmak üzere toplam 523 kolej öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %34,4’ü (n=180) Lefkoşa Türk Maarif Kolejinde, %35,6’sı (n=186) Girne Türk Maarif Kolejinde ve %30’u (n=157) Güzelyurt Türk Maarif Kolejinde eğitim görmektedirler. Öğrencilerin %34’ü (n=178) 6. sınıf, %37,7’si (n=197) 7. sınıf ve %28,3’ü (n=148) 8. sınıfa devam etmektedir. Örneklemin cinsiyet, okul ve sınıflara göre dağılımları Tablo 1’de, sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklem Cinsiyet, Okul ve Sınıf Dağılım Tablosu

		n	%
Cinsiyet	Kadın	292	55,8
	Erkek	231	44,2
	Toplam	523	100
Okul	Lefkoşa Türk Maarif Koleji	180	34,4
	Girne Türk Maarif Koleji	186	35,6
	Güzelyurt Türk Maarif Koleji	157	30
	Toplam	523	100
Sınıf	6. sınıf	178	34
	7. sınıf	197	37,7
	8. sınıf	148	28,3
	Toplam	523	100

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Fen Bilimleri Kaygı Ölçeği, Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Fen Bilimleri Öğrenme Kaygı Ölçeği (FBÖKÖ), öğrencilerin fen bilimleri öğrenme kaygılarını ölçmek amacıyla Yıldırım (2015) tarafından geliştirilmiştir. 5' li Likert tipi olan bu ölçek (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) 19 madden oluşmaktadır. Ölçeğin "Öğrenci, İçerik ve Öğretim", "Dersten Kaçınma" ve "Derse Yönelik Kaygı" olmak üzere 3 alt boyutu vardır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı, 85 olarak bulunurken; öğrenci, içerik ve öğretim boyut için ,88; kaçınma boyut için ,75 ve derse yönelik kaygı boyutu için ,63 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puanlar fen bilimleri öğrenme kaygısının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği (FÖYMÖ), Dede ve Yaman (2008) tarafından geliştirilmiştir. 5' li Likert tipi olan bu ölçek tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kısmen katılıyorum (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) toplam 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek "Araştırma Yapmaya Yönelik Motivasyon", "Performansa Yönelik Motivasyon", "İletişime Yönelik Motivasyon", "İşbirlikli Çalışmaya Yönelik Motivasyon" ve "Katılıma Yönelik Motivasyon" 5 alt boyutu vardır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı, 80 olarak hesaplanmıştır. Çalışmanın kendisinde ölçme aracının her alt boyutu için iç tutarlılık katsayıları incelenmiş ve alt faktörlerin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları şöyledir; araştırma yapmaya yönelik motivasyon için, 75; performansa yönelik motivasyon için, 68 iletişime yönelik motivasyon için, 56, işbirlikli çalışmaya yönelik motivasyon

için ,55 ve katılıma yönelik motivasyon için ,59 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar-test yöntemi Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının, 82 olduğu ifade edilmiştir. Ölçekteki puanlar, 1 ile 5 arasında olduğundan, puanlar 5'e yaklaştıkça öğrencilerin fen öğrenmeye yönelik motivasyon ve katılım düzeylerinin yüksek, 1'e yaklaştıkça ise düşük olduğu kabul edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu, örneklem hakkında araştırmanın amacına yönelik sosyo-demografik bilgi edinebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan 7 sorudan oluşan bir form uygulanmıştır.

Veri Analizi

Verilerin analizinde Sosyal Bilimler için İstatistik Programı (SPSS) kullanılmıştır. Verilerin analizinde araştırmanın amaçları doğrultusunda yüzdeler, dökümleri, aritmetik ortalama, standart sapma ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı hesaplama yöntemleri kullanılmıştır. Bu araştırmada istatistiksel olarak anlamlılık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

Sonuçlar

Yapılan bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinde fen bilimleri öğrenme kaygısı ve fen öğrenmeye yönelik motivasyon düzeyleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin fen bilimleri öğrenme kaygısı ve fen öğrenmeye yönelik motivasyonları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi olan "Ortaöğretim öğrencilerinin fen bilimleri öğrenme kaygıları ne düzeydedir?" sorusuna her alt boyut için ortalama ve standart sapma hesaplamalarına göre elde edilen bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Fen Bilimleri Öğrenme Kaygı Ölçeği Puan Ortalama Tablosu

Ölçek	Alt Boyutlar	N	\bar{x}	ss
Fen Bilimleri Öğrenme Kaygı Ölçeği (FBÖKÖ)	Öğrenci, İçerik ve Öğretim	523	1,97	,76
	Dersten Kaçınma	523	2,32	,90
	Derse Yönelik Kaygı	523	2,42	,93
	FBÖKÖ Toplam	523	2,21	,78

Fen Bilimleri Öğrenme Kaygı Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında öğrencilerin derse yönelik kaygı alt boyutu ortalamasının ($\bar{x}=2,42\pm,93$) diğer alt boyut ortalamalarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sırasıyla diğer alt boyutlar değerlendirildiğinde dersten kaçınma ($\bar{x}=2,32\pm,90$), FBÖKÖ toplam ($\bar{x}=2,21\pm,78$) ve öğrenci, içerik ve öğretim ($\bar{x}=1,97\pm,76$) alt boyutlarının olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak öğrencilerin fen bilimleri öğrenme kaygı ortalamalarının orta noktanın altında olduğundan öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek olmadığını ortaya konmuştur.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan "Ortaöğretim öğrencilerinin fen öğrenmeye yönelik motivasyonları hangi düzeydedir?" sorusuna her alt boyut için ortalama ve standart sapma hesaplamalarına göre elde edilen bulgular Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği Puan Ortalama Tablosu

Ölçek	Alt Boyutlar	N	\bar{x}	Ss
Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği (FÖYMÖ)	Araştırma Yapmaya Yönelik Motivasyon	523	3,57	,95
	Performansa Yönelik Motivasyon	523	3,39	,88
	İletişime Yönelik Motivasyon	523	3,59	,89
	İşbirlikli Çalışmaya Yönelik Motivasyon	523	3,13	,67
	Katılıma Yönelik Motivasyon	523	3,76	,99
	FÖYMÖ Toplam	523	3,48	,65

Tablo 3 incelendiğinde Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında motivasyonun en düşük olduğu alt boyut işbirlikli çalışmaya yönelik motivasyon ($\bar{x}=3,13\pm,67$) olduğu bulunmuştur. Sırasıyla diğer alt boyutlara bakıldığında performansa yönelik motivasyon ($\bar{x}=3,39\pm,88$), FÖYMÖ Toplam ($\bar{x}=3,48\pm,65$), araştırma yapmaya yönelik motivasyon ($\bar{x}=3,57\pm,95$), iletişime yönelik motivasyon ($\bar{x}=3,59\pm,89$) ve katılıma yönelik motivasyon ($\bar{x}=3,59\pm,89$) alt boyutlarının olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak fen öğrenmeye yönelik motivasyon alt

boyut düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu dolayısıyla öğrencilerin fen öğrenmeye yönelik motivasyonlarının orta düzeyin üzerinde olduğu ortaya konmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan Ortaöğretim öğrencilerinde fen bilimleri öğrenme kaygısı ve fen öğrenmeye yönelik motivasyon alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki var mıdır? Varsa nelerdir?" sorusuna Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplaması yapılmış ve ölçeklerde yer alan alt ölçekler arasındaki korelasyon sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. FBÖKÖ ve FÖYMÖ Ölçek Puanları Korelasyon Tablosu

	FÖYMÖ Araştırma Yapmaya Yönelik Motivasyon	FÖYMÖ Performansa Yönelik Motivasyon	FÖYMÖ İletişime Yönelik Motivasyon	FÖYMÖ İşbirlikli Çalışmaya Yönelik Motivasyon	FÖYMÖ Katılıma Yönelik Motivasyon	FÖYMÖ Toplam
FBÖKÖ- Öğrenci, İçerik ve Öğretim						
r	-,469**	-,120**	-,376**	-,049	-,177**	-,368**
n	523	523	523	523	523	523
p	,000	,006	,000	,262	,000	,000
FBÖKÖ - Dersten Kaçınma						
r	-,473**	-,155**	-,394**	-,138**	-,172**	-,400**
n	523	523	523	523	523	523
p	,000	,000	,000	,002	,000	,000
FBÖKÖ - Derse Yönelik Kaygı						
r	-,412**	-,146**	-,343**	-,123**	-,145**	-,351**
n	523	523	523	523	523	523
p	,000	,001	,000	,005	,001	,000
FBÖKÖ - Toplam						
r	-,500**	-,155**	-,411**	-,115**	-,183**	-,414**
n	523	523	523	523	523	523
p	,000	,000	,000	,008	,000	,000

**p<.05 istatistiksel anlamlı ilişki

Korelasyon analizi sonucu; FBÖKÖ öğrenci, içerik ve öğretim alt ölçek puanı ile FÖYMÖ Araştırma Yapmaya Yönelik Motivasyon ($r=-.469$, $p=.000$), FÖYMÖ İletişime Yönelik Motivasyon ($r=-.376$, $p=.000$) ve FÖYMÖ toplam ($r=-.368$, $p=.000$) arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır. FBÖKÖ öğrenci, içerik ve öğretim alt ölçek puanı ile FÖYMÖ Performansa Yönelik Motivasyon ($r=-.120$, $p=.006$) ve FÖYMÖ Katılıma Yönelik Motivasyon ($r=-.177$, $p=.000$) arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır.

FBÖKÖ dersten kaçınma alt ölçek puanı ile FÖYMÖ araştırma yapmaya yönelik motivasyon ($r=-.473$, $p=.000$), FÖYMÖ İletişime Yönelik Motivasyon ($r=-.394$, $p=.000$) ve FÖYMÖ toplam ($r=-.400$, $p=.000$) arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır. FBÖKÖ dersten kaçınma alt ölçek puanı ile FÖYMÖ Performansa Yönelik Motivasyon ($r=-.155$, $p=.000$), FÖYMÖ İşbirlikli Çalışmaya Yönelik Motivasyon ($r=-.138$, $p=.002$) ve FÖYMÖ Katılıma Yönelik Motivasyon ($r=-.172$, $p=.000$)

arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır.

FBÖKÖ Derse Yönelik Kaygı alt ölçek puanı ile FÖYMÖ Araştırma Yapmaya Yönelik Motivasyon ($r=-.412$, $p=.000$) FÖYMÖ İletişime Yönelik Motivasyon ($r=-.343$, $p=.000$) ve FÖYMÖ Toplam ($r=-.351$, $p=.000$) arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır. FBÖKÖ Derse Yönelik Kaygı alt ölçek puanı ile FÖYMÖ Performansa Yönelik Motivasyon ($r=-.146$, $p=.001$) FÖYMÖ İşbirlikli Çalışmaya Yönelik Motivasyon ($r=-.123$, $p=.005$) ve FÖYMÖ Katılıma Yönelik Motivasyon ($r=-.145$, $p=.001$) arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır.

FBÖKÖ toplam puanı ile FÖYMÖ Araştırma Yapmaya Yönelik Motivasyon ($r=-.500$, $p=.000$), FÖYMÖ İletişime Yönelik Motivasyon ($r=-.411$, $p=.000$) ve FÖYMÖ Toplam ($r=-.414$, $p=.000$) arasında negatif yönde orta düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır. FBÖKÖ toplam puanı ile FÖYMÖ Performansa Yönelik Motivasyon ($r=-.155$, $p=.000$) FÖYMÖ İşbirlikli Çalışmaya Yönelik Motivasyon ($r=-.115$, $p=.008$) FÖYMÖ Katılıma Yönelik Motivasyon ($r=-.183$, $p=.008$) arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel anlamlı ilişki saptanmıştır.

Sonuç olarak fen bilimini öğrenme kaygısı ile fen öğrenimine yönelik motivasyon arasında orta ve düşük düzeyde negatif yönde ilişki bulunmuştur. Buna göre fen bilimine yönelik kaygı yükseldikçe fen öğrenimine yönelik motivasyonun düştüğünü, kaygı düştükçe de motivasyonun yükseldiği sonucu ortaya konmuştur.

Tartışma

Yapılan bu araştırmada fen bilimini öğrenme kaygısı ile fen öğrenimine yönelik motivasyon arasındaki ilişki üzerine çalışılmıştır.

Demir, Öztürk ve Dökme (2012) tarafından yapılan “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Motivasyonlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” konulu çalışma sonuçlarına bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin fen öğrenmeye yönelik motivasyonlarının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Alkan ve Bayri (2017) yapılan “Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon ile Fen Başarısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Meta Analiz Çalışması” konulu çalışmada fene yönelik motivasyon ile fen başarısı arasında istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Cavaş (2011) tarafından yapılan “Factors affecting the motivation of Turkish primary students for science learning” konulu çalışma sonuçlarına

bakıldığında ilköğretim öğrencilerinin fen motivasyonlarının cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiğini ve öğrencilerin motivasyonu düzeylerinin fen tutumu ve fen başarısı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Yapılan araştırmada da öğrencilerin fen öğrenmeye yönelik motivasyonlarının orta düzeyin üzerinde olduğu ortaya konmuştur. Belirtilen çalışmaların sonuçları yapılan çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Yolagiden ve Bektaş (2018) tarafından yapılan “Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğrenme Kaygıları ile Fen Bilimleri Öğrenme Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” konulu çalışma sonucunda öğrencilerin fen bilimleri öğrenme kaygıları ve fen öğrenimine yönelimleri arasındaki ilişkinin orta düzeyde, negatif yönde ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin fen bilimleri öğrenme kaygıları arttıkça fen öğrenimine yönelimleri azalmakta, fen bilimleri öğrenme kaygıları azaldıkça fen öğrenimine yönelimlerinin artmakta olduğu ortaya konmuştur. Durmaz ve Akkuş (2016) tarafından yapılan “Mathematics Anxiety, Motivation and The Basic Psychological Needs from the Perspective of Self-Determination Theory” başlıklı çalışma sonuçlarına göre temel psikolojik ihtiyaçların matematik kaygısının etkisi önemli olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuçlar göstermektedir ki öğrencilerin kendileri hakkında özerk kararlar vermeye teşvik etmek, matematiğe yönelik motivasyon ve matematiğe yönelik kaygı düzeyleri azaltmak gibi temel psikolojik ihtiyaçları sırayla desteklenmelidir sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar yapılan bu çalışmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

Sonuç olarak öğrencilerin fen bilimleri öğrenme kaygı ortalamalarının orta noktanın altında olduğundan öğrencilerin kaygı düzeylerinin yüksek olmadığı, fen öğrenmeye yönelik motivasyonlarının orta düzeyin üzerinde olduğu ve fen bilimine yönelik kaygı yükseldikçe fen öğrenimine yönelik motivasyonun düştüğü, kaygı düştükçe de motivasyonun yükseldiği sonucu bulunmuştur.

Bu çalışmaya koleje devam öğrenciler dâhil edilmiştir, kolej dışındaki ortaöğretim öğrencileriyle yapılması farklı sonuçlar ortaya koyabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada fen bilimi öğrenme kaygısı ile fen öğrenimine yönelik motivasyon arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmacılara yönelik olarak yeni yapılacak olan çalışmalarda farklı değişkenlerin de fen bilimi öğrenme kaygısı ve fen öğrenimine yönelik motivasyon ile ilişkisine bakılması önerilmektedir. Betimsel türde olan çalışma, diğer çalışmalara ışık tutar nitelikte olup deneysel çalışmalarla da etkililiğinin araştırılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akça, B. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinin Fene Yönelik Zihinsel Risk Alma Davranışları İle Fen Kaygıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 283-299.
- Alkan, İ. ve Bahri, N. (2017). Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon İle Fen Başarısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Meta Analiz Çalışması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 865-874.
- Aral, N. ve Başar, F. (1998). Çocukların Kaygı Düzeylerinin Yaş, Cinsiyet, Sosyo-Ekonomi Düzey ve Ailenin Parçalanma Durumuna Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 22 (110), 7-11.
- Atay, A. D. (2014). *Ortaokul Öğrencilerinin Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Düzeylerinin ve Üstbilişsel Farkındalıklarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Baltaş, Z. ve Baltas, A. (2008). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Belo, N. A. H., Driel, J. H. ve Verloop, N. (2010). Teachers' Beliefs About Making Physics Engaging and Comprehensible For Secondary Students in the Netherlands. M.F. Taşar & G. Çakmakçı (Editör), *Contemporary Science Education Research: Teaching*. Ankara: Pegem Akademi.
- Burkovic, Y. (2010). *Kaygılanacak Ne Var!* İstanbul: Timaş Yayınları
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cavas, P. (2011). Factors Affecting The Motivation Of Turkish Primary Students For Science Learning. *Science Education International*, 22(1), 31-42.
- Chen, J., Young, S. M., Allen, C., Seeber, A., Péli-Gulli, M. P., Panchaud, N., Waller, A., Ursu, O., Yao, T., Golden, J. E., Strouse, J. J., Carter, M. B., Kang, H., Bologna, C. G., Foutz, T. D., Edwards, B. S., Peterson, B. R., Aubé, J., Werner-Washburne, M., Loewith, R. J., De Virgilio, C. ve Sklar, L. A. (2012). Identification Of A Small Molecule Yeast Torc1 Inhibitor With A Multiplex Screen Based On Flow Cytometry. *ACS Chem Biol*, 7(4):715-22.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çavuş, E. ve Özden, M. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Fen Ve Teknoloji Dersinde Fen Günlüğü Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Adıyaman University Journal of Science*, 2 (1), 34-48.
- Çeliker, H. D., Tokcan, A., ve Korkubilmez, S. (2015). Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Bilimsel Yaratıcılığı Etkiler Mi?. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(30), 167-192.
- Çoban, G. ve Ergin, Ö. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Bilimsel Bilgiye Yönelik Görüşlerini Belirleme Ölçeği. *İlköğretim Online*, 7 (3), 706-716.
- Dede, Y. ve Yaman, S. (2008). Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2 (1), 19-37.
- Demir, R., Öztürk, N. ve Dökme, İ. (2012). İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Ve Teknoloji Dersine Yönelik Motivasyonlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Müezzin, E. E., Özata, B. (2019).*
- Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(23), 1-21.
- Durmaz, M. ve Akkuş, R. (2016). Mathematics Anxiety, Motivation And The Basic Psychological Needs From The Perspective Of Self-Determination Theory. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 111-127.
- Engin, D. C. (2009). Factors Influencing The Academic Achievement Of The Turkish Urban Poor. *International Journal of Educational Development*, 29, 17-29.
- Eroğlu, S. ve Bektaş, O. (2016). STEM Eğitimi Almış Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Stem Temelli Ders Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 4(3), 43-67.
- Erökten, S. (2010). Fen Bilgisi Öğrencilerinde Kimya Laboratuvar Uygulamalarının Öğrenci Endişeleri Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38: 107-114
- Glynn, S. M., Taasoobshirazi, G. ve Brickman, P. (2009). Science Motivation Questionnaire: Construct Validation With Nonscience Majors. *Journal of Research in Science Teaching*, 46(2), 127-146.
- Gürbüz, R. ve Coştu, B. (2004). Kitap İncelemesi "Aktif öğrenme, Prof. Dr. Kamile Ün Açıköz". *İlköğretim Online*, 3(1), 23-24.
- İlhan, M. ve Öner, S. M. (2012). Matematik Kaygısı Ve Olumlu Olumsuz Mükemmeliyetçiliğin Matematik Başarısını Yordama Gücü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 178-188.
- Karakaya, F., Yılmaz, M. ve Avgın, S., S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 359-374.
- Karakaya, İ. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (Ed. A. Tanrıoğen) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuyper, H., Van der Werf, M. P. C. ve Lubbers, M. J. (2000). Motivation, Meta-Cognition And Self-Regulation As Predictors Of Long Term Educational Attainment. *Educational Research and Evaluation*, 6(3), 181-201.
- Loveless, A. M. (2000). Creativity, Visual Literacy And Information And Communications Technology In D. M. Watson and T. Downes (Editör) *Communications and Networking in Education: Learning in a Networked Society*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Mallow, J. V. ve Greenburg, S. L. (1982). Science Anxiety: Causes and Remedies. *Journal of College Science Teaching*, 11(6), 356-358.
- MEB. (2017). İlköğretim Fen Bilimleri Dersi (3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara: MEB Yayınevi.
- Morgan, C., T. (2000). *Psikolojiye Giriş*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları: Ankara.
- Özkan, Ş. (2003). *The Roles Of Motivational Beliefs And Learning Styles On Tenth Grade Students' Biology Achievement*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Scovel, T. (1978). The Effect Of Affect On Foreign Language Learning: A Review of the Anxiety Research Language Learning, 28(1), 129-142.
- Sevinç, B., Özmen, H. ve Yiğit, N. (2011). Investigation Of Primary Students' Motivation Levels Towards Science Learning. *Science Education International*, 22(3), 218-232.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Uzun, N. ve Keleş, Ö. (2010). Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyonun Bazı Demografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 561-584.

Watters, J. J. ve Ginns, I. S. (2000). Developing Motivation To Teach Elementary Science: Effect Of Collaborative And Authentic Learning Practices In Preservice Education. *Journal of Science Teacher Education*, 11(4), 277-313.

Wolters, C. A. ve Rosenthal, H. (2000). The Relation Between Students' Motivational Beliefs And Their Use Of Motivational Regulation Strategies. *International Journal of Educational Research*, 33, 801-820.

Wynstra, S. ve Cummings, C. (1990). *Science Anxiety: Relation with Gender, Year in Chemistry Class, Achievement and Test*

Anxiety. 12th Midwestern Educational Research Association, Chicago.

Yenice, N., Saydam, G. ve Telli, S. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyonlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 13 (2), 231-247.

Yıldırım, B. (2015). Fen Bilimleri Öğrenme Kaygı Ölçeği: Geçerlilik Ve Güvenirlilik Çalışması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 33-43.

Yılmaz, H. ve Çavaş, P. (2007). Reliability and Validity Study of the Students' Motivation toward Science Learning (SMTSL). *Questionnaire. Elementary Education Online*, 6(3), 430-440.

Yolagiden, C. ve Bektaş, O. (2018). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Öğrenme Kaygıları İle Fen Bilimleri Öğrenme Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 18-41.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Madde Kullanım Geçmişli Bireylerin Olumsuz Otomatik Düşünceleri ve Öğrenilmiş Çaresizlik Örüntülerinin İncelenmesi

Helin ÖGÜTÇÜ ZEMAN¹, Hande ÇELİKAY SÖYLER², Ayşe ENDER ALTINTOPRAK³

Özet: Bu çalışmanın amacı, madde kullandığı tespit edilmiş ve tedavi sürecinde olan bireylerin olumsuz otomatik düşüncelerini ve öğrenilmiş çaresizlik örüntülerini incelemektir. Çalışmanın örnekleme, Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü Madde Bağımlılığı Polikliniği'nde Denetimli Serbestlik yasası kapsamında tedavisi sürdürülen 212 erkek, 8 kadın (220) katılımcıdan oluşmaktadır ve her bir katılımcının toksikolojik idrar analizlerinde en az bir yasadışı madde saptanmıştır. Katılımcı grubunun yaş ortalaması 28±8.97 olup, %78.3'ünün gelir düzeyi 0-2000 TL aralığında, %58.6'sı bekar, %68.2'si en az ortaokul mezunu, %74.8'i çalışmaktadır. Tüm katılımcılara demografik form verildikten sonra madde kullanım geçmişi öğrenilmiş, ardından da Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ) ve Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği (ÖÇÖ) uygulanmıştır. Kokain deneyimi olan katılımcılarla, kokain deneyimi olmayan katılımcıların olumsuz otomatik düşünce toplam puanları arasında anlamlı farklılaşma elde edilmiştir. Buna ek olarak, araştırma sonucunda Olumsuz Otomatik Düşüncelerin alt boyutları ile madde türü ve kullanımı arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Madde Bağımlılığı, Olumsuz Otomatik Düşünceler, Denetimli Serbestlik, Öğrenilmiş Çaresizlik

Investigation The Negative Automatic Thoughts and Learned Patterns of Helplessness of Individuals who Have a History of Substance Use

Abstract: The aim of this research is to evaluate negative automatic thoughts of individuals who are known to use addictive substances and are in treatment process. The sample of the research consists of 212 male 8 female participants treated under probation at Ege University Substance Abuse, Toxicology and Pharmacognosy Institute Substance Abuse Outpatient Clinic. The average age of the participants was 28±8.97, %78.3 had an income level of 0-2000 TL, %58.6 was single, %68.2 had a maximum education level of middle school, and %74.8 was working. After demographic forms were given to participants, substance use past was learned, then Automatic Thought Scale (ATS) and Learned Helplessness Scale was applied. Participants were individuals treated under Probation Law and in their toxicologic urine sample results shows at least one illegal substance. A significant difference of negative automatic thought points was observed between participants who had cocaine experience and participants who do not had cocaine experience. In addition to this, between sub dimensions of Negative Automatic Thoughts and substance kind and usage have significant difference is observed.

Keywords: Substance Abuse, Negative Automatic Thoughts, Probation, Learned Helplessness

¹Helin Öğütçü Zeman, Pompeu Fabra Üniversitesi, Beyin ve Biliş Yüksek Lisans Programı, İspanya.

²Dr. Hande Çelikay Söyler, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs.

³Prof. Dr. Ayşe Ender Altıntoprak, Ege Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir-Türkiye.

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Dr. Hande Çelikay, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs. Email: handecelikay@gmail.com

Date of Received /Geliş Tarihi: 16.04.2019, **Date of Acceptance/ Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Öğütçü Zeman, H., Söyler Çelikay, H., Altıntoprak Ender, A., (2019). Madde Kullanım Geçmişli Bireylerin Olumsuz Otomatik Düşünceleri ve Öğrenilmiş Çaresizlik Örüntülerinin İncelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1 (1): 22-30 doi:10.35365/ctjpp.19.1.03

Giriş

İnsanların ruhsal yaşantılarını etkileyen ve fiziksel olarak değişiklikler oluşturan maddelerin kullanılması insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanların bu maddeleri tarih boyunca farklı şekillerde ve çok farklı amaçlarla kullandıkları bilinmektedir (Karadağ,1981). Bağımlılık yapan maddelerin tarihçesi, uzmanlarca “binlerce yıl”, “insanlık tarihi denli eski” sözcükleriyle tanımlanmaktadır. Afyon, esrar, kokain ve maskelin gibi doğal kaynaklı maddelerin kullanımı, tarih öncesi devirlere uzanmaktadır. Bitkisel kökenli tüm bu maddeler, ağrı kesici, keyif verici, hastalıkları iyileştirici ve ruhi durumu değiştirme amacıyla kullanılmıştır (Söylemezoğlu, 1997). Bununla birlikte, madde kullanımının çok eskilere dayandığına dair bir kanıt haşhaşın günümüzden beş bin yıl önce Sümerler tarafından yetiştirildiğine ilişkin bilim insanları tarafından çözülebilen Sümer tabletleri olarak gösterilebilir. Bu tabletlerde haşhaşla ilgili kelimelere rastlanmıştır. Bu tabletlerde yer alan “gil” kelimesi, haşhaştan elde edilen, öksürüğü ve karın ağrılarını kesmek için kullanılan ilaç anlamına gelmektedir. Türkiye’de bazı bölgelerimizde hala afyon sütüne “gil” denilmektedir (Songar, 1974). Ancak günümüzde madde kötüye kullanımını ve madde bağımlılığı en büyük global sorunlar arasında yer almaktadır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli sağlık sorunlarından biri olan madde bağımlılığının temel niteliği, madde ile ilişkili önemli sorunlara karşın kişinin maddeyi sürekli bir biçimde kullandığına işaret eden fizyolojik, bilişsel ve davranışsal bir grup belirtinin varlığıdır.(Kalyoncu ve ark, 2000).

Bağımlılık yapan maddelerin değişik tanımlarına bakacak olursak, Dünya Sağlık Örgütü(WHO)’nın tanımına göre; “önüne geçilmez gereksinme yahut arzu, kullanıldığı miktarı artırma eğilimi, ruhsal, fiziksel bağımlılık hali oluşturan maddelerdir” (alıntılanan İçli, 1999; aktaran Çubuk, 2011). Bağımlılık ise, kişinin zarar görmesine rağmen madde kullanımına devam etmesi, kullandığı maddeyi uzun süre bırakamaması, sürekli madde arayışı içinde olması, kullandığı maddeyi giderek arttırması ile karakterize edilen bir tablodur (Ögel, Taner ve Yılmazçetin, 2003).

Madde kullanımının negatif etkileri arasında, merkezi sinir sistemini ve diğer organları etkileyerek bireyin fizyolojik etkileri algılamasında, gerçeklik değerlendirmesinde ciddi sorunlar yaratmak yer almaktadır (Korkut, 2007).

Madde kullanımının erken dönemlerinde aile ve bireyin çevresindeki sosyal ağ, bireyin içme davranışından çok fazla etkilenmemekle birlikte, kronik döneme ulaşıldığında bireyin aile, iş ve sosyal ilişkilerinin tamamına yakını bozulmaktadır. Bu tabloda madde kullanımı, bireyin sosyal destek

sistemlerinin etkilenmesine neden olarak bireyin gün geçtikçe yalnızlık, umutsuzluk, şaşkınlık/kaçma fantazileri, kişisel uyumsuzluk, olumsuz duygu ve düşünceler gibi psikolojik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Madde kullanımının neden olduğu nörobilişsel işlev bozukluklarına bağlı olarak bireyin düşünce yapısı da bozulmaya başlamaktadır. Sözel ve sayısal hafıza bozulmakta, öğrenme süreçleri sekteye uğramakta, tepki zamanı bozulmakta, planlama ve problem çözme becerisi olumsuz etkilenmekte, görsel muhakeme, soyut düşünme, set değiştirme, odaklanmış ve sürdürülebilir dikkat becerilerinde hasar olmaktadır (Çelikay, 2017). Yaşam olayları esnasında bilişsel çarpıtma formunda kodlandığı değerlendirilen ve şema olarak nitelenen olumsuz otomatik düşüncelerin, daha sonra benzer olaylarla karşılaşıldığında harekete geçtiği ileri sürülmektedir. Başka bir ifadeyle, otomatik düşünceler olası yeni yorumlamaları yönlendirmektedir. Karşılaşılan her yaşam olayında zincirleme olarak tekrar tekrar yapılan değerlendirmelerle doğan bilişsel çarpıtmaların birikerek devam ettiği değerlendirilmektedir (Çelikay, 2017).Çaba sarf etmeksizin kendiliğinden ortaya çıkan ve akabinde yüz yüze gelinen yaşam olayları karşısında eylemsizliğe neden olan olumsuz otomatik düşünceleri ve çarpıtmaları Beck Otomatik Düşünceler olarak açıklamaktadır (Beck, 2001). Araştırmamızda, olumsuz otomatik düşüncelerin kişinin içinde bulunduğu ortamı değerlendirmesinde ve bu değerlendirmelerin kendisiyle olan ilişkisini yorumlamasında işlevsiz ve uyum bozucu bir etki yarattığı düşünülmektedir. Kişinin davranışlarını etkileyen bir diğer kavram ise Öğrenilmiş Çaresizliktir. Öğrenilmiş çaresizlik kavramı ilk defa Seligman ve arkadaşları tarafından yapılan hayvan deneyleri sonucunda ortaya konulmuştur (Seligman, 1973).Öğrenilmiş çaresizlik, bir davranış ile bu davranışın sonucu arasında bir bağlantı olmadığını öğrenmesi sonucunda bireyin benzer durumlarda gereken davranışı yapmaması olarak tanımlanır. Seligman ve arkadaşları yaptıkları deneylerden yola çıkarak, öğrenilmiş çaresizlik terimini “daha önceden elektrik şokuna maruz bırakılmış köpeklerin gösterdiği kaçma-kaçınma davranışını engelleyen bir durum” olarak da tanımlamışlardır. Köpekler üzerinde yapılan deneylerde köpeklerin kaçması mümkün değilken onlara şok verilmiş, düzenek köpeklerin kaçmaları mümkün olacak şekilde düzenlenip elektrik şoku verildiğinde ise kaçma davranışı göstermedikleri saptanmıştır. Köpekler karşılaşılan çaresizlik durumunu başka durumlara da uygulamışlardır. Seligman’a (1973) göre; bireyler davranışta bulduklarında bu davranışları her zaman amacına ulaşmaz ve engellenebilir yahut davranışları karşısında olumsuz pekiştirici ile karşılaşabilmektedirler. Birey amacına ulaşamamış olur ve benzer bir durum karşısında tekrar başarısız olacağını düşünerek davranışta

bulunmayabilir. Bu örüntüye öğrenilmiş çaresizlik adı verilmektedir (Seligman,1973).

Öğrenilmiş çaresizliğin türe özgü bir bilişsel süreç olmadığı daha sonra başka hayvan türleriyle yapılan deneylerle ortaya koyulmuştur (Fırat,2009). Yapılan hayvan deneyleri sonucunda öğrenilmiş çaresizlik kavramı insanlar üzerinde de denenme fırsatı yakalamıştır. Hiroto (1974), insanlar üzerinde yaptığı iki aşamalı deneyde denekleri üç gruba ayırmıştır. Deneye düzeninde deneklere çok rahatsız edici bir ses verilmiş, deney grubundaki katılımcılara önlerindeki düğmeye basarak sesi durdurabilecekleri, çaresizlik grubundaki katılımcılara düğmeye basmalar dahi sesi durdurma imkânları olmadığı söylenmiştir. Kontrol grubundaki katılımcılar ise deneyin bu aşamasında bulunmamışlardır. Ardından tüm katılımcılar teker teker deney odasına alınmış ve aynı rahatsız edici ses tekrar verilmiştir. Önlerindeki düğmeyi oynatarak doğru yönü bulduklarında sesin kesileceği söylenmiştir. Çaresizlik koşulundaki katılımcıların diğer iki koşula göre deneme sayısı ve süresi anlamlı şekilde düşük çıkmıştır (aktaran Ersever, 1993). Bu deney öğrenilmiş çaresizlik kavramının hayvanların yanında insanlar için de geçerli olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Yapılan araştırmalar öğrenilmiş çaresizlik puanı yüksek olan bireylerin depresyon seviyesinin de yüksek olduğunu ortaya koymuştur (aktaran; Fırat,2009). Daha sonra klasik öğrenilmiş çaresizlik modelini gözden geçirip geliştiren Abramson, Seligman ve Teasdale (1978), öğrenilmiş çaresizliğin bireyden bireye farklı olduğunu içsel ya da dışsal atıf, genel ya da spesifik algılama ve durumu değişebilir ya da değişemez olarak algılamaya bağlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Yapılan deneyler sonunda bireyde öğrenilmiş çaresizliği azaltacak üç strateji belirlenmiştir. Bunlardan birincisi; bireyi etkileyecek durumun tahmini oluş olasılığını azaltmak, istenilen durumun olasılığını güçlendirerek istenmeyen durumun olasılığını arttırmak. İkincisi; olması çok istenilen durumun isteniliş derecesini azaltmak. Üçüncüsü ise kontrol edilemez durumun beklentisini kontrol edilebilir durum ile değiştirmek (Abramson, Seligman ve Teasdale, 1978).

Bireyin madde kullanımı ile olumsuz otomatik düşünceler ve öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu araştırmamızın hipotezleri arasındadır dolayısıyla madde kullanımı olan bireylerin olumsuz otomatik düşünceleri ile öğrenilmiş çaresizlik düzeyleri ölçekler aracılığıyla araştırılmıştır. Madde kullanan bireylerin olumsuz otomatik düşünceleri, tedavi süresince motivasyonlarını olumsuz etkilemekte, çaresizlik inançları ise sürdürüm tedavilerinde ve nüks önleme müdahalelerinde başarı şansını aşağı çekmektedir. Bilişsel-davranışçı terapinin madde kullanımı olan bireylerde uygulanması için madde kullanan

bireylerin bilişsel alt yapılarının ayrıntılı incelenmesi gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler Madde Kontrol Programı'nın resmi olmayan verilerine göre yasadışı maddelerin yıllık küresel kullanımının %3.3 ile %4.1 arasında değiştiği görülmektedir. Bu maddelerden en sık olarak kullanılan esrar, toplam dünya nüfusunun %2.5'i tarafından kullanılmaktadır. İzmir ilinde hastaneye başvurular, madde kullanımına bağlı suçlar ve yakalanan madde miktarı bir önceki yıllara göre artış göstermektedir. En sık kullanılan maddelerin esrar, hap ve uçucu maddeler olduğu elde edilen bilgiler arasındadır. Türkiye'de esrarı ilk kez kullanma yaşı ortalaması 20,89±3,99'dur. Esrar kullananların %76,8'i son 1 ay içinde esrar kullanmamıştır. Esrar kullananlar en çok kenevir bitkisinden esrarı elde etmekte (gonca, yonca, ot), en çok kullanım biçimi ise tütüne karıştırarak kullanma yöntemidir. Toplumun %0,2'si esrarı düzenli kullandığını belirtmiş, bu grubun yarıya yakını haftada 4-7 kez esrar kullanmaktadır. Esrar kullananların yarısından fazlası denedikten sonra esrarı bırakabildiğini, 1/5'i deneyip bırakmayı başaramadığını belirtmiştir. Esrar kullananların %9,1'i her gün esrar kullanmayı durduramadığını, %10,9'u kendisinden normal koşullarda beklenenleri yerine getirmediğini, %9,1'i güne başlayabilmek için tekrar esrar kullandığını, %18'i pişmanlık yaşadığını, %35,1'i konsantrasyon sorunu yaşadığını belirtmiştir. Esrar kullananların %6,9'unun kendisi ya da bir başkası esrar kullanımı sonucu yaralanmıştır (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2013). Bu veriler esrarın kullanım boyutu ve sorunun ciddiyeti hakkında bize önemli bilgiler sağlamaktadır.

Yapılan başka bir araştırmada, madde bağımlılığı, birçok hastalığın nedeni ve aynı zamanda tekrarlayan madde kullanımı da bu hastalıkların sürecinin içeriği olarak kabul edilmiştir. Özellikle depresme belirleyicileri üzerine Marlatt ve Gordon ile Shiffman'ın çalışmalarında elde edilen bulgulara göre madde kullanım davranışları otomatik süreçlerle kontrol edilmektedir (Marlatt ve ark., 1996).Yaptığımız çalışmanın odak noktası olan otomatik bilişsel süreçlere göre kökleşmiş otonomik süreçler, bireyi tekrar kullanma davranışını başlatması için etkilemektedir. Eğer bireyin otomatik olmayan bilişsel yöntemler repertuarı yetersizse madde alımını sürdürme olasılığı yüksek olacaktır. Buna karşın maddeden uzak durma girişimleri istemli, otomatik olmayan süreçlere bağlıdır. Yüksek riskli bir durumla karşılaşıldığında birey etkili bir başa çıkma davranışı kullanamazsa, sonuç kendine güven duygusunda azalma ve maddeyi bir başa çıkma mekanizması olarak kabul edip madde kullanımını alışkanlık haline getirmektedir(Yılmaz, Can, Bozkurt, Evren, 2014).

2013 yılında İzmir Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi Şube Müdürlüğü'nde örneklemi 150

ergen ve yetişkenden oluşturan bir diğer çalışmada ergenlerin daha küçük yaşta madde kullanımına başladıkları ve esrar kullanım sürelerinin yetişkinlerden fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada daha uzun süre madde kullanan bireylerin daha fazla madde etkisinde suç işlediği bulunmuştur (Güler Akın, ř, 2013).Tüm bu çalışmalar ışığında, günümüzde uyuşturucu maddelere ulaşımın giderek kolaylaşması ve kullanım yaşının düşmesi nedeniyle, madde kullanımının çağımızın en önemli sorunlarından biri olduğu gerçeği gözler önündedir.

Madde kullanımı olan kişilerin bilişsel şemaları hakkında bilgi edindikten sonra, bu bireylerin tedavi aşamasına gelindiğinde Bilişsel-davranışçı terapinin önemi büyüktür. Bilişsel-davranışçı müdahalelerin madde alınan gün sayısının azalmasında, madde bağımlılığı ve eşlik eden bozukluklara özgü semptomların iyileşmesinde etkili rol oynadığı bilinmektedir (Yıldırım & Sütçü, 2016). Madde kullanan bireylerin bilişsel yapılarının incelenmesi, tedavi programları açısından da önem arz etmektedir. Bu çalışmanın yapılmasındaki ana amaç, kişinin bilişsel süreçleri incelenerek bu süreçlere etki eden değişkenleri saptamak, madde bağımlıların in

uygulanan bireysel görüşme ve grup psikoğitim programlarında kullanılan bilişsel-davranışçı tedavi yaklaşımına zemin oluşturabilecek, tedavi sürecine katkı sağlayacak bulgulara ulaşmaktır.

Yöntem

Araştırmanın rneklemi 07.03.2016 ile 06.06.2016 tarihleri arasında Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü Madde Bağımlılığı Polikliniği'nde Denetimli Serbestlik yasaşı kapsamında tedavisi sürdürülen 212 erkek ve 8 kadın olmak üzere toplamda 220bireyden oluşmaktadır. Katılımcılar, Denetimli Serbestlik yasaşı kapsamında tedavi hizmeti aldıkları in toksikolojik analizlerinde idrarlarında en az bir yasadışı madde saptanmıştır. Araştırmaya katılmak tamamen gntlllk esasına dayandırılmıştır. Katılımcı grubunun yaş ortalaması 28±8.97, %78.3'ünün gelir düzeyi 0-2000 TL aralığında, %58.6'sı bekar, %68.2'si en fazla ortaokul mezunu, %74.8'i çalışmaktadır. Katılımcıların sosyodemografik bilgileri ayrıntılı olarak Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri

Sosyodemografik Bilgiler	N=220	
	n	%
Eğitim Düzeyi	3	1,4
Okur yazar değil	8	3,6
Okur yazar	41	18,6
İlkokul mezunu	98	44,5
Ortaokul mezunu	50	22,7
Lise mezunu	18	8,2
Üniversite mezunu	2	0,9
Yüksek Lisans - Doktora mezunu		
Medeni Durum		
Bekar	129	58,6
Evli	64	29,1
Boşanmış	14	6,4
Eşin kaybı	3	1,4
Nikahsız beraberlik	10	4,5
Çalışma Durumu		
alışıyor	163	74,1
Çalışmıyor	55	25,0
Ebeveyn Birliktelik Durumu	133	60,5
Birlikte	33	15,0
Boşanmış	3	1,4
Üvey anne	3	1,4
Üvey baba	10	4,5
Annenin vefatı	32	14,5
Babanın vefatı		
Anne alışma Durumu		
alışıyor	41	18,6

Çalışmıyor	160	72,7
Baba Çalışma Durumu		
Çalışıyor	103	46,8
Çalışmıyor	86	39,1
Yaşanılan Yer		
Aile ile birlikte	153	69,5
Yalnız	19	8,6
Tanıdık / Akraba ile birlikte	4	1,8
Eşiyle	43	19,5

Gereç

Çalışmada Seligman ve Schulman (1986) tarafından geliştirilip, Aydın(1987) tarafından uyarlaması yapılan Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği (ÖÇÖ), Hollan ve Ken-dall (1980)'ın geliştirdiği Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ) ve araştırmacı tarafından oluşturulan sosyodemografik bilgi formu kullanılmıştır.

Sosyodemografik Bilgi Formu

Bu form, çalışmaya alınan katılımcıların madde kullanımını etkilediği düşünülen cinsiyet, yaş, çalışma durumu, medeni durumu, yaşanılan yer, anne-babanın eğitim durumları ve meslekleri, ailenin aylık gelir düzeyi, maddeye başlama yaşı, kullandığı madde türleri, maddelerin kullanım sıklıkları, kullanım süreleri, en çok tercih ettikleri madde, en son madde alım zamanı, madde kullanmadan geçirilen en uzun süre gibi değişkenleri içermektedir (Bkz., EK – 1).

Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ)

Hollan ve Kendall (1980) tarafından geliştirilen “Otomatik Düşünceler Ölçeği(ODÖ)” Aydın, Aydın (1990) ve Şahin, Şahin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve kişinin kendine yönelik olumsuz değerlendirmelerin sıklığını ölçmeyi amaçlamaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997) 1-5 arasında puanlanan ve 30 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puanlama ranjı 30-150 arasındadır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin olumsuz otomatik düşüncelerinin sıklıkla ortaya çıktığını gösterir. Ülkemizdeki güvenilirlik çalışmalarında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı Şahin tarafından 0.93 olarak bulunmuştur. (Bkz., EK – 2)

Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği (ÖÇÖ)

Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği Seligman ve Schulman (1986) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlanması Aydın (1988) tarafından yapılmıştır. Ölçekte toplamda 30 madde bulunmaktadır ve alınan toplam puan 0 ila 30 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan öğrenilmiş çaresizliğe özgü içsel, değişmez ve genel yüklemeye biçiminin varlığına işaret etmektedir. Ölçeğin geçerliği için

hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu katsayısı 0.52 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığı için hesaplanan Cronbach-Alpha Katsayısı ve İç Tutarlılık Katsayısı 0.62’i olarak bulunmuştur (aktaran; Şar, Işıklar & Aydoğan 2012) (Bkz., EK – 3).

Madde kullandığı tespit edilen ve tedavi sürecinde olan, Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü Madde Bağımlılığı Polikliniği’ne gelen katılımcılara etik kurallara uygun olarak kendilerinden onam alındıktan sonra, sosyodemografik bilgi formuverilip bilgiler alınmış, madde kullanım geçmişi öğrenilmiş ve Otomatik Düşünceler Ölçeği (ODÖ) ile Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği(ÖÇÖ) uygulanmıştır. Bu işlem her bir birey için ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Tüm formlar yüz yüze görüşme yöntemi ile doldurulmuştur.

Sonuçlar

Elde edilen veriler SPSS17.0 istatistik paket programı ile incelenmiştir. Katılımcıların sigarayı ilk defa denedikleri yaş ortalaması 14.73±3.89, günde içtikleri ortalama sigara sayısı 20.38±13.65, alkolü ortalama ilk deneme yaşı 16.30±4.1’dir. Sigara kullanmaya devam eden katılımcıların %52.3’ü (N=115) sigara bırakmayı hiç düşünmediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %10.5’i (N=23) hemen hemen her gün alkol kullandıklarını, %17.7’sinin (N=39) alkol içtiği bir günde ortalama 7 veya üzeri standart içki tükettiklerini belirtmişlerdir. Bir seferde 6 standart içki veya daha fazla içme sıklığını her gün olarak belirten bireyler tüm grubun %12.7’sini (N=28) oluşturmaktadır. Katılımcı bilgileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Çalışmada, kullanıldığı en çok belirtilmiş olan madde esrardır ve bu bulgu literatürü destekleyicidir. Katılımcılar esrar ve uçucu maddeleri kullanmaya daha erken yaşlarda başlamakla birlikte sakinleştirici haplar ile esrarı daha uzun süre kullanmışlardır. Sentetik esrarın (Jamaika, Bonzai, K2) 2004 yılından bu yana ülkemizde bulunması nedeniyle ilk kullanım yaşı diğer maddeler göre geç bulunmuştur. Halüsinojenler (LSD, mantar vb.) ise ülkemizde sık kullanımı olan ve temin edilebilen maddeler içerisinde bulunmamaktadır. Kokainin gram fiyatının diğer maddelere göre pahalı olması ilk

kullanım yaşını ileriye çekmektedir. Bu çalışmada katılımcıların ortalama madde kullanım süreleri 3.46±6.04 yıldır ve %22.7'si (N=50) madde

kullanmaya devam etmektedir. Katılımcıların madde kullanım bilgileri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Madde Kullanım Bilgileri

Kullanılan Madde	N=220	İlk Kullanım Yaşı	Kullanılan Süre (yıl)
Sakinleştirici haplar (Diazem, Xanax vb.)	55	20.09 ± 9.67	8.00 ± 7.17
Uyuşturucu hap (Akineton, Deva vb.)	61	18.67 ± 5.89	5.72 ± 6.45
Esrar	192	17.46 ± 4.47	8.71 ± 8.36
Sentetik esrar (Bonzai, Jamaika, K2)	72	22.72 ± 7.63	3.00 ± 1.65
Ecstasy	91	19.63 ± 6.42	5.80 ± 3.62
Uçucu maddeler (Tiner, bali vb.)	27	15.75 ± 4.09	5.81 ± 3.48
Eroin	27	20.79 ± 6.83	3.85 ± 4.36
Kokain	49	22.32 ± 7.93	6.73 ± 5.12
Halüsinojenler (LSD, Mantar vb.)	17	24.54 ± 7.94	3.00 ± 1.41
Bilinmeyen madde, ilaç, hap	17	20.41 ± 7.85	7.80 ± 7.32

Katılımcıların medeni durumu ile olumsuz düşünceler ölçeğinin alt boyutu olan umutsuzluk puanları karşılaştırılmış, nikâhsız beraberlik yaşayanlar ile boşanmış katılımcıların umutsuzluk düzeyleri tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmış, nikâhsız beraberlik yaşayanlar ile boşanmış katılımcıların umutsuzluk düzeyleri, bekâr ve evli katılımcılardan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($F(4,210)=2.452$, $p<0.05$). Eğitim düzeyleri ile öğrenilmiş çaresizlik puanları karşılaştırıldığında, eğitim düzeyi arttıkça öğrenilmiş çaresizlik puanları anlamlı olarak azalmıştır ($F(6,202)=3.699$, $p=0.002$). Çalışma durumu ile olumsuz düşünceler ölçeğinin tüm alt boyutları arasında anlamlı farklılaşma elde edilmiştir. Buna göre; çalışan katılımcıların olumsuz duygu ve düşünceleri, şaşkınlık ve kaçma fantazileri, kişisel uyumsuzluk, yalnızlık ve umutsuzluk puanları anlamlı olarak daha düşüktür (Sırasıyla $F(1,205)=10.499$, $p=0.001$; $F(1,208)=10.813$, $p=0.001$; $F(1, 211)=11.708$, $p=0.001$; $F(1,217)=9.651$, $p=0.002$; $F(1,211)=11.210$, $p=0.001$). Katılımcıların kendi, anne ve babalarının eğitim düzeyi artması ($F(6,202)=3.699$, $p=0.002$), $F(5,198)=4.925$, $p=0.000$), ($F(5,194)=3.923$, $p<0.01$) ve anne ve babası çalışan katılımcıların öğrenilmiş çaresizlik puanları anne ve babası çalışmayanlardan anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur ($F(1, 190)=3.844$, $p=0.05$), $F(1, 176)=6.543$, $p=0.01$).

ÖÇÖ toplam puanı ile ODÖ ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyonel ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiş, çaresizlik puanları arttıkça, olumsuz duygu ve düşünceler, şaşkınlık ve kaçma fantazileri, kişisel uyumsuzluk, yalnızlık, umutsuzluk puanları da anlamlı olarak artış göstermiştir (Sırasıyla $r=0.39$, $N=205$, $p=0.000$; $r=0.30$, $N=204$, $p=0.000$; $r=0.34$, $N=207$, $p=0.000$; $r=0.31$, $N=203$, $p=0.000$; $r=0.39$, $N=206$; $p=0.000$). Yapılan korelasyon analizi sonucunda kokain kullanımı arttıkça ODÖ toplam puanının anlamlı olarak arttığı görülmüştür ($r=0.34$, $p=0.01$). İki değişken arasındaki basit doğrusal regresyon analizine bakıldığında kokain kullanımının ODÖ Toplam puanlarının varyansının %11'ini açıkladığı bulunmuştur ($R^2=0.11$, $p=0.01$). Diğer maddelerin kullanım sıklığı ve ÖÇÖ ve ODÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Yapılan Kruskal Wallis Testi sonucunda, çalışmanın hipotezini destekleyici bir biçimde ODÖ Ölçeği'nin alt boyutları ile kullanılan maddenin türü açısından anlamlı farklılaşma bulunmuştur (Bkz., Tablo 3). Katılımcıların sentetik esrar, ecstasy, uçucu maddeler, eroin, kokain, sakınleştirici hap kullanım deneyimi ile olumsuz duygu ve düşünceler, şaşkınlık ve kaçma fantazileri, kişisel uyumsuzluk, yalnızlık, umutsuzluk ve ODÖ toplam puanları arasında anlamlı farklılaşma görülmüştür. Elde edilen veriler Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Kullanılan Madde Türlerinin ODÖ Alt Boyutlarına Göre İncelenmesine Yönelik Kruskal Wallis Testi Sonuçları:

ODÖ Boyutları	Alt n	XOrt	Ss	χ^2 K-W	p
---------------	-------	------	----	--------------	---

Sentetik Esrar	Olumsuz	213	18,36	9,92	20.929**	0.000
	Duygu/Düşünce					
	Şaşkınlık/Kaçma	212	12,54	7,05	17.207*	0.020
	Fantazileri					
	Kişisel	215	7,33	3,64	20.896**	0.000
	Uyumsuzluk					
Ecstasy	Yalnızlık	211	8,14	4,38	27.236**	0.000
	Umutsuzluk	215	7,79	4,50	22.647**	0.000
	Olumsuz	213	18,36	9,92	25.394**	0.000
	Duygu/Düşünce					
	Şaşkınlık/Kaçma	212	12,54	7,05	23.164**	0.000
	Fantazileri					
Uçucu Madde	Kişisel	215	7,33	3,64	19.049*	0.001
	Uyumsuzluk					
	Yalnızlık	211	8,14	4,38	28.704**	0.000
	Umutsuzluk	215	7,79	4,50	29.433**	0.000
	Olumsuz	213	18,36	9,92	25.394**	0.000
	Duygu/Düşünce					
Eroin	Şaşkınlık/Kaçma	212	12,54	7,05	23.164**	0.000
	Fantazileri					
	Kişisel	215	7,33	3,64	19.049*	0.001
	Uyumsuzluk					
	Yalnızlık	211	8,14	4,38	28.704**	0.000
	Umutsuzluk	215	7,79	4,50	29.433**	0.000
Kokain	Olumsuz	213	18,36	9,92	10.234*	0.037
	Duygu/Düşünce					
	Şaşkınlık/Kaçma	212	12,54	7,05	15.727*	0.003
	Fantazileri					
	Kişisel	215	7,33	3,64	16.324*	0.003
	Uyumsuzluk					
Sakinleştirici Hap	Yalnızlık	211	8,14	4,38	14.656*	0.005
	Umutsuzluk	215	7,79	4,50	10.819*	0.029
	Olumsuz	213	18,36	9,92	22.502**	0.000
	Duygu/Düşünce					
	Şaşkınlık/Kaçma	212	12,54	7,05	21.999**	0.000
	Fantazileri					
Sakinleştirici Hap	Kişisel	215	7,33	3,64	18.861*	0.001
	Uyumsuzluk					
	Yalnızlık	211	8,14	4,38	20.272**	0.000
	Umutsuzluk	215	7,79	4,50	20.234**	0.000
	Olumsuz	213	18,36	9,92	22.618**	0.000
	Duygu/Düşünce					
Sakinleştirici Hap	Şaşkınlık/Kaçma	212	12,54	7,05	36.629**	0.000
	Fantazileri					
	Kişisel	215	7,33	3,64	25.826**	0.000
	Uyumsuzluk					
	Yalnızlık	211	8,14	4,38	27.804**	0.000
	Umutsuzluk	215	7,79	4,50	33.847**	0.000

*p<.05, **p<0.01

Tartışma

Bu çalışmada en az bir madde kullandığı yasal işlemler sonucu toksikolojik analizlerle tespit edilmiş, tedavi sürecindeki bireylerin kullandıkları madde, maddelerin kullanım biçimleri ve başka sosyodemografik faktörlerin Otomatik Düşünce Ölçeği toplam puanı, Otomatik Düşünceler Ölçeği'nin (ODÖ) alt boyut puanları ile Öğrenilmiş Çaresizlik Ölçeği (ÖÇÖ)'nin toplam puanı arasındaki ilişkiler araştırılmış ve sonuçlar istatistik programı (SPSS Statistics 17.0) ile incelenmiştir. Beklenildiği gibi uyuşturucu maddelerin kullanımı, kullanım biçimi ve sosyodemografik faktörler ile

ODÖ toplam puanı, ODÖ alt boyutları ve ÖÇÖ toplam puanı arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Bireylerin sonuçlarına göre kullandıkları maddelerden kokainin kullanım sıklığı ile ODÖ toplam puanı arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bireylerin kokain kullanım sıklıkları ve kullanım süresi arttıkça Olumsuz Otomatik Düşünce toplam puanları ortalamalarında artış gözlenmiştir. Bu sonuç kokain kullanımı süresi arttıkça bireylerin bilişsel fonksiyonlarının etilediği hipotezini desteklemektedir. Ayrıca sentetik esrar kullanımı ile ODÖ alt boyutları arasında anlamlı farklılık tespit

edilmiştir. Bireylerin sentetik esrar kullanım sıklığı ile ODÖ alt boyutlarından umutsuzluk, yalnızlık ve izolasyon, olumsuz duygu ve düşünceler, şaşkınlık ve kaçma fantezileri, kişisel uyumsuzluk ve değişme isteği puanlarının anlamlı olarak farklılaştığı gözlenmiştir. Böylece 2004 yılından bu yana ülkemizde kullanılmaya başlayan ve görece yeni olan bir uyuşturucu maddesi olan sentetik esrarın verdiği zararlara uzun süreli kullanım sonucu bireylerin bilişsel fonksiyonlarının ve düşünce yapılarının bozulması eklenmiş olup bu maddenin bireylerin depresif belirtiler ile ilişkilendirilebilecek düşüncelerin oluşmasına neden olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte çalışmamızda, kullanılan uyuşturucu türleri ile Öğrenilmiş Çaresizlik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Madde kullanma biçimlerinden daha çok kokainin kullanıldığı burundan çekme yöntemiyle ODÖ alt boyutlarından birçoğu arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Soluyarak, inhalasyonla, damar yoluyla ve çiğneyerek kullanımın yanında burundan çekme yöntemini kullanan bireylerde yalnızlık, umutsuzluk, şaşkınlık/kaçma fantezileri, kişisel uyumsuzluk, olumsuz duygu ve düşünceler alt boyut puanlarında diğer yöntemlerle madde kullanımına göre anlamlı farklılaşma gözlenmiştir. Bu elde edilen araştırma bulguları sayesinde bireylerin bilişsel fonksiyonunu etkileyen faktörün yalnızca kullanılan madde değil, kullanım biçiminin de ayırt edici bir öge olduğunu görülmektedir. Bunun yanında kokain kullanımı sonlandırıldıktan birkaç saat ile birkaç gün içinde özgül bir yoksunluk sendromu gelişmektedir. Disforik duyguduruma eşlik eden yorgunluk, canlı ve hoş olmayan rüyalar, uykusuzluk ya da aşırı uyku, iştah artması ve psikomotor retardasyon ya da ajitasyon mevcuttur. Anhedoni ve madde arayışı ile de sıklıkla karşılaşılabilir. Depresyon ve intihar davranışı yoksunluk dönemlerinin önemli bir parçasıdır (Türkiye Uyuşturucu Raporu,2014) Olumsuz otomatik düşünce düzeyindeki artış, burundan çekerek kullanımdan ziyade kokain kullanımının sonlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Uzun süreli kokain kullanımı depresif belirtilere yol açmakla birlikte kokaine özgül yoksunluk tablosunda da depresyonda görülen belirtilerin bir kısmı görülmektedir. Bu konuda yapılacak kontrollü çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bunun yanında bireylerin bilişsel fonksiyonları için koruyucu bir etki sağladığı gözlenen bir sosyal faktör çalışmada göze çarpmıştır. Yapılan birçok çalışmada madde bağımlıları arasında işsizlik oranının %12-38 arasında olduğu bildirilmiştir. Bu oranın madde bağımlıları arasında alkol bağımlılarına göre daha yüksek olduğu vurgulanmıştır(Asan, Tıkır, Tuncer, Göka, 2015). Çalışan bireylerin çalışmayan bireylere göre ümitsizlik puanları anlamlı olarak daha düşük

bulunmuştur, ayrıca benzer şekilde katılımcıların ebeveynlerinin çalışıyor olması da öğrenilmiş çaresizlik puanlarını anlamlı olarak düşürmüştür. Bu bulgular bireylerin hayatında çalışma hayatının, önemli bir koruyucu faktör olması ile açıklanabilir gözükmektedir. Türkiye Uyuşturucu Raporu(2014)'nda ebeveynlerin çalışmadığı durumda madde kullanımı olan bireylerin kullanım örüntüleri açısından bir fark gözlenmemiştir. Yaşam boyu madde kullanımında bu koşulun varlığı madde kullanımını arttırmaktadır.

Çalışmadaki saptanan bir diğer koruyucu faktör ise eğitimidir. Bireyin eğitim düzeyi arttıkça Öğrenilmiş Çaresizlik puanının anlamlı olarak azaldığı görülmüştür. Ayrıca anne ve babalarının eğitim düzeyi arttıkça, katılımcıların öğrenilmiş çaresizlik puanlarının anlamlı olarak düştüğü gözlenmiştir. Türkiye Uyuşturucu Raporu (2014)'na göre yaşam boyu en az bir kez madde kullandığını belirten gençler arasında en yüksek oran yüksek eğitimli ebeveynlerin çocuklarında gözlenmiştir. Çoklu madde kullanımı açısından ebeveynin eğitim düzeyi bir fark yaratmamıştır. Bu çalışmada katılımcıların ortalama madde kullanım süreleri 3.46 ± 6.04 yıldır ve %22.7'si (N=50) madde kullanmaya devam etmektedir. Katılımcılar, yaşam boyu en az bir kez madde kullanan gruptan sosyodemografik olarak farklılık göstermektedir.

Diğer bir bulgu ise nikâhsız beraberlik yaşayan ve boşanmış katılımcıların umutsuzluk düzeyinin bekâr ve evli katılımcılara göre anlamlı olarak yüksek bulunmasıdır. Nikâhsız beraberlik ve boşanmış olma durumunun da umutsuzluk düzeyini artırıcı yönde etkilediği görülmüştür.

Gelecekteki çalışmalarda bireylerin ODÖ ve ÖÇÖ puanları ile madde kullanımı arasındaki bağlantıyı sağlamlaştırmak için örneklem sayısı daha fazla olan araştırmalar yapılmalıdır. Yapılan çalışmamızda kadın katılımcı sayısının az oluşu, çalışmanın en büyük kısıtlılığını oluşturmaktadır. Yapılacak çalışmalarda cinsiyetin eşit ya da orantılı tutulması, bulguların tüm popülasyona genellenebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bunların yanında bireylerin psikopatolojik alt yapıları incelenerek kontrollü çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bulunan madde kullanım yöntemlerinin (burundan çekme yöntemi) bilişsel fonksiyonu bozmasının kullanılan maddeden (örneğin kokain) bağımsız olduğunu göstermek üzere yeni çalışmalara ihtiyaç vardır.

Madde bağımlılığının tedavisinde kullanılan Bilişsel-davranışçı Terapilerin otomatik düşünceler üzerinde temellendirildiği düşünüldüğünde söz konusu bulguların terapi formülasyonuna entegre edilmesi ile sağaltımda başarılı sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Abramson, L. Y., Seligman, M. E., & Teasdale, J. D. (1978). Learned helplessness in humans: critique and reformulation. *Journal of Abnormal Psychology*, 87(1), 49.
- Asan, Ö., Tıkr, B., Tuncer, İ., Göka, E. (2015) Bir Amatem birimine başvuran alkol ve madde kullanım bozukluğu olan hastaların sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*,16(1), 1-8
- Beck, J. S.(2001). Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi. (Çev. Özden Yalçın-Eylem Necip Akçay). Litera Yayınları, İstanbul.
- Çelikay H., (2017). Esrar ve sentetik esrar kullanımı olan bireylerin nöropsikolojik işlevlerinin madde kullanımı olmayan bireylerle karşılaştırılması. Doktora tezi, Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü.
- Çubuk., Ç. (2011). Madde kullanımı deneyimi yaşamış kişilerde benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Demiralp M., & Oflaz F. (2007). Bilişsel-davranışçı terapi teknikleri ve psikiyatri hemşireliği uygulaması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(2):132-139
- Ersever, H. (1993). Öğrenilmiş çaresizlik. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 26 (2),621-632.
- Güler Akın Ş. (2013).Yasadışı madde kullanımı nedeniyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulan erkek ergen ve yetişkin bireylerin motivasyon durumlarının değerlendirilmesi. (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü.
- Hiroto, D. S. (1974). Locus of control and learned helplessness. *Journal of Experimental Psychology*, 102(2), 187.
- Hovardaoğlu S. (1990). Öğrenilmiş çaresizlik ve depresyon; yükleme ölçeği ve Beck Depresyon ölçeğiyle yapılan bir çalışma. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 33(1,2), 221-230.
- Kalyoncu A, Mırsal H, Pektaş Ö. (2001).Alkol bağımlılığında nüks nedenleri: Kesitsel bir çalışma. *Bağımlılık Dergisi* ,2(61),3.
- Kapıcı, L. (2010).Olumsuz otomatik düşünceler ve yaratıcılık ile öğrenilmiş çaresizlik arasındaki ilişkiler,(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karadağ, E. (1981). Ortaöğretim okullarındaki öğrencilerin madde bağımlılığı konusunda bilgi, tutum, davranış düzeyinin değerlendirilmesi, Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Korkut, F. (2007). Counselor education program accreditation and counselor credentialing in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 29 (1), 11-20.
- Marlatt, G.A.(1996). Taxonomy of high-risk situations for alcohol relapse: evolution and development of a cognitive-behavioral model. *Addiction*,91,37-49.
- Ögel, K., Ermağan, E., Eke C.Y., Taner, S. (2007). Madde deneyen ve denemeyen ergenlerde sosyal aktivitelere katılım: İstanbul örnekleme. *Bağımlılık Dergisi*, 8 (1), 18-23.
- Özcan Demir, N.(2006). Ailedeki madde bağımlılığının ergenin sapmış davranışlara yönelmesindeki etkisi: lise son sınıf gençliği örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*,23(1), 119-129.
- Savaşır, I. ve Şahin, N. H. (1997). Bilişsel Davranışçı Terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler. *Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, 39 - 45.
- Seligman, M.E. (1973). Fall into helplessness. *Psychology Today*,7(1), 43-48.
- Songar,A.(1974).Haşhaş meselesi ve Türkiye, İstanbul: Hareket Yayınları
- Söylemezoglu, T. (1997). Türkiye’de uyuşturucu sorununun günümüzdeki durumu,2.Ulusal Toksikoloji Kongresi 3-6 Nisan, Antalya.
- Şar A. H., Işıklar A., Aydoğan İ. (2012). Atama bekleyen öğretmen adaylarının yaşam doyumu yordayıcı değişkenlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23),257-271.
- Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (2013) *EMCDDA 2013 Ulusal Raporu (2012 Yılı Verileri)* : Reitox Ulusal Temas Noktası. (ISBN: 978-605-149-478-4) Ankara: Korza Yayıncılık.
- Yıldırım, B., Engin, E., Yıldırım, S.(2011).Alkol ve madde bağımlılarında yalnızlık ve etki eden faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(1),25-30.
- Yılmaz, A., Can, Y., Bozkurt, M., Evren, C.(2014).Alkol ve madde bağımlılığında remisyon ve depreşme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*,6(3),243-256.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Matematik Okuryazarlığı Özyeterliliğinin ve Aile Bütçesini Planlamanın Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi

Müge ERSOY¹, Tuğçe BALKIR², Meryem KARAAZİZ³, Fahriye BALKIR⁴

Özet: Matematik okuryazarlığı, bireylerin günlük yaşamlarında da kullandıkları önemli bir beceridir. Bu nedenle bireylerin hayat pahalılığı karşısında sağlıklı bir psikolojik iyi oluşa sahip olabilmeleri için matematik okuryazarlığı becerisine sahip olmaları beklenmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda yapılan çalışma ile matematik okuryazarlığın aile bütçesini belirlemedeki önemi ile aile bütçesini planlamanın, yetişkinlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde gerçekten etkili olup olmadığının ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu araştırma tanımlayıcı bir araştırmadır ve ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya KKTC’de yaşayan 18 yaş ve üzeri 173 birey dahil edilmiştir. Araştırma bulgularında yer alan istatistiksel çözümlenmelerde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24.0 yazılımı kullanılmıştır. Çalışmada, katılımcıların matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlar arttıkça, psikolojik iyi oluş ölçeği puanlar da artmaktadır. Bununla birlikte, aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderlerini hesaplayan bireylerin hesaplamayan bireylere göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanları ve matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, bireylerin matematik okuryazarlığı öz-yeterliliklerinin arttıkça, psikolojik iyi oluş hallerinin de arttığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Matematik okuryazarlığı, öz-yeterlilik, aile bütçesini planlama, psikolojik iyi oluş

Effects of Mathematics Literacy Self-efficacy and Family Budget Planning on the Psychological Well-Being

Abstract: Mathematics literacy is an important skill that individuals use in their daily lives. Therefore, individuals are expected to have mathematical literacy skills in order to have a healthy psychological well-being. The aim of this study is to determine the importance of mathematics literacy in determining the family budget and to determine whether planning the family budget is really effective on the psychological well-being of adults. This research was a descriptive study and conducted using a relational scanning model. The population of the study consisted of 173 individuals aged 18 years and older living in TRNC. Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24.0 software was used for statistical analysis. In the study, as the mathematics literacy self-efficacy scale scores increased, the scores of psychological well-being scale also increased. However, it was observed that the scores of the individuals who calculated the monthly and annual education and health expenses such as psychological well-being scores and mathematics literacy self-efficacy scale scores were significantly higher than the non-calculating individuals. As a result, as individuals' self-efficacy of mathematics literacy increased, their psychological well-being also increased.

Key Words: Mathematics literacy, self-efficacy, planning family budget, psychological well-being

¹Müge Ersoy, Doktora Öğrencisi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa-Kıbrıs

²Tuğçe Balkır, Doktora Öğrencisi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa-Kıbrıs

³Yrd. Doç. Dr. Meryem Karaaziz, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs.

⁴Fahriye Balkır, Doktora Öğrencisi, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs.

Address of correspondence/Yazışma adresi: Yrd. Doç. Dr. Meryem Karaaziz, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs. Email: meryem.karaaziz@neu.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 16.04.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Ersoy, M., Balkır, T., Karaaziz, M., Balkır, F. (2019). Matematik Okuryazarlığı Özyeterliliğinin ve Aile Bütçesini Planlamanın Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(1): 31-41 doi:10.35365/ctjpp.19.1.04

Giriş

Hayat pahalılığı ve düşük sosyoekonomik düzey insanoğlunu sıkıntıya sokan başlıca stres kaynakları olarak düşünülebilirler. İnsanlar stres yaratan bir durumla karşılaşmamak, rahat geçim sağlayabilmek amacıyla gelir ve giderlerine göre aile bütçe planlaması yapma gereği duyabilirler. Bireyler ve aileler rahat geçim sağlayabilmek ve stres yaratan durumlardan kurtulmak için maddi konularda bazı davranışlarını değiştirerek ya da yeni alışkanlıklar edinerek yaşam kalitelerini arttırabilir, maddi yönden bağımsızlıklarını kazanabilir ve ayakları üzerinde durabilirler (Şarlak, 2012).

Bireylerin kendi gelir ve giderlerine göre bütçe planı hazırlamaları, maddi durumun kontrolünü sağlayabilmek amacıyla geliştirilen bir alışkanlık olarak düşünülebilir. Gelir ve giderleri hesaplayarak bir bütçe planı hazırlanması için bireylerin matematik okuryazarlığı becerisine sahip olmaları beklenmektedir.

Matematik okuryazarlığı kişiye, günlük yaşam ile ilişkili uygulamaları yapabilmeyi, becerilerini geliştirebilmesini, sayısal ve uzamsal düşünmede yorumlama yapabilmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda bireyde güven duygusunu geliştirerek, aile bütçesini hesaplama gibi günlük hayattaki problemlerin çözümünde de kolaylık sağladığı söylenebilir (Bindak ve Özgen, 2008).

Teknolojinin hızla değişip, gelişmesiyle bireylerin bilgi okuryazarı, fen okuryazarı, matematik okuryazarı olması zorunlu hale gelmiştir (Güneş ve Gökçek, 2013). Matematik olmadan bilim, bilim olmadan da teknolojiden söz etmenin imkansız olduğu düşünüldüğünde, bilim ve teknolojiyi geliştirmede matematiksel düşünme ve akıl yürütme, matematiksel dili ve yöntemleri kullanmak, zorunluluk olarak düşünülmektedir. Matematik, dil, semboller ve sosyal etkileşimler ile kişiye dünyayı anlamayı ve fikir geliştirmeyi öğretmektedir (Zehir ve Zehir, 2016). Matematik okuryazarlığı ise, bireyin günlük hayatta ve iş hayatında karşılaştığı nicel durumlara etkili bir şekilde katılabilmesi için gereksinim duyduğu bilgi, beceri, inanç, eğilim, zihinsel alışkanlıklar, iletişim ve problem çözme becerilerinin toplamı olarak tanımlanmaktadır (Altıntaş, Özdemir ve Kerpiç, 2012).

Matematik okuryazarı becerisine sahip bireyler günlük yaşamlarında da matematiksel bilgiyi kullanarak, mantıklı kararlar alabilirler. Matematik okuryazarlık becerisini kullanarak aile bütçesini planlayan yetişkinler kendilerini daha rahat, daha mutlu ve daha huzurlu hissetmektedirler. Bu durumda onların psikolojik iyi oluş düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir.

Psikolojik iyi olma, kişinin kendini olumlu algılamasını, kendinden memnun olmasını,

diğerleriyle güvenli ve sıcak ilişkiler geliştirmesini, kişisel ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak şekilde çevreyi şekillendirmesini, özerk ve bağımsız hareket edebilmesini, yaşam amacının ve anlamının olmasını, kapasitesinin farkında olmasını ve bu kapasitesini geliştirmeye çalışmasını içermektedir (Kaplan, 2016).

Uzmanlara göre psikolojik iyi oluş hali bireylere yaşamlarında pek çok olumlu sonuç yaratmaktadır. Psikolojik açıdan iyi olan bireylerin, başta fiziksel ve zihinsel sağlıkları olmak üzere, kendilerine olan güvenlerinin, olumlu düşünme biçimlerinin, iş ve özel hayat tatminlerinin daha yüksek olması beklenmektedir. Bu nedenle, yüksek psikolojik iyi oluş, bireysel performans üzerinde olumlu etki yaratarak, bireylerin yaşamdan zevk almalarını ve yaşamdan memnun olmalarını sağlamaktadır (Akdoğan ve Polatçı, 2013).

Araştırmanın Amacı

Matematik okuryazarlığı, bireylerin günlük yaşamlarında da kullandıkları önemli bir beceridir. Bu nedenle bireylerin hayat pahalılığı karşısında sağlıklı bir psikolojik iyi oluşa sahip olabilmeleri için matematik okuryazarlığı becerisine sahip olmaları beklenmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda yapılan çalışma ile Matematik Okuryazarlığın aile bütçesini belirlemedeki önemi ile aile bütçesini planlamanın, yetişkinlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde gerçekten etkili olup olmadığının ortaya konması amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada, yukarıda tanımlamaları yapılan tüm bu kavramlar ve kuramlar ışığında, çalışmada araştırılan temel soru şudur: "Matematik okuryazarlığın aile bütçesini belirlemedeki önemi nedir ve aile bütçesini planlamak, yetişkinlerin psikolojik iyi oluş düzeylerini etkilemekte midir?" şeklindedir. Araştırmanın problemine ilişkin bulguları ortaya koyabilmek için aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

- 1- Bireylerin, aile bütçesi planlaması yapma durumları nedir?
- 2- Bireylerin, psikolojik iyi oluş düzeyleri;
 - Cinsiyetlerine,
 - Yaşlarına,
 - Eğitim Durumu,
 - Medeni duruma,
 - Çocuk Sahibi olma,
 - Geniş ve çekirdek ailede yaşamlarına göre değişkenlik göstermekte midir?
- 3- Bireylerin, Matematik Okuryazarlığı Öz yeterlik becerileri;
 - Cinsiyetlerine,
 - Yaşlarına,
 - Eğitim Durumu,
 - Medeni duruma,
 - Çocuk Sahibi olma,

- Geniş ve çekirdek ailede yaşamalarına göre değişkenlik göstermekte midir?
- 4- Bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleri olarak tanımlanmaktadır (Akt. Güler ve Eroğlu, 2015).

Evren ve Örneklem

Araştırmaya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan 18 yaş ve üzeri uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiş 178 birey dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 4 bölümden oluşan anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Formun birinci bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik özelliklerinin saptanması amacıyla yöneltilmiş sorular yer almaktadır. İkinci bölümde katılımcıların aile bütçesi planlama durumlarına yönelik sorular yer almaktadır. Formun üçüncü ve dördüncü bölümlerinde ise psikolojik iyi oluş ölçeği ve matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği bulunmaktadır.

Matematik Okuryazarlıklarına Öz-Yeterlilik Ölçeği

Özgen ve Bindak (2008) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin matematik okuryazarlıklarına ilişkin öz-yeterliliklerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Ölçek 5'li derecelendirme kullanılarak hazırlanmış 25 önermeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan olumlu önermelere verilen yanıtlar tamamen katılıyorum 5 puan, tamamen katılmıyorum 1 puan olacak şekilde, olumsuz önermeler ise ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan matematik okuryazarlığı öz-yeterliliğinin yüksek olduğu ifade etmektedir. Ölçek tek boyutlu olup, ölçeğe ait Cronbach alfa katsayısının 0,97 olduğu görülmüştür (Özgen ve Bindak, 2008). Araştırmacı tarafından

yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,93 olduğu görülmüştür.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Sekiz maddeden oluşmakta, olumlu ilişkilerden yeterlik hislerine, anlamlı ve amaçlı bir yaşama sahip olmaya kadar insan fonksiyonunun önemli öğelerini tanımlamaktadır. Diener ve arkadaşları (2009) ölçeğin ismini önce Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (Psychological Well-Being Scale) olarak adlandırmışlardır. Fakat daha sonra maddeleri daha iyi yansıttığı düşünülen ölçeğe "Flourishing Scale" ismini vermişlerdir. Bu araştırmada "Flourishing" kelimesinin tam olarak Türkçe karşılığı bulunamadığından dolayı ölçeğin ismi "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" olarak kullanılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin maddeleri kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) şeklinde 1-7 arasında cevaplanmaktadır. Bütün maddeler olumlu şekilde ifade edilmektedir. Puanlar 8 (tüm maddelere kesinlikle katılmıyorum cevabı verilirse) ile 56 (tüm maddelere kesinlikle katılıyorum cevabı verilirse) arasında değişmektedir. Yüksek puan kişinin birçok psikolojik kaynak ve güce sahip olduğunu gösterir. Üniversite öğrencileri ile yapılan geçerlik çalışması sonucunda ölçeğin tek faktörden oluştuğu ve toplam açıklanan varyansın %53 olduğu saptanmıştır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri. 61 ile. 77 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı. 87 olarak bulunmuştur (Diener ve ark. 2010).

Verilerin Analizi

Araştırma bulgularında yer alan istatistiksel çözümlenmelerde Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24. 0 yazılımı kullanılmıştır. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine psikolojik iyi oluş ölçeği ve matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanların normal dağılıma uyumu Kolmogorov-Smirnov testi, QQ plot grafiği ve çarpıklık-basıklık katsayıları incelenerek belirlenmiş ve normal dağılıma uyduğu saptanmıştır. Bu sebeple araştırmada parametrik hipotez testleri kullanılmış olup, bağımsız değişkenin 2 kategoriden oluştuğu karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi, 2'den fazla kategoriden oluştuğu karşılaştırmalarda ise ANOVA kullanılmıştır. Ayrıca ANOVA sonuçlarına göre bağımsız değişkenin grupları arasında fark olduğu durumlarda, farkın hangi gruptan kaynaklandığı Tukey testi ile saptanmıştır.

Bulgular**Tablo 1. Katılımcıların tanıtıcı özellikleri**

Tanıtıcı Özellikler	n	(%)
Cinsiyet		
Kadın	108	62,43
Erkek	65	37,57
Yaş grubu		
18-31 yaş	81	46,82
32-42 yaş	30	17,34
43-55 yaş	40	23,12
55 yaş ve üstü	22	12,72
Öğrenim durumu		
Lise	33	19,08
Lisans	84	48,55
Lisansüstü	56	32,37
Medeni durum		
Evli	106	61,27
Bekar	48	27,75
Boşanmış	19	10,98
Çocuk sahibi olma durumu		
Olan	106	61,27
Olmayan	67	38,73
Aile tipi		
Çekirdek aile	151	87,28
Geniş aile	22	12,72
Gelir durumu		
İyi	79	45,66
Orta	81	46,82
Kötü	13	7,51

Tablo 1.'de katılımcıların cinsiyet, yaş grubu, gelir durumu gibi sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. incelendiğinde katılımcıların %62,43'ünün kadın ve 37,57'sinin erkek olduğu, %46,82'sinin 18-31 yaş grubunda, %17,34'ünün 32-42 yaş, %23,12'sinin 43-55 yaş ve %12,72'sinin 55 yaş ve üstü yaş grubunda yer aldığı, %19,08'inin lise,

%48,55'inin lisans ve %32,37'sinin lisansüstü mezunu olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %61,27'sinin evli, %27,75'inin bekar olduğu, %61,27'sinin çocuk sahibi olduğu, %87,28'inin çekirdek aileye sahip olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %45,66'sı gelir durumunu iyi, %46,82'ini orta ve %7,51'i kötü olarak tanımlamıştır.

Tablo 2. Katılımcıların aile bütçesi planlaması yapma durumları (n=173)

	Evet		Hayır	
	n	%	N	%
Aylık/haftalık bütçe planlaması yapma	123	71,10	50	28,90

Kredi kartı harcamalarındaki gider farklılıklarını hesaplama	124	71,68	49	28,32
Aylık Elektrik/su/telefon/gaz gibi giderlerdeki farklılıkları hesaplama	109	63,01	64	36,99
Günlük yiyecek, içecek harcamalarını hesaplama	89	51,45	84	48,55
Aylık/yıllık ev eşyası, giyim, araba alımı, tatil, ulaşım, yakıt, sigorta gibi giderleri hesaplama	135	78,03	38	21,97
Aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderleri hesaplama	109	63,01	64	36,99

Tablo 2.'de araştırmaya dahil edilen bireylerin aile bütçesi planlaması yapma durumlarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.'de verilen sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların %71,10'unun aylık/haftalık bütçe planlaması yaptığı saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan bireylerin %71,68'inin kredi kartı harcamalarındaki gider farklılıklarını

hesapladığı, %63,01'inin aylık elektrik/su/telefon/gaz gibi giderlerdeki farklılıkları ve %51,45'inin günlük yiyecek, içecek harcamalarını hesapladığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %78,03'ünün aylık/yıllık ev eşyası, giyim, araba alımı, tatil, ulaşım, yakıt, sigorta gibi giderlerini ve %63,01'inin aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderleri hesapladığı saptanmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeği ve matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanlar (n=173)

	n	\bar{x}	S	Min	Max
Psikolojik İyi Olma Ölçeği	173	46,68	4,68	34	56
Matematik Okuryazarlığı Öz-Yeterlilik Ölçeği	173	84,84	15,57	25	125

Tablo 3.'te araştırma kapsamına alınan bireylerin psikolojik iyi oluş ölçeği ve matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin tanımlayıcı istatistikler verilmiştir.

Tablo 3. incelendiğinde, katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeğinden ortalama 46,68±4,68 puan aldığı saptanmıştır. Katılımcıların psikolojik iyi oluş

ölçeğinden aldıkları en düşük puanın 34 ve yüksek puanın 56 olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde, ölçekten alınan en düşük puanın 25, en yüksek puanın ise 125 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeğinden aldıkları puan ortalaması 84,84±15,57'dir.

Tablo 4. Katılımcıların cinsiyetlerine, çocuk sahibi olma durumuna ve aile tipine göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=173)

	n	\bar{x}	s	t	P
Cinsiyet					
Kadın	108	46,15	4,67	-1,93	0,06
Erkek	65	47,55	4,60		
Çocuk sahibi olma durumu					
Olan	106	46,70	4,53	0,08	0,94
Olmayan	67	46,64	4,95		
Aile tipi					
Çekirdek aile	151	46,54	4,75	-1,03	0,30
Geniş aile	22	47,64	4,15		

Katılımcıların cinsiyetlerine, çocuk sahibi olma durumuna ve aile tipine göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4.'te verilmiştir.

Tablo 4. incelendiğinde katılımcıların cinsiyetlerine, çocuk sahibi olma durumuna ve aile tipine göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanları arasın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Katılımcıların Yaş grubu, eğitim, gelir ve medeni durumlarına göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=173)

	N	\bar{x}	s	Min	Max	F	P	Fark
Yaş Grubu								
18-31 yaş	81	47,00	4,69	36	56	0,594	0,620	
32-42 yaş	30	47,00	4,98	35	56			
43-55 yaş	40	45,85	4,64	39	55			
55 yaş ve üstü	22	46,55	4,42	34	52			
Eğitim Durumu								
Lise	33	45,24	4,13	37	53	2,087	0,127	
Lisans	84	47,19	4,65	35	56			
Lisansüstü	56	46,75	4,93	34	56			
Gelir durumu								
İyi	79	47,65	4,15	37	56	3,269	0,040*	1-2
Orta	81	45,79	5,03	34	56			
Düşük	13	46,31	4,70	36	51			
Medeni Durum								
Evli	106	46,63	4,55	34	56	0,244	0,784	
Bekar	48	46,50	5,16	35	56			
Boşanmış	19	47,37	4,30	40	56			

* $p<0,05$

Tablo 5.'te katılımcıların yaş grubu, eğitim, gelir ve medeni durumlarına göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş gruplarına, eğitim ve medeni durumlarına göre psikolojik iyi oluş ölçeğinde aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların gelir durumlarına göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu fark gelir durumunu iyi ve orta olarak tanımlayan bireylerden kaynaklanmakta olup, gelir durumunu iyi olarak tanımlayan katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanlar gelir durumunu orta olarak tanımlayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 6. Katılımcıların cinsiyetlerine, çocuk sahibi olma durumuna ve aile tipine göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=173)

	n	\bar{x}	s	T	P
Cinsiyet					
Kadın	108	82,31	14,35	-2,81	0,01*
Erkek	65	89,05	16,69		

Çocuk sahibi olma durumu

Olan	106	84,40	14,47	-0,47	0,64
Olmayan	67	85,55	17,25		

Aile tipi

Çekirdek aile	151	84,63	16,43	-0,47	0,64
Geniş aile	22	86,32	7,45		

* $p < 0,05$

Araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Erkek bireylerin matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları, kadın bireylere göre daha yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların çocuk sahibi olma ve aile tiplerine göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$).

Tablo 7. Katılımcıların yaş grubu, eğitim, gelir ve medeni durumlarına göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=173)

	N	\bar{x}	S	Min	Max	F	p	Fark
Yaş Grubu								
18-31 yaş	81	83,20	16,75	25	125	1,979	0,119	
32-42 yaş	30	84,43	14,24	54	121			
43-55 yaş	40	84,45	15,82	54	111			
55 yaş ve üstü	22	92,18	10,21	79	110			
Eğitim Durumu								
Lise	33	76,27	17,24	25	99	6,995	0,001*	1-2
Lisans	84	85,95	14,50	49	121			1-3
Lisansüstü	56	88,23	14,51	53	125			
Gelir durumu								
İyi	79	86,56	14,16	25	113	2,471	0,088	
Orta	81	82,27	16,76	53	121			
Düşük	13	90,46	14,14	71	125			
Medeni Durum								
Evli	106	84,30	14,63	49	121	0,879	0,417	
Bekar	48	84,27	18,43	25	125			
Boşanmış	19	89,32	12,55	71	110			

* $p < 0,05$

Tablo 7. Katılımcıların yaş grubu, eğitim, gelir ve medeni durumlarına göre psikolojik matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. incelendiğinde araştırmaya dahil edilen bireylerin yaş gruplarına, gelir ve medeni durumlarına göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Tablo 8. Katılımcıların bütçe planlaması yapma durumuna göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=173)

	n	\bar{x}	s	T	P
Aylık/haftalık bütçe planlaması yapma					
Evet	123	46,87	4,87	0,852	0,395
Hayır	50	46,20	4,18		
Kredi kartı harcamalarındaki gider farklılıklarını hesaplama					
Evet	124	46,76	5,05	0,453	0,651
Hayır	48	46,40	3,64		
Aylık Elektrik/su/telefon/gaz gibi giderlerdeki farklılıkları hesaplama					
Evet	109	46,98	4,82	1,120	0,264
Hayır	64	46,16	4,43		
Günlük yiyecek, içecek harcamalarını hesaplama					
Evet	89	46,67	4,96	0,033	0,974
Hayır	83	46,65	4,42		
Aylık/yıllık ev eşyası, giyim, araba alımı, tatil, ulaşım, yakıt, sigorta gibi giderleri hesaplama					
Evet	135	46,76	4,75	0,419	0,676
Hayır	38	46,39	4,48		
Aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderleri hesaplama					
Evet	109	47,23	4,55	2,046	0,042*
Hayır	64	45,73	4,79		

* $p < 0,05$

Tablo 8.'de katılımcıların bütçe planlaması yapma durumuna göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde katılımcıların Aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderlerini

hesaplama durumlarına göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderlerini hesaplayan bireylerin psikolojik iyi oluş ölçeği puanları, hesaplamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 9. Katılımcıların bütçe planlaması yapma durumuna göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlarının karşılaştırılması (n=173)

	N	\bar{x}	S	t	P
Aylık/haftalık bütçe planlaması yapma					
Evet	123	84,84	16,25	-0,009	0,993
Hayır	50	84,86	13,91		
Kredi kartı harcamalarındaki gider farklılıklarını hesaplama					
Evet	124	85,31	15,27	0,504	0,615
Hayır	48	83,98	16,41		
Aylık Elektrik/su/telefon/gaz gibi giderlerdeki farklılıkları hesaplama					
Evet	109	85,20	15,11	0,394	0,694

Hayır	64	84,23	16,42		
Günlük yiyecek, içecek harcamalarını hesaplama					
Evet	89	84,69	16,99	-0,066	0,947
Hayır	83	84,84	14,01		
Aylık/yıllık ev eşyası, giyim, araba alımı, tatil, ulaşım, yakıt, sigorta gibi giderleri hesaplama					
Evet	135	85,50	15,25	1,039	0,300
Hayır	38	82,53	16,65		
Aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderleri hesaplama					
Evet	109	86,97	14,56	2,378	0,019*
Hayır	64	81,22	16,65		

* $p < 0,05$

Katılımcıların bütçe planlaması yapma durumuna göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 9.'da verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderlerini

hesaplama durumlarına göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderlerini hesaplayan bireylerin matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları, hesaplamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 10. Katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeği puanları ile matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasındaki ilişki (n=173)

		psikolojik İyi Olma Ölçeği	Matematik Okuryazarlığı Öz-Yeterlilik Ölçeği
Psikolojik İyi Olma Ölçeği	r	1,00	0,29
	p		0,00*
Matematik Okuryazarlığı Öz-Yeterlilik Ölçeği	r	0,29	1,00
	p	0,00*	

* $p < 0,05$

Tablo 10.'da katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeği puanları ile matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasındaki ilişkin saptanması amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 10. incelendiğinde araştırma kapsamına alınan bireylerin psikolojik iyi oluş ölçeği puanları ile matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$). Buna göre katılımcıların matematik okuryazarlığı öz-

yeterlilik ölçeği puanları arttıkça, psikolojik iyi oluş ölçeği puanları da artmaktadır.

Tartışma

Matematik okuryazarlığı, bireylerin günlük yaşamlarında da kullandıkları önemli bir beceridir (Kabael & Barak, 2016). Bu nedenle bireylerin hayat pahalılığı karşısında sağlıklı bir psikolojik iyi oluşa sahip olabilmeleri için matematik okuryazarlığı becerisine sahip olmaları beklenmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda yapılan

çalışma ile Matematik Okuryazarlığın aile bütçesini belirlemedeki önemi ile aile bütçesini planlamanın, yetişkinlerin psikolojik iyi oluşları üzerinde etkili olup olmadığının ortaya konması amaçlanmaktadır.

Çalışmada, katılımcıların matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanlar arttıkça, psikolojik iyi oluş ölçeği puanlar da artmaktadır. Bununla birlikte, aylık/yıllık okul, kurs gibi eğitim ve sağlık giderlerini hesaplayan bireylerin hesaplamayan bireylere göre psikolojik iyi oluş ölçeği puanları ve matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında öznel iyi oluş ile öz-yeterlilik arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür (Cicognani, Albanesi, ve Zani, 2008; Telef ve Ergün, 2013). Telef ve Ergün (2013)'e göre özyeterlilikler arttıkça, öznel iyi oluşların da arttığı görülmektedir. Cicognani, Albanesi ve Zani (2008)'e göre öz yeterlik; kişisel bir kaynak olmakta ve doğrudan iyi oluşu artırmaktadır. Araştırmaya dahil edilen bireylerin cinsiyetlerine göre matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Erkek bireylerin matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik ölçeği puanları, kadın bireylere göre daha yüksek bulunmuştur. Yapılan başka çalışmalara bakıldığında da erkek bireylerin matematik okuryazarlığı öz-yeterlilik puanları yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Özgen ve Bindak, 2011 Yenilmez, 2010). Tan (1996) yapmış olduğu çalışmada katılımcıların cinsiyetlerine, çocuk sahibi olma durumuna ve aile tipine göre psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında fark olduğunu saptamıştır. Buna karşın bu çalışmada cinsiyet ile psikolojik iyi oluş arasında fark olmaması katılımcı sayısının azlığı ve cinsiyet dağılımının eşit olamamasıyla açıklanabilmektedir. Araştırma kapsamına alınan bireylerin cinsiyet dışındaki yaş gruplarına, eğitim, medeni durum ve gelir düzeyleri gibi diğer demografik değişkenleri ile psikolojik iyi oluş ölçeğinde aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Tuzgöl-Dost (2010) yapmış olduğu çalışmada gelir durumu ile psikolojik iyi oluş

arasında fark olduğunu tespit etmiştir. Bu fark gelir durumunu iyi ve orta olarak tanımlayan bireylerden kaynaklanmakta olup, gelir durumunu iyi olarak tanımlayan katılımcıların psikolojik iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanlar gelir durumunu orta olarak tanımlayanlara göre anlamlı düzeyde yüksektir. Bununla birlikte Tatlıoğlu (2015) gelir artışı ve mutluluk düzeyleri arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda incelendiğinde, bireylerin ihtiyaçlarını karşılama düzeyi ile psikolojik ve fiziksel iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Konu kapsamında yapılan diğer çalışmalarda bireyin sosyo-ekonomik durumunun iyi oluşu, diğer demografik özelliklerden yaş ve cinsiyete göre psikolojik iyi olmak üzerinde daha güçlü yordayıcı olduğu tespit edilmiştir (Diener & Diener 1996; Myers & Diener, 1995).

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, bireylerin matematik okuryazarlığı öz-yeterliliklerinin arttıkça, psikolojik iyi oluş hallerinin de arttığı ortaya çıkmıştır. Bu hayat pahalılığı ve ekonomik kriz sürecinde bireylerin sağlıklı bir psikolojik iyi oluşa sahip olabilmeleri ve krizi doğru yönetebilmeleri adına matematik okuryazarlığına sahip olmanın aile bütçesini belirlemedeki önemi ile aile bütçesini planlamanın, yetişkinlerin psikolojik iyi oluşları üzerine doğrudan etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonucunda konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalara katkı sunması ve söz konusu değişkenler arasındaki ilişkilere bütüncül bir bakış getirmesi beklenmektedir. Daha sonra yapılacak çalışmaların psikolojik iyi-oluşa etkisi olabileceği düşünülen başka değişkenlerin daha geniş örneklem gruplarında ve farklı yaş gruplarında incelenmesinin yararlı olabileceği düşünülmektedir. Araştırma sonucundan hareketle bu alanda yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. Hem yabancı hem de yerli literatürde bu değişkenlerle çok az sayıda çalışma olduğu ve alanın bu alanda genişletilme ihtiyacı olduğu görülmüştür.

Kaynaklar

Akdoğan, A. ve Polatçı S, (2013). Psikolojik Sermayenin Performans Üzerindeki Etkisinde İş Aile Yayılımı ve Psikolojik İyi Oluşun Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (1): 273-293.

Altıntaş, E., Özdemir, A. ve Kerpiç, A. (2012). Öğretmen Adaylarının Matematik Okuryazarlığı Özyeterlilik Algularının Bölümlere Göre Karşılaştırılması. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 26-34.

Cicognani, E., Albanesi C., & Zani, E. (2008). The Impact of Residential Context on Adolescents' Subjective Well Being. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 18, 558-575.

Diener, E. & Diener, C. (1996). Most People are Happy. *American Psychological Society*, 7 (3), 181-185.

Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New Well-Being Measures: Short Scales To Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research*, 97, 143-156.

Eroğlu, Y. ve Güler, N. (2015). Koşullu Öz-Değer, Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5/3 ss. 118-129.

Güneş, G. ve Gökçek, T. (2013) Öğretmen Adaylarının Matematik Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 70-79.

Kabael, T., & Barak, B. (2016). Research of middle school pre-service mathematics teachers' mathematical literacy on PISA items. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 7(2), 321-349

Kaplan, K. (2016). *Evli Bireylerde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların, Evlilik Doyumuna ve Psikolojik İyi Oluş Durumuna Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Myers, D.G. & Diener, E. (1995). Who is Happy? *Psychological Science*, 6 (1), 10-17.

Özgen, K. ve Bindak, R. (2008). Matematik Okuryazarlığı Öz-yeterlilik, Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 517-528.

Şarлак, Z. (2012). *Aile Bütçesi ve Kaynak Yönetimi*. İstanbul: Edam.

Tan, M. (1996) "Bir Kadın Mesleği: Öğretmenlik". Kadın Gerçekleri (Haz: Necla Arat). İstanbul: Say Yayınları.

Tathoğlu, K. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Aylık Gelir Ve Harcama Düzeyi İle Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Bingöl Üniversitesi Örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(55),1-15

Telef, B.B. ve Ergün, E. (2013). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Yordayıcısı Olarak Öz-Yeterlilik. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi - Journal of Theoretical Educational Science*, 6(3), 423-433.

Tuzgöl-Dost, M. (2010). Güney Afrika ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 75-89.

Yenilmez, K. (2010). *Öğretmen Adaylarının Matematik Okuryazarlığı Özyeterlilik İnançları*. 9. Matematik Sempozyumu Bildiri Kitabı, 455-460, Ekim, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Zehir, K. ve Zehir, H. (2016). İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Matematik Okuryazarlığı Öz-yeterlilik İnanç Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknoloji Dergisi International Journal of Education, Science and Technology* 2016, Cilt 2, Sayı 2, 104-117.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Comparison of Sexual Satisfactions and Attachment Styles of Patients with Bipolar I Disorder, Borderline Personality Disorder and Healthy Controls

Tolga ŞAKAR¹, Ayhan ÇAKICI EŞ²

Abstract: The aim of this study is to analyze sexual dissatisfaction and attachment styles of patients with Bipolar and Borderline pathologies. The sample includes 25 Bipolar and 25 borderline participants. 50 participants of control group were selected among nonpsychiatric patients at internal medicine service from Uşak State hospital. In the analyses of data One-Way ANOVA and Pearson Correlation were used. BPD and BD were determined as based on SCID 2 and DSM 5 in Uşak State Hospital by psychiatrist. Golombok-Rust Sexual Satisfaction Inventory (GRISS) were used to determine sexual dissatisfactions and Attachment Styles were evaluated by Relationship Scales Questionnaire (RSQ). It was found that there is a positive correlation between insecure attachments and individuals with BD and BPD. Findings indicated stronger positive correlation between insecure attachments and sexual dissatisfaction in individuals with control group than to individuals with BD and BPD. This study showed that BD and BPD may have similarity in terms of sexual dissatisfaction and insecure attachment styles. However, future studies may be examine attack as well as euthymic periods. Studies should not limited as heterosexual in the future studies. Thus, sexual dissatisfaction of individuals could be examined in more controlled conditions to avoid risks.

Keywords: Bipolar Disorder, Borderline Personality Disorder, Attachment, Sexual Satisfaction

Bipolar Bozukluk, Borderline Kişilik Bozukluğu ve Sağlıklı Kontroller Olan Hastaların Bağlanma Stilleri ve Cinsel Doyumlarının Karşılaştırılması

Özet: Bu çalışmanın amacı bipolar ve Borderline patolojileri olan hastaların cinsel doyumlarını ve bağlanma stillerini analiz etmektir. Bu çalışmaya bipolar grup olarak seçilen 25 katılımcı ve Borderline grubu olarak seçilen 25 katılımcı dahil edildi. Uşak Devlet Hastanesi'nden iç hastalıkları servisinden psikiyatri dışı hastalar arasında 50 kontrol grubu katılımcısı seçildi. Tek Yönlü ANOVA ve Pearson Korelasyonu istatistiksel olarak kullanıldı. BPD ve BD Uşak Devlet Hastanesinde psikiyatrist tarafından SCID 2 ve DSM 5 esas alınarak belirlendi. Cinsel doyum, Golombok-Rust cinsel doyum envanteri (GRISS) ile değerlendirildi. Bağlanma Stilleri, İlişki Ölçekleri Anketi (RSQ) ile değerlendirildi. Bulgular, güvensiz bağlanmalar ile Bipolar Bozukluk ve Sınırlı Kişilik Bozukluğu olan bireyler arasında kontrol grubuna göre daha fazla pozitif korelasyon tespit edildiğini göstermiştir. Genel olarak, bulgular kontrol grubu olan bireylerde güvensiz bağlanma ile cinsel doyum arasında Bipolar Bozukluk ve Borderline Kişilik Bozukluğu olan bireylerden daha fazla pozitif korelasyon tespit edildiğini göstermiştir. Bu çalışma Bipolar Bozukluk ve Borderline Kişilik Bozukluğunun cinsel doyum ve güvensiz bağlanma stilleri açısından benzerlik gösterebileceğini göstermiştir. Gelecekteki çalışmalarda heteroseksüel katılımcılarla sınırlı olmamalıdır. Böylece, kişilerin cinsel memnuniyetsizlikleri daha kontrollü ve daha az riskli koşullarda spesifik olarak incelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Bipolar Bozukluk, Sınırlı Kişilik Bozukluğu, Bağlanma, Cinsel doyum.

¹Exp. Psychologist. Tolga Şakar, Şakar Psychological Counseling Centre, Special Öztan Hospital Uşak-Turk

²Assist. Prof. Ayhan Çakıcı Eş, Near East University, Department of Psychological Counseling and Guidance.

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Tolga Şakar, Şakar Psikolojik Danışma Merkezi, Özel Öztan Hastanesi, Uşak-Türkiye. Email: sakartolga387@gmail.com

Date of received/ Geliş Tarihi: 23.04.2019, **Date of acceptance/ Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Şakar, T., Çakıcı Eş, A., (2019). Comparison of Sexual Satisfactions and Attachment Styles of Patients with Bipolar I Disorder, Borderline Personality Disorder and Healthy Controls. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology*, 1(1): 42-49 doi:10.35365/ctjpp.19.1.05

Introduction

Bipolar Disorder (BD) and Borderline Personality Disorder (BPD) explained as a recurrent fluctuated mood periods such as impulsive sexual risky behaviors and desires (Eroğlu, 2010). Patients with rapid-cycling mood disorder may have personality disorder, also BD was a dual-form madness. Symptoms of personality disorder seen in %48 of patients with BD (Yüksel, Kurt, Tüzer ve Göka, 2004). According to another study, depressive and manic symptoms weren't opposite poles (Johnson, Morriss, Scott, Paykel, Kinderman Kolamunnage-Dona & Bentall, 2011). The relations of individuals with BPD could be inconsistent due to self and object relations related with splittings in childhood. Also, family history, response to treatment and progress of treatment show us that, BPD and mood disorders were associated with each other (Öztürk & Uluşahin, 2001). BPD may overlaps with BD and major depressive disorder due to similarities with mood disorders (Biskin & Paris, 2012).

BPD was related with irregular attachment styles. According to Young's schema model, patients with BPD may have abandonment beliefs due to changeable mood (Beck, 2008). Individuals with BPD may show cyclical tides such as opposite moods as omnipotent or depressive due to constant instability, inconsistently self-images and fluxional stormy affective intensity. They may have irregular sexual anxiety related with hunger to objects due to cannot tolerate the loneliness, so they may have "impulsive sexual behavior" to avoid real or imagined abandonment. Thus, they may tend to be highly dependent to others. They have no object permanence due to an inability to separation-individuation phase, so they may show frantic sexual effort to avoid loneliness (Köroğlu, 2011).

According to Masterson's (2008) BPD approach, real self was sacrificed by false self, so intrapsychic functioning is divided. Child wants return to back to caregivers due to need for praise and approval to ensure "libidinal refueling" despite try to be independent in rapprochement subphase of separation-individuation. If caregiver has only bad or only good attitude to child, then other humans may have completely good or fatally bad meaning for the child (Aydin, 2010).

According to attachment theory of Bowlby and Ainsworth, the quality of life was determined to lifelong relationships by nature of relationships at earlier life. Individuals with preoccupied attachment want acceptance by others due to need of self-worthiness. Individuals with dismissing attachment do not trust to others due to hostility despite overconfidence to themselves, so they may have emotional distance and low anxiety during to relation. Individuals with a fearful attachment, evaluate negative themselves as well as others due

to fear of rejection (Çapan, 2009). Secure attachment is related with strong bond of sense of basic trust. However, if problem was occurred during this time, protest, despair and detachment may occur (Göçener, 2010). Bowlby's concept of attachment is related with deep emotional bond due to needs for belonging and trust, so future close relationships is depended to the first relation between newborn and caregiver (Kırimer, Sümer & Akça, 2014).

The most important factors for attachment are continued proximity, secure base and safe haven (Özer, 2011). Secure attachment could disrupted by mood disorders, so insecure attachment style considered as a predictor of psychopathology in the later stages of life (Kesebir, Kavzoğlu & Üstündağ, 2011). Individuals with secure attachment have no fear of abandonment due to self-esteem, so attachment styles may give direction to romantic relationship (İlhan, Özdemir 2012).

BPD may appropriate to darker or the less stable state than BD 2, as it continuously tides between depression or irritable hypomania and cyclothymic temperament (Çalışır, 2008). According to another research, BPD may included within Bipolar spectrum due to common neurobiological, neuroimaging and neuroscientific findings, similar emotional instability and impulsivity (Agius, Lee, Gardner & Wotherspoon, 2012). It is known that reported that 12-23% of patients with BD2 involved BPD criterias, so "Spectrum" should be considered as a more wide range as well as similarities about mood instability, impulsivity and developmental stages (Elisei, Anastasi & Verdolini, 2012). On the other hand, completely common etiology could not yet defined among BPD and BD (Paris, Gunderson & Weinberg., 2007). Many BPD conditions may seen as manic depression (Stone, 1979).

Ratio of self-demolition of mood disorders were determined highly over as 60% just like BPD (Uğur, Tamam, Özpoyraz & Demirkol, 2012). According to some researchers, both of BD and BPD may overlap as phenomenological common features, impulsivity, comorbidity, treatment responses, so BDP must be involve in axis I disorders. According to Paris and friends (2007), BPD patients had ratio of BD1 as average range of 9.2% and ratio of BD2 as average range of 10.7%. Also, comorbidity rates of cyclothymia and BPD were 62%. According to Akiskal, BPD was defined as mild or soft BD (Belli, Ural & Akbudak, 2013).

According to Otto-Salaj and Stevenson, patients with BD may live unprotected risky random sexual intercourses with extreme sexual desires during manic attack (Karadağ, Hariri & Kenar, 2004). Uncontrolled sexual activity may good part of self-expression during mania, so this situation may cause conflicts within relationships (McCandless &

Sladen, 2003). Hypersexuality is a common symptom of mania-hypomania for children and adolescents with BD, so the girls with BD had vulnerability due to hypersexuality (Basco & Celis-de Hoyos, 2012). On the other hand, individuals with BPD may have emptiness or abandonment feelings, unstable self image, emotional instability and impulsivity. So this situation may reflect as conflict into relationships (Valentiner, Hiraoka & Skowronski, 2014). Sexual rarity was reported during to depression, so sexual problems may be dependent on the changes related with BD (Lam, Donaldson, Brown & Malliaris, 2005). Sexual dysfunction of women with BPD was determined higher than to healthy women in another study (Schulte-Herbrüggen, Ahlers, Kronsbein, Rüter, Bahri, Vater & Roepke, 2009). It is also known that trauma was related with BPD. Especially sexual abuse was the most effective trauma for BPD (Sansone, Chu & Wiederman, 2001). Sexuality was a tool to prevented chronic emptiness, abandonment, anxiety, perversions, and ambivalence feelings due to insecure attachment (Bouchard, Godbout, & Sabourin, 2009).

The aim of this study is investigating the sexual satisfactions of three different groups which are BD, BPD and non-psychiatric control group according to their attachments styles.

Method

This study was conducted in Uşak, Turkey, between March and July 2015. It included 100 Turkish participants (25 with BD, 25 with BPD, 50 with non-psychiatric). The participants' age varied between 18-50 years. Participation to the study was as voluntary and the participants were selected through random sampling method. The participation started in Uşak State hospital. Informed consent form was completed by the participants before the study. The questionnaire consist of, Socio-demographic Information Form, Relationship Scales Questionnaire (RSQ) and the Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction (GRISS). Participants completed the questionnaires approximately in 20 minutes. Ethics committee approval were available.

Socio-demographic form: Information Form and Informed Consent were given to participants, then Socio-demographic form given that include questions regarding age, gender, education level, earnings, job, marital status.

Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction (GRISS): Golombok-Rust Inventory of Sexual Satisfaction, which was developed by Rust and Golombok includes 28 items. The aim of this scale is to measure the quality of sexual relationship and the presence and severity of both male and female sexual problems. There are two separate forms for female and male participants. Five dimensions of the inventory are common for both sexes. Female version has two additional dimensions (i.e., vaginismus and anorgasmia), also male version of the inventory has two additional dimensions (i.e., premature ejaculation and impotence). Each item is rated on a 5 point likert type scale and answers vary between "never" to "always". Higher scores indicate higher level of sexual dysfunction and lower level of sexual quality. Original scale was translated and adapted to Turkish by Tugrul and colleagues which shows good reliability (Tuğrul, Öztan & Kabakçı, 1993).

Relationship Scales Questionnaire (RSQ): Relationship Scales Questionnaire was developed in 1994 by Griffin and Bartholomew. Then, it was adapted into Turkish by Sumer and Gungor in 1999. There are four sub-scales aimed at measuring the adult attachment styles, such as consisting to secure, preoccupied, dismissing and fearful attachment in Relationship Scale. Relationship Scales Questionnaire are a scale to be stylish in 7th to answer the Likert-type 30 items as total for each item 1 "no not like me" and 7 "totally like me" (Sümer & Güngör, 1999).

Statistical Analysis: All the analyses were performed by using a computer program for the multivariate statistics; Statistics Package for the Social Sciences (SPSS), version 20 for Windows. ANOVA and Pearson Correlation were made to statistical analysis. Numerical data was compared obtained from the objective test results.

Results

Table 1. Comparison of mean score of “Attachment Styles” than to participants with BD-BPD-Control groups (p<0.05)

BD Group	Women dissatisfaction		Man dissatisfaction	
	r	(p)	r	(p)
Attachments				
Secure	-0.027	0.897	-0.031	0.883
Preoccupied	0.196	0.347	0.198	0.344
Fearful	0.247	0.223	0.096	0.648
Dismissing	0.333	0.104	0.398*	0.049
BPD Group				
Secure	-0.067	0.750	0.231	0.267
Preoccupied	- 0.001	0.997	0.003	0.997
Fearful	0.213	0.306	-0.068	0.745
Dismissing	0.208	0.319	0.018	0.933
Control				
Secure	-0.308*	0.029	-0.019	0.898
Preoccupied	0.680**	0.000	0.371**	0.008
Fearful	0.639**	0.000	0.318**	0.024
Dismissing	0.516**	0.000	0.155	0.283

Participants with BD-BPD-Control group were compared with secure and insecure attachment subscales of RSQ by One-Way ANOVA. Control group had higher mean scores to secure attachment subscales than BD and BPD groups. Control group

had less mean scores to preoccupied-fearful-dismissing attachments subscales than BD and BPD groups. As a result, individuals with diagnose of BD and BPD had many similar mean scores related with attachment styles than to control groups

Table2. Correlations between Attachment Styles (RSQ) and Man-Women Dissatisfaction (GRISS) than to patients with BD-BPD-Control groups:

Secure Attachment	N	m ± sd	F(p)
Group with BD	25	24.56± 5.64	56.26
Group with BPD	25	23.36± 4.79	(0.000)*
Control	50	34.64± 4.86	
Preoccupied A.	N		
Group with BD	25	26.52± 6.02	35.75
Group with BPD	25	27.12± 4.40	(0.000)*
Control	50	18.54± 4.51	
Fearful A.	N		
Group with BD	25	49.00± 7.33	153.00
Group with BPD	25	47.32± 7.30	(0.000)*
Control	50	21.48± 7.93	
Dismissing A.	N		
Group with BD	25	41.48± 5.58	80.93
Group with BPD	25	42.48± 4.35	(0.000)*
Control	50	27.32± 4.42	

In the present study, correlation between attachment styles and man-woman dissatisfaction examined by Pearson Correlation Analysis. There were middle level positive correlations between men-dissatisfaction and dismissing attachment to patients with BD. There weren't any significant correlations between especially; women-dissatisfaction and secure-preoccupied-fearful-dismissing attachments,

men dissatisfaction and secure-preoccupied-fearful attachments to patients with BD and BPD.

There were middle level negative correlations between women-dissatisfaction and secure attachment to participants with Control group. There were high level positive correlations between women-dissatisfaction and fearful-preoccupied

attachments in participants to participants with Control group. There were middle level positive correlations between "men-dissatisfaction and fearful-preoccupied attachments" "women-dissatisfaction and dismissing attachment" to participants with Control group. There weren't any significant correlations between man-dissatisfaction and secure-dismissing attachments to participants with Control group.

Discussion

In this study, sexual satisfaction was compared between BD, BPD and non psychiatric participants. The most important features of patients with BPD are intensity of the affectives and fluxional behaviors (Köroğlu, 2011). Also, the unsafe sex practices were one of the most commonly symptoms of Borderline patients (Lloyd, Raymond, Miner & Coleman, 2007). Sexuality often used as a tool as to prevent chronic feelings of emptiness and abandonment to appease of anxiety in this group of women with BPD (Bouchard, Godbout & Sabourin, 2009). On the other hand, according to McCandles and Sladen, sexual activity can be a pleasurable and very important part of self-expression during to manic episode of BD. However, normally, bipolar patients may have lowest sexuality during to euthymic period than the manic phase. This research was conducted to patients within that euthymic phase, so sexuality of Bipolar and Borderline patients may be lowest. Also, Bipolar individual's living sexual indiscretions as randomly and uncontrolled during Manic episode, so then may cause conflicts in his relationships (McCandles & Sladen, 2003).

According to this study, extreme sexual dissatisfaction does not mean to be higher level of sexual actions. Even, findings may quite surprisingly. Normally, according to the symptomatology, Bipolar and Borderline people may have extreme sexuality as action. Therefore findings may be seen just like misleading. Whereas, sexual dissatisfaction may be a stigma for Bipolar and Borderline patients. Bipolar and Borderline patients might wants to hide own sexual dissatisfaction despite extreme sexual actions. Especially, Borderline patients may have prejudice to sexuality. Because, according to studies of Sebastien Bouchard; there were compared as a broad spectrum to sexual postures and behaviors of women with BPD with, women without BPD in a research conducted at Qubec province in Canada's eastern. In this study, it was investigated relationship between sexual postures and their sexual activity of women with BPD. When it was compared, women with BPD have more sexual partners than females in control group. Women in the control group have, more exceeded than 6% (n=2) sexual partner to along lifetimes, women with

BPD have more exceeded than sexual partners to 50% (n=19) along lifetimes for sexual activity. In BPD group were higher to prejudice to sexuality. However, women with BPD had more sexual partners Also, according to studies of Sebastien Bouchard, women with BPD overmuch feels pressure to sexual intercourse. Therefore, women with BPD have more sexual partners than women without BPD, so they feels to more pressure for sex in themselves (Bouchard, Godbout & Sabourin, 2009). According to another studies of Karadağ, patients with BD live erotomania and impulse control difficulties during manic attack, they may enter into the indiscriminate sexual intercourse and also they have inability to resist forced unwanted sexual relationship (Karadağ, Hariri & Kenar, 2004).

As a result, in this study, sexual dissatisfaction and attachment styles of individuals with BD and BPD have most similar than non psychiatric individuals, so its looks like this situation may be a Dilemma. Because, individuals with BD and BPD may have extreme sexual actions. However, Patients with BD and BPD selected for this study in euthymic period. Extreme and dissatisfied sexuality was minimized in euthymic period due to some causes like this drug use. Therefore, it may occurs better sexual satisfaction intended to sexual relations in euthymic period than to other periods. Therefore, results are not a dilemma. On the other hand individuals with BPD and BD had most similar insecure attachment than to non psychiatric individuals. This situation may related with inhibited euphoric and omnipotent attachment desires in non euthymic period. According to results of this study, patients with BD and BPD have most insecure attachment, so non psychiatric participants have lowest insecure attachment. On the other hand, typically, people with anxious attachment representations (namely, head to engage with abandonment and rejection) tend to have sex to guarantee themselves and to attract the attention of partners (Bouchard, Godbout & Sabourin, 2009).

According to another study, the majority of Borderline individuals have an insecure attachment style as evident with distrust of others and fear of abandonment. According to spesific studies at literature, healthy participants of control group have higher secure attachment, lower anxious, and lower preoccupied attachment scores than to patients with BD (Morriss, van der Gucht, Lancaster & Bentail, 2009). On the other hand, patients with BPD are characterized by irregular attachment styles. Already, abandonment depression of Borderline patients were related with expression of insufficiency of object (Masterson, 2008).

According to this study, patients with BD and BPD had lowest secure attachment more different than non psychiatric participants. There were found

statistically significant differences between especially; non psychiatric and Bipolar group, non psychiatric and Borderline group. As a result, individuals with BD and BPD have less secure attachment, so non psychiatric individuals have more secure attachment. Patients with BD and BPD had biggest preoccupied attachment different than non psychiatric participants. There were found statistically significant differences between especially; non psychiatric and Bipolar group, non psychiatric and Borderline group. As a result, patients with BD and BPD have bigger fearful attachment, so non psychiatric participants have less fearful attachment. Patients with BD and BPD had more fearful attachment than non psychiatric participants. There were found statistically significant differences between especially; non psychiatric and bipolar group, non psychiatric participants and Borderline group. As a result, Patients with BD and BPD have bigger fearful attachment, so non psychiatric participants have less fearful attachment. Patients with BD and BPD had biggest dismissing attachment different than non psychiatric participants. There were found statistically significant differences between especially non psychiatric and bipolar group, non-psychiatric and borderline group. As a result, Patients with BD and BPD have more dismissing attachment, so non psychiatric participants have less dismissing attachment. In this study, it was found middle level positive correlations between dissatisfaction of men and dismissing attachment in patients with BD. Namely, Bipolar men with dismissing attached may have more sexual dissatisfaction but bipolar men had sexual dissatisfaction for dismissing attachment. As a result, individuals with BD may have sense of dissatisfaction as a sexual due to dismissing attachment. Whereas, according to McCandles and Sladen in another study, sexual activity can be a pleasurable and very important part of self-expression during to manic episode of BD (McCandles & Sladen. 2003). Generally, it was found that there were not any significant correlations between individuals with BPD and BD as a similarly than to another individuals. According to another specific study, women with BPD is considered to had dysfunctional attitudes against sexuality, so it was detected Borderline women had more anxious attachment than to other women by regression analysis. As a result, there were found a significant between anxious attachment and suppressed feelings towards sexuality so Borderline women may have sexual ambivalence. Women with BPD may feel compelled to have sex with their partners due to anxious attachment and to appease the fear of rejection (Bouchard, Godbout & Sabourin, 2009).

Another study related with romantic attachment styles of men with sex addicted. ANOVA revealed

that sexually addicted men are more likely to relate with insecure attachment styles (Zapf, Greiner & Carroll, 2008).

In this study, it was found middle level negative correlations between dissatisfaction of women and secure attachment in participants of Control group. Therefore, non psychiatric women with secure attached may have lowest sexual dissatisfaction. Namely, non psychiatric women with secure attached may have lowest sexual dissatisfaction problem. Because, this result show us, dissatisfaction of women decreased during to secure attachment increased, or it occurs just the opposite. It was found high level positive correlations between dissatisfaction of women and preoccupied attachment in participants of Control group. Thus, non psychiatric women with preoccupied attached may have more sexual dissatisfaction. It was found high level positive correlations between dissatisfaction of women and fearful attachment in participants of Control group. Namely, non psychiatric women with fearful attached may have more sexual dissatisfaction in this study. According to another study at literature, sexual satisfaction is affects to quality of life. On the other hand, discontented human not want sexual act without exciting with foreplay/touches of satisfactory. According to another study, men who answered rated experiencing pleasure as the most important factors related with fulfil partner's needs, achieve orgasm, maintain a good erection, having foreplay. Women rated having foreplay as the main factor, together with a romantic relation and to experience pleasure, fulfil partner's needs, experience sexual desire, achieve orgasm, satisfaction after sex, experience intercourse of desired length, and to maintain a good lubrication (Waldkirch, Buvat, 2007).

Conclusion

According to this study, both individuals with BPD and BD have similar pathologies to sexual satisfaction and attachment styles. Sexual dissatisfaction and insecure attachments are quite unique and chaotic as a suppressed behavior for a lot of people, especially Bipolar and Borderline individuals due to opposite ambivalence behaviors as a circle paradoxal contradiction. It was found that attachment styles hidden behind the sexual satisfaction in humans with Bipolar and Borderline pathologies. It was detected that sexual dissatisfaction behavior of patients with Bipolar Disorder and patients with Borderline Disorder are affected from attachment styles. Results were found similar just like expected to patients with BD and BPD in euthymic period. In individuals with bipolar and borderline pathologies were found completely similar attachment styles than non psychiatric healthy individuals. On the other hand, in generally,

it was found correlation between attachment styles and sexual satisfaction of patients with BD and BPD than non psychiatric healthy individuals. Results might not be completely enough and specific because only heterosexual participants in euthymic episode was included to this study. However, in the future studies examine attack of patients with BD and BPD as well as euthymic

periods. Also, participants should not limited as heterosexual in the future studies. Thus sexual dissatisfaction of participants could examined better. This research about sexual dissatisfaction and attachment styles in individuals with BD and BPD must be evaluate as most specific and most comprehensive for the future studies.

References

- Agius, M., Lee, J., Gardner, J., & Wotherspoon, D. (2012). Bipolar II disorder and borderline personality disorder—comorbidity or spectrum. *Psychiatr Danub*, 24(suppl 1), S197-201.
- Aydın, M. (2010). *Masterson Yaklaşımında Borderline Kişilik Bozukluğunda Gelişimsel Yaklaşım*. (Unpublished Master Thesis) İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Basco, M. R., & Celis-de Hoyos, C. E. (2012). Biopsychosocial model of hypersexuality in adolescent girls with bipolar disorder: strategies for intervention. *Journal of child and adolescent psychiatric nursing*, 25(1), 42-50.
- Beck, A.T. (2008). *Kişilik Bozuklukları Bilişsel Terapisi*. (Çev. Yalçın, Ö. ve Akçay, N.E.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Belli, H., Ural, C., & Akbudak, M. (2013). "Borderline" Kişilik Bozukluğu: Duygudurum Dengeleyicilerinin Tedavideki Yeri/Borderline personality disorder: the place of mood stabilizers in the treatment. *Dusunen Adam*, 26(1), 72.
- Biskin, R. S., & Paris, J. (2012). Diagnosing borderline personality disorder. *CMAJ*, 184(16), 1789-1794.
- Bouchard, S., Godbout, N., & Sabourin, S. (2009). Sexual attitudes and activities in women with borderline personality disorder involved in romantic relationships. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 35(2), 106-121.
- Çalışır, M. (2008). Sınırdaki Kişilik Bozukluğu Aslında Bir Bipolar Spektrum Bozukluğu mudur?. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3).
- Çapan, B. E. (2009). Öğretmen adaylarının kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, 9(2).
- Corona, G., Petrone, L., Mannucci, E., Magini, A., Lotti, F., Ricca, V., ... & Maggi, M. (2006). Assessment of the relational factor in male patients consulting for sexual dysfunction: the concept of couple sexual dysfunction. *Journal of andrology*, 27(6), 795-801.
- Elisei, S., Anastasi, S., & Verdolini, N. (2012). The continuum between bipolar disorder and borderline personality disorder. *Psychiatr Danub*, 24(suppl 1), S143-S146.
- Eroğlu, Z. Meliha. "Bipolar Bozuklukta Koruyucu Sağaltım". (Unpublished Master Thesis) Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, 2(2):206-236 2010.
- Göçener, D. (2010). Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler. (Unpublished Master Thesis). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlhan, T. & Özdemir, Y. (2012). Beliren Yetişkinlerde Yaş, Cinsiyet ve Bağlanma Stillерinin Kimlik Statüleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. (19) 227-241.
- Karadağ, F., Hariri, A. G., & Kenar, J. (2004). Şizofreni ve İki Uçlu Duygudurum Bozukluğu Olan Hastalarda Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklara Karşı Farkındalık ve Riskli Cinsel Davranışlar. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 7(1), 17-25.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Guncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 3(2), 321-342.
- Kırimer, F., Sümer, N., & Akça, E. (2014). Orta çocuklukta anneye kaygılı ve kaçınan bağlanma: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Orta Çocukluk Dönemi Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 45-57.
- Köroğlu, E. (2011). *Kişilik Bozuklukları*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Lam, D., Donaldson, C., Brown, Y., & Malliaris, Y. (2005). Burden and marital and sexual satisfaction in the partners of bipolar patients. *Bipolar disorders*, 7(5), 431-440.
- Lloyd, M., Raymond, N. C., Miner, M. H., & Coleman, E. (2007). Borderline personality traits in individuals with compulsive sexual behavior. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 14(3), 187-206.
- Masterson, F.J. (2008). *Kişilik Bozuklukları*. (Çev. Taylan Bozkurt, B. & Soylu, T.V.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- McCandless, F., & Sladen, C. (2003). Sexual health and women with bipolar disorder. *Journal of Advanced Nursing*, 44(1), 42-48.
- Morriss, R. K., van der Gucht, E., Lancaster, G., & Bentall, R. P. (2009). Adult attachment in bipolar I disorder. *Psychology and Psychotherapy: theory, research and practice*, 82(3), 267-277.
- Özer, M. (2011). Suçluluk-utanç, bağlanma, algılanan ebeveynlik (anne) tarzı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler. (Unpublished master thesis), Savunma Bilimleri Enstitüsü, Kara Harp Okulu, Ankara.
- Öztürk, M. O. & Uluşahin, A. (2011). *Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları I*. Ankara: Nobel Tıp.
- Paris, J., Gunderson, J., & Weinberg, I. (2007). The interface between borderline personality disorder and bipolar spectrum disorders. *Comprehensive psychiatry*, 48(2), 145-154.
- Sansone, R. A., Chu, J. W., & Wiederman, M. W. (2011). Sexual behaviour and borderline personality disorder among female psychiatric inpatients. *International journal of psychiatry in clinical practice*, 15(1), 69-73.
- Schulte-Herbrüggen, O., Ahlers, C. J., Kronsbein, J. M., Rüter, A., Bahri, S., Vater, A., & Roepke, S. (2009). Impaired sexual function in patients with borderline personality disorder is determined by history of sexual abuse. *The journal of sexual medicine*, 6(12), 3356-3363.
- Stone, M. H. (1979). Assessing vulnerability to schizophrenia or manic-depression in borderline states. *Schizophrenia bulletin*, 5(1), 105-110.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.

Tuğrul, C., Öztan, N., & Kabakçı, E. (1993). Golombok-Rust cinsel doyum ölçeği'nin standardizasyon çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 4(2), 83-88.

Uğur, K., Tamam, L., Özpoğraz, N., & Demirkol, M. E. (2012). Bipolar bozuklukta özkıyım davranışlarının değerlendirilmesi. *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 1-1.

Valentiner, D. P., Hiraoka, R., & Skowronski, J. J. (2014). Borderline personality disorder features, self-verification, and committed relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 33(5), 463-480.

Yüksel, F.V., Kurt, A., Tüzer, V., Göka, E. (2004). Unipolar Mani. *Klinik Psikiyatri*. 7:161-166.

Zapf, J. L., Greiner, J., & Carroll, J. (2008). Attachment styles and male sex addiction. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 15(2), 158-175.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda

Bir Derleme

Emel Hoca NACAR¹, Füsun GÖKKAYA²

Özet: Bağlanma, bebeklik döneminde geliştirilen ve sonrasında bireyin hayatı boyunca sürdüreceği sosyal ilişkiler üzerinde etki sahibi olan bir kavramdır ve bir bireyin kendisi için önemli olan diğer bireylere karşı hissettiği güçlü bir duygusal bağ olarak tanımlanabilir. Anne ve bebek arasında kurulan ve her iki tarafın da yüksek haz duyduğu bağlanma maternal bağlanma olarak kavramlaştırılmıştır. Anne ve bebek arasında söz konusu bağlanmanın gelişmesi, gerek annenin gerekse yeni doğanın hayatı üzerinde önemli etkiye sahip olduğu için, maternal bağlanmaya özellikle olumsuz etki ettiği bilinen öncüllerin ortadan kaldırılması, anne ve bebek arasındaki bağın verimli bir şekilde devamlılığının sağlanması oldukça önemlidir. Böylece bebeğin sağlıklı bir bağlanma geliştirmesi beklenmektedir. Bebeklik döneminde temel bakım verene karşı geliştirilen bağlanmanın, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkilerin, sosyal ilişkilerin ve sosyal hayatın sağlıklı sürdürülmesi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu çalışmayla bağlanma, bağlanma stilleri, maternal bağlanma vebu kavramlara olumsuz etki ettiği bilinen öncüllere yönelik araştırmalarla ilgili bir derleme sunmak amaçlanmıştır. Böylece konuya ilgi duyan ve araştırma yapacak akademisyenlere genel bir bilgi sunarak ileride yapılacak araştırmalara ışık tutmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, bağlanma stilleri, maternal bağlanma

A Review Article on Attachment and Maternal Attachment

Abstract: Attachment, a notion that has an influence on social relationships of a person which is developed during infancy and afterwards during life time and can be defined as a strong emotional bond that is felt towards other people who are important for him/her. Attachment which includes mutual high pleasure and established between mother and infant is conceptualized as maternal attachment. As the development of the attachment mentioned between mother and infant has a considerable influence on both mother and infant's life, it is crucial that the antecedents which have especially negative effect on maternal attachment are extinguished for the purpose of continuing the bond between mother and infant in a fruitful way. Therefore it is expected that the infant can develop a healthy bond. The attachment developed to the main care giver during infancy is known as having a great effect on carrying healthy romantic, social relationships and social life during childhood, puberty and adulthood. This study aims to focus on attachment, attachment styles, maternal attachment and the antecedents which are known as their negative effects on the regarding notions. Therefore, the study tries to bring light to the future researches for the academics who are interested in the field by giving general information on the subject.

Key Words: Attachment, attachment styles, maternal attachment

¹Uzm. Emel Hoca Nacar, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs Yrd. Doç.

²Dr. Füsun Gökkaya, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Yrd. Doç. Dr. Füsun Gökkaya, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lefkoşa-Kıbrıs. Email: fusun.gokkaya@neu.edu.tr

Date of Received/ Geliş Tarihi: 26.04.2019, **Date of Acceptance/ Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Nacar, E., Gökkaya, F. (2019). Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda Bir Derleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1 (1): 50-56 doi:10.35365/ctjpp.19.1.06

Giriş

Bağlanma, en temel anlamda, bir bireyin kendisi için önemli olan diğer bireylere karşı hissettiği güçlü duygusal bağ olarak açıklanmaktadır ve bebeklik döneminde başlamaktadır. Bebeklik döneminde geliştirilen bağlanma, bireyin hayatı boyunca sürdüreceği sosyal ilişkiler üzerinde etki sahibi olan bir kavramdır (Meredith ve diğerleri, 2007; Fraley ve Shaver, 2000). Bebekler, genel kabule göre öncelikle annelerine bağlanarak çevresel etkilerden korunma ve eş zamanlı olarak da çevreyi keşif etme güdüsü taşımaktadır ve bu güdünün temeli güven duygusudur (Solmaz, 2002; Sümer ve Güngör, 1999). Anne ve bebek arasında kurulan ve her iki tarafın da yüksek haz duyduğu (Bretherton, 1991) bağlanma olarak tanımlanan maternal bağlanma ise, anne-çocuk sevgisinin geliştiği önemli bir bağ olarak değerlendirilmektedir (Mercer ve Ferketich, 1994). Gebelik ile başladığı kabul edilen maternal bağlanma, doğumdan sonra devam eden ve annelik rolünün gelişimi üzerinde önemli etkisi olan bir bağlanma türüdür (Muller, 1996). Anne-bebek arasında maternal bağlanmanın varlığının hem anne hem de bebek açısından önem taşıdığı (Siddiqui ve diğerleri, 2000) kabul edilmektedir.

Bebeklik döneminde temel bakım veren figüre yönelik olarak geliştirilen bağlanma stiline, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkileri; sosyal ilişkileri; sosyal hayatın sağlıklı sürdürülmesi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Meredith ve ark., 2007; Fraley ve Shaver, 2000).

Bu bağlamda çalışmanın amacı, annelik rolünün benimsenmesi ve bebeğin yetişkinlik dönemindeki tutum ve davranışları üzerinde etkisi olduğu kabul edilen maternal bağlanma ile bağlanma stilleri hakkında bir alan yazın derlemesi yapmak; konuya ilgi duyan ve araştırma yapacak akademisyenlere genel bir bilgi sunmak; ileride yapılacak araştırmalara ışık tutmaktır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için öncelikle bağlanma ve bağlanma stilleri hakkında bilgiler verilecek ardından bu kavramlarla ilişkili bazı değişkenlere yönelik araştırma bulguları özetlenecektir. Ardından maternal bağlanma kavramı açıklanacak ve ilgili araştırmalar özetlenecektir. Son olarak bağlanma ve maternal bağlanma arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalara kısaca değinilecek ve ilerideki araştırmalara çeşitli önerilerde bulunulacaktır.

Bağlanma ve Bağlanma Stilleri

Bowlby'e (1982) göre bağlanma, rahatlığı, güvenliği ve desteği içeren duygusal bir bağıdır ve bağlanma, "bir kişinin korktuğunda, yorulduğunda veya hasta olduğunda bir figürle ilişki kurmak ya da yakınlık aramak için duyduğu güçlü bir istek" olarak tanımlanır. Bağlanma davranışının harekete geçmesi için bireyin tehdit hissetmesi ya da bağlanma figüründen ayrılması gerekmektedir (Bowlby, 1982; Keler, 2008).

Bir başka tanıma göre bağlanma; çocuk ve bakıcısı arasında gelişen bir duygudur. Özellikle stresli durumlarda belirginleşen, dayanıklılık ve devamlılığı olan duygusal bir bağıdır. Bu bağ çocuğun bakım veren kimseyi araması ve yakınlık arayışı ve ilişki kurma gibi tavırlarla görülebilir (Pehlivan Türk, 2004: 56). Bağlanma kuramı kapsamında bağlanma açısından önemli nokta, bireyin geçmiş ve mevcut durumu arasındaki etkileşimin boyutu ve deneyimler ile yaşanan dönüşümdür (Sroufe, 2005). Bağlanma kuramına göre, bebek, birincil nesneye yönelik olarak kuvvetli ve heyecansal bir bağ kurma ve

bu bağı sürdürme arzusundadır (Yörük, 2011). Bebek; temel bakımını sağlayan birincil nesneye yönelik olarak zihinsel ve güdüsel olarak bazı temsiller kodlamaktadır. Bilişsel temsiller olarak adlandırılan bu temsiller, Bowlby (1973) tarafından içsel olarak çalışan modeller olarak adlandırılmaktadır. İçsel olarak çalışan modellerin, bireyin gelecek hayatındaki sosyal ilişkiler boyutunun temel şekillendiricisi olduğu kabul edilmektedir. Benliğe ilişkin içsel modeller, bireyin kendisini sevebilmesi ile ilişkilendirilen inanç ve tutumlar olarak adlandırılırken, başkalarına ilişkin içsel modeller diğerlerinin duyarlılık ve duygusallığı ile ilgilidir.

Bağlanma kuramına ve eş zamanlı olarak bağlanma kavramına daha genel bir çerçeveden bakıldığında, bağlanma yalnızca bebeklik döneminde ortaya çıkan bir olgu değil; bireyin gelecek dönemdeki hayatı üzerinde ve dolayısıyla da sosyal ilişkileri üzerinde etkili olan ve sürdürülen bir süreçtir. Eğer bir bebek, ihtiyaç duyduğunda bağlanma figüründen istediği tepkiyi alabilirse, çevreye uyum sağlama ve keşif etme güdülerinin doyurulmasına yönelik zemin hazırlanması mümkün olmaktadır (Hazan ve Shaver, 2000) ve bu bağlanma gelecekteki sosyal ilişki ağı üzerinde etki sahibidir (Bowlby, 1979).

Bağlanma kuramının geliştiricisi olan Bowlby'den sonra kurama ilişkin en önemli katkılar Ainsworth (1979) tarafından yapılmıştır. Ainsworth tarafından yürütülen çalışmaların temelinde bağlanma davranışına yönelik bireysel farklılaşmalar ele alınmıştır. Annelerin bireysel farklılıklarından kaynaklanan farklı bağlanma stillerinin bağlanmayı etkilediği görülmüştür ve bu kapsamda bağlanma üç temel grupta sınıflandırılmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip bebeklerin, kendilerine bakım veren birincil figürü (genel kabule göre annelerini) güvenli yer olarak kullandıkları görülmektedir. Bebekler, çevreyi keşfederlerken ve temel güdülerinden biri olan meraklarını doyumaya yönelik davranışlar sergilerlerken olası bir sıkıntı ya da sorun durumunda bağlanma figürlerini, geri dönebilecekleri güvenli yer olarak algılamaktadırlar. Güvenli bağlanma stiline sahip bebeklerin, temel bakım veren figürlerinin yokluğunda rahatsızlık duydukları bilinmektedir. Ayrıca, bu tip bağlanma stiline sahip bebeklerin güven duyguları gelişmiştir; temel bakım veren figürleri, bebeğin bulunduğu ortama geldiğinde bebek bu figüre yönelik memnuniyet içeren tepki vermektedir; diğer bağlanma stillerine sahip bebekler ile kıyaslandığında göreceli olarak daha kolay sakinleştirilebildikleri bilinmektedir.

Kaygılı bağlanma stiline sahip bebeklerin, temel bakım veren figürleri ile aynı ortamda oldukları durumlarda, bağlanma figüründen yakın ilgi bekledikleri ancak çevreyi keşif etme sürecinde bu figürü güvenli yer olarak kullanmadıkları bilinmektedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip bebeklerin temel bakım veren figürüne yönelik davranış ve tutumları değişkenlik göstermektedir ve bu nedenle de bu bağlanma stili alan yazında kararsız bağlanma olarak da adlandırılmaktadır (Ainsworth, 1979).

Ainsworth (1979) tarafından tanımlanan bir diğer bağlanma stili kaçınan bağlanma stildir. Kaçınan bağlanma stiline sahip olan bebeklerin, temel bakım veren figürleri ile aynı ortamda iken çevreyi keşfetme eğiliminde oldukları ve fakat bu süreçte temel bakım veren figürleri ile bir etkileşimde olmadıkları bilinmektedir. Bu tip bağlanma stiline sahip olan bebekler

bağlanma figürleri ortamda değilken kaygı ya da mutsuzluk ile ilgili herhangi bir tepki vermemekte ve rahatsızlık hissetmemektedir. Ayrıca kaçınan bağlanma stiline sahip olan bebeklerin, temel bakım veren figürleri yeniden ortama geldiğinde bir memnuniyet gösterisi yapmadıkları aksine bu noktada başka şeyler ile ilgilenerek temel bakım veren figürü ile etkileşimden kaçındıkları bilinmektedir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından oluşturulan, dört kategori modeli olarak bilinen dörtlü bağlanma modeli, son yıllarda yetişkin bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız) ile ilgili yapılan araştırmalarda sıkça kullanılmaktadır. Güvenli bağlanma stilinde hem benlik hem de başkaları modelleri olumludur. Bu stile sahip kişiler kendilerini değerli olarak algılar ve diğerlerini kabul eder ve destekleyici olarak görürler. Saplantılı bağlanma stili; olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeliyle ilişkilidir. Kayıtsız bağlanma stili benlik modelinin olumlu olduğu fakat başkaları modelinin olumsuz olduğu stildir. Korkulu stil her iki modelinde olumsuz olduğu stildir. Bu stile sahip kişilerin hem benlik hem de başkaları modeli olumsuzdur. (Bowlby, 1973; Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanma tarzına sahip bireylerin özsaygı ve güvenleri yüksek olur. Hem kendileri hem de karşılarındakiler konusunda olumlu bakış açısı sergilerler. Sevmeye değer, kabul edici ve karşı tarafa da destekleyici tavır içindedirler. Stres yaratacak konularda güvenli bağlanması olanlar yaşananları daha az tehditkar görürler ve stresle başa çıkma yeteneklerine güvenirlir (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Saplantılı bağlanma biçimine sahip kişilerde, daha çok kendisiyle ilgili olumsuz duygular, değersiz hissetme hakimken, başkalarına yönelik olumlu değerlendirmeler görülür. Özgüvenleri az, kendini kolay açamayan ve verilen desteği alamayan, kaygılı bireylerdir (Waters ve ark., 1995; Kesebir ve ark., 2011). Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler kendilerine karşı olumlu, başkaları ile ilgili olumsuz inançlara sahiptirler. Temelde yakınlık kurmaktan kaçınarak reddedilmekten kendilerini korurlar. Negatif duygularını baskı altında tutma eğilimleri vardır. Başkalarına olan gereksinimlerini, yakın ilişkilerin gerekliliğini reddeden, yüksek öz- saygısı olan, özerkliğe aşırı önem veren kişilerdir (Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009). Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler hem kendileri hem de diğerleri için olumsuz inançlara sahiptirler. Genel olarak kaygılı/kaçıngandırlar. Yakınlık kurmayı istemelerine rağmen kendilerini hayal kırıklığından, incinmekten korumak istedikleri için bundan kaçınırlar (Crowell ve Treboux, 1995; Waters ve ark., 1995; Kesebir ve ark., 2011).

Bağlanma ve Bağlanma Stilleri ile İlgili Araştırmalar

Bağlanma kavramına ilişkin alan yazında birçok araştırma olduğu ve bu araştırmaların özellikle bağlanma üzerinde etki sahibi olan faktörlere yönelik olduğu görülmüştür (Van Ijzendoorn ve Sagi-Schwartz, 2008). Grossman ve arkadaşları (2008) tarafından yürütülen bir araştırmada, ebeveyn-çocuk bağlanması üzerinde babaların destekleyen tutum sergilemesinin ve hassas olmasının çocukların oyun davranışlarını olumlu yönde geliştirdiği ortaya konmuştur.

Ziefman ve Hazan (2008) tarafından yürütülen araştırmada, bağlanma davranışındaki sıklığın ve

bağlanma simetrisinin içsel çalışma modeli çerçevesinde yaş ile paralel bir değişim gösterdiği saptanmıştır. Bağlanma ile çevresel şartlar arasındaki ilişkinin ortaya konduğu araştırmalar incelendiğinde (Granqvist ve Kirkpatrick, 2004), istikrarlı çevresel şartların varlığının bağlanma tarzının sürekliliği üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Çevresel şartlarda ortaya çıkan dramatik değişimlerin ise içsel çalışma modellerinin yeniden şekillenmesini ve bağlanma stiline değişmesine etki ettiği ortaya konulmuştur (Berlin, Cassidy ve Appleyard, 2008; Sroufe, 2000).

Alan yazında bağlanmanın kaygı ve kaçınan boyutlarının öz duyarlılık ile ilişkisi incelendiğinde, yapılan araştırmaların sonuçları kaygılı bağlanma ile öz duyarlılık arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir (Irons, 2007; Neff ve Beretvas, 2013; Neff ve McGehee, 2010; Terzi, 2015; Wei, Liao, Ku ve Shaffer, 2011). Kaçınan bağlanma ile özduyarlılık arasında ise ilişki olmadığını (Irons, 2007; Neff ve Beretvas, 2013; Neff ve McGehee, 2010; Rosen, 2013; Terzi, 2015) veya zayıf bir ilişki olduğunu gösteren çeşitli araştırmalar mevcuttur (Raquel-Bogdan ve diğerleri, 2011; Wei, Liao, Ku ve Shaffer, 2011). Ayrıca yapılan araştırmalar, güvenli bağlanma tarzı olanların özduyarlılıklarının yüksek; güvensiz bağlanma tarzı olanların ise özduyarlılıklarının düşük olduğuna işaret etmektedir (Neff ve Beretvas, 2013; Neff ve McGehee, 2010).

Bireyin bağlanma stiline, onun stresle başa çıkma davranışıyla ve iyi olma düzeyi ile ilişkili olduğu görülmüş ve iki değişken arasında düşük düzeyde ve olumlu bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca kayıtsız bağlanma stiline aktif planlama başa çıkma tutumunu anlamlı şekilde yordadığı bulunmuştur (Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009). Hawkins, Howard ve Oyebede (2007), 84 hemşireyle yaptıkları araştırmada, yetişkin bağlanma stilleri, stres ve başa çıkma stillerine bakmışlardır. Sonuçlar, güvenli ve güvensiz bağlanan bireyler arasında, stres yaşamının anlamlı olarak farklılaşmadığını göstermektedir. Ayrıca Aleksitimik bireylerin kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline oldukları belirlenmiştir (Durak Batıgün ve Büyüksahin, 2008).

Bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma psikopatolojiye yakınlık bakımından bir risk faktörü olarak ortaya çıkmaktadır (Sümer ve ark., 2009). Depresyon tanısı alanların OKB ve PB tanısı alanlardan daha yüksek düzeyde bağlanma kaçınması bildirdikleri; klinik grubun (OKB, panik bozukluk, depresyon), psikopatolojisi olmayanlardan anlamlı olarak yüksek düzeylerde bağlanma kaygısı bildirdikleri saptanmıştır (Sümer ve ark., 2009). Bu sonuçlar alanyazındaki çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Bifulco, Moran, Ball ve Bernazzani, 2002; Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bağlanma süreci üzerinde etkisi olan faktörler kapsamında ele alınan bir faktör olan ebeveyn faktörüne yönelik Grossman ve Zimmerman (2002) tarafından yürütülen araştırmada anneye ve babaya olan güvenli bağlanma arasındaki farklılık incelenmiştir. Anneye yönelik güvenli bağlanma geliştiren bireylerin, stres ile karşılaştığında fizyolojik anlamda rahatlama sağlayabilme kabiliyetinin olduğu ve babaya yönelik güvenli bağlanma geliştiren bireylerin ise oyun ve keşif yönünün kuvvetli olduğu ortaya konulmuştur.

Maternal Bağlanma

Maternal bağlanma, gebelik ile başlayan ve sonrasında post-partum dönemi boyunca devam ettiği kabul edilen benzersiz bir bağlanma türüdür (Ard, 2000). Bağlanma ve bağlanma kuramlarına yönelik yürütülen birçok araştırma kapsamında maternal bağlanma anne ve bebek açısından en derin ve yakın ilişki dönemi olarak değerlendirilmektedir (Bretherton, 1992).

Maternal bağlanmaya ilişkin olarak alan yazında yer alan tanımlar incelendiğinde, maternal bağlanmanın “anne ve bebek arasında zevk güdüsünü uyarıcı bir etkileşim” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Mercer ve Ferketich, 1994). Bir diğer maternal bağlanma tanımına göre ise maternal bağlanma, sevgi, şefkat, ilgi ile ortaya çıkan ve zamana dayalı olarak sürdürülebilirlik özelliğine sahip eşsiz bağdır (Muller, 1994). Maternal bağlanma, gebe ve doğmamış çocuk arasında oluşan özgün, sevgi dolu, duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Condon ve Corkindale, 1997). Doan ve Zimerman (2003) ise maternal bağlanmayı, gebelik döneminde var olan, gebe ile fetüs arasındaki duygusal yakınlığı temsil eden, mevcut ekolojik sistemde gelişen ve annenin zihninde canlanan, duygusal becerilerin kullanımını kapsayan bağlanma şeklidir diye tanımlamıştır.

Maternal bağlanma sadece bebeğin yeni hayatındaki güven duygusunun sağlanması için değil, eş zamanlı olarak annelerin annelik rolünün gelişmesi üzerinde de etkili olan önemli bir bağlanma türüdür. Doğum sonu dönemde yenidoğan bebek ve anne arasındaki bağın hızlı bir şekilde kurulması ve annenin annelik rolünü benimsemesi noktasında maternal bağlanmanın önemi büyüktür. Maternal bağlanma anne-bebek ilişkisinin kaliteli olması noktasında da önemli bir bağlanma türüdür.

Maternal bağlanma kavramının gelişmesine yönelik yürütülen araştırmalarda Cranley tarafından yayınlanan altı boyutlu model dikkati çekmektedir (Cannella, 2005; Cranley, 1981; Cranley, 1979). Cranley tarafından geliştirilen modele göre maternal bağlanmanın boyutları;

Fetüsten kendiliğinden ayırım,

- Fetüs ile olan etkileşim,
- Fetüse özellikler yükleme,
- Kendini adama (kendinden verme),
- Rol,
- Yuva yapma,

şeklinde sıralanmaktadır. Bu altı boyut, maternal bağlanmanın ölçülmesine yönelik ölçeklerin geliştirilmesine de katkı sağlamıştır. Cranley’in altı boyutlu modelini araştırmalarında kullanan Muller (1992), çocuk sahibi olmayı bekleyen annenin, kendine primer bakım veren ile ilişkili erken dönem deneyimlerinin sonraki bağlanma şekillerini etkilediği sonucuna varmıştır. Anne ve bebek arasındaki bağın doğum sonrasında ivedi bir şekilde kurulması, annelik rolünün kazanılmasının yanı sıra, anne-bebek arasında kaliteli ilişkinin kurulması noktasında önemli olduğu kanıtlanmıştır (Rodriquez ve ark., 2011).

Anne ve bebek arasında gelişen maternal bağlanma düzeyinin tespit edilmesi önemlidir. Bebeğine zayıf maternal bağlanma olasılığına sahip olan annelere yönelik uygun süreçlerin başlatılması ve bebeklerine yönelik bağlanmada kayıtsız tavır sergileyen annelerin motive edilmesi önemlidir (Shieh, Kravitz ve Wang,

2001). Çünkü, zayıf bağlanma düzeyi, anksiyete ve depresyona sebep olmaktadır (Bloom, 1995). Bebeklerine yönelik olarak kuvvetli maternal bağlanma geliştiren annelerin, duygusal, bilişsel ve davranışsal anlamda annelik rolüne diğer annelere kıyasla daha hazır olduğu araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur (Siddiqui ve ark., 2000). Anne ve bebek arasında söz konusu bağlanmanın gelişmesi gerek annenin gerekse yeni doğanın hayatı üzerinde önemli etkiye sahip olduğu için, maternal bağlanmaya özellikle olumsuz etki ettiği bilinen öncüllerin ortadan kaldırılması, anne ve bebek arasındaki bağın verimli bir şekilde devamlılığının sağlanması noktasında önemlidir.

Maternal Bağlanma Süreci Üzerinde Etkili Olan Faktörler ve İlgili Araştırmalar

Anne ve bebek arasında gelişen ve bebeğin gelecekteki bağlanma süreci üzerinde etkisi olan maternal bağlanmaya etki eden faktörler araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. Bu faktörlerden bir tanesi teknoloji ve tanı gereçlerinin varlığıdır. Son otuz yılda gebeliğin erken döneminde, anne karnında yaşayan fetüsün görülebilmemesinin, maternal-fetal ilişkisinin çok erken bir dönemde kurulmasına katkı sağladığı ileri sürülmektedir (Stormer, 2003). Ultrason kullanımının ve bu süreçte gebelerin bilgilendirilmesinin maternal bağlanma üzerinde olumlu etkisi olduğu kanıtlanmıştır (Boukydis ve ark., 2006; Righetti ve ark., 2005; Pretorius ve ark., 2006). Bununla beraber gebelerin prenatal bağlanmalarını çalışma durumu, gebelik haftası ve gelir durumu olumlu yönde etkilerken, yaş, eğitim durumu, aile tipi, istemli gebelik, gebelik sayısı ve yaşayan çocuk sayısının anlamlı bir etkisi olmadığı saptanmıştır (Elkin, 2015).

Maternal bağlanma sürecinde gebelik yaşı önemli bir etken olarak kabul edilmektedir. Özellikle gebelik yaşının artması ile fetal hareketlerin hissedilmeye başlanması noktasında maternal bağlanmanın arttığı tespit edilmiştir (Bloom, 1998; Wailand ve Tate, 1993; Zachariah, 1994).

Maternal bağlanma, annenin, gebelik sürecinde algıladığı stres, psikolojik travmaları, depresyon durumu gibi faktörlerden de etkilenmektedir. Annenin anksiyete düzeyinin yüksek olması durumunda anne-bebek arasında kurulan maternal bağlanma düzeyinin düşük olduğu (Hart ve McMahan, 2006) ve annelerin depresyon düzeylerinin maternal bağlanma üzerinde direkt ve negatif bir etkisi olduğu ortaya konulmuştur (Lindgren, 2003).

Maternal bağlanma kavramına yönelik olarak alan yazında yürütülen araştırmaların en temel argümanı anne ve bebek arasında kurulan bu eşsiz bağın, bireyin hayatındaki diğer dönemlerde etkisi olup olmadığı ve eş zamanlı olarak da bu bağ üzerinde hangi faktörlerin etkili olduğuna yöneliktir. Maternal bağlanma üzerinde etkisi olan faktörler üzerinde yapılan araştırmalar doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası birçok faktör çerçevesinde değerlendirilmektedir. Örneğin, Çoban (2003) tarafından yürütülen araştırmada, maternal bağlanma üzerinde doğumun şekli ve annenin doğum sürecinde anestezi alıp almamasının etkili olduğu bulunmuştur.

Maternal bağlanma ile ilgili diğer önemli bir etken ise, anne ve babanın bebeğin anne karnındaki hayatı boyunca kurdukları hayal ve bu hayalin doğumla gerçekleşenle olan uyumudur. Diğer bir ifade ile aile tarafından

yaratılan bebek hayali ne kadar gerçekleşen durumla ile örtüşüyorsa anne – bebek arasındaki maternal bağlanma düzeyi o derece çok artmaktadır (Kavlak, 2004).

Maternal bağlanma üzerinde etki sahibi olan bir diğer faktör, bebeğin prematüre olarak doğması olarak değerlendirilmektedir. Anne-bebek maternal bağlanma düzeyinde prematürelilik olumsuz etkilemektedir (Soysal ve ark., 2003). Çünkü bu bebekler hastanede daha uzun süre kuvözde kalmakta ve anneleri ile ilk temasları diğer bebeklerden görece daha sonra gerçekleşmektedir.

Maternal bağlanma ile ilgili olarak yürütülen araştırmalar çerçevesinde maternal bağlanma üzerinde annenin hamileliğinin planlı olması da (Çoban, 2003) önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Hamileliği planlı olan annelerin anne-bebek bağlanma düzeylerinin diğer anneler ile kıyaslandığında görece daha yüksek olduğuna ilişkin araştırma sonuçları (Bahçecik ve Kavaklı, 1993) olduğu görülmektedir. Ayrıca 35 yaş ve üzerinde gebe kalan, öğrenim düzeyi düşük olan, çalışmayan, gebeliği planlı olmayan ve birden çok doğum yapmış gebelerin bağlanma düzeylerinin daha düşük seviyede olduğu saptanmıştır (Dereli Yılmaz ve Kızılkaya Beji, 2010).

Maternal bağlanmanın gelişmesi noktasında; annenin bebeği ile yüz yüze iken, bebeğine bakması, annenin bebeğinin elbiselerini giydirmesi ve çıkartması, bebeğine dokunması, öpmesi, konuşması gibi davranışlar sergilemesinin, maternal bağlanmayı olumlu yönde etkilediği araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur (Kennel, 1997; Novak ve Brom, 1999; Wong, 2001). Anne ve bebek arasında kurulan bağın, bebeğin duygusal gelişimi ve sosyal anlamda uyumlu olması arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Korkmaz ve diğerleri, 2005; Montigny ve Lacharite, 2006).

Bağlanma ve Maternal Bağlanma Arasındaki İlişkiler ile İlgili Araştırmalar

Maternal bağlanma ve bağlanma arasındaki ilişkinin ortaya konulması noktasında araştırmalar incelendiğinde, aile dinamiğinin ve bağlanmanın maternal bağlanma ile ilişkisinin kurulmaya çalışıldığı görülmektedir (Fonagy, Steele ve Steele, 1991; Main ve Hesse, 1990; Mikhael ve diğerleri 1991). Anne ve bebek arasındaki maternal bağlanma düzeyi, annenin kendi annesi ile bebeklik döneminde kurduğu bağlanma düzeyi ile ilişkilidir (Mercer ve Ferketich, 1994; Kavlak ve Şirin, 2009). Maternal bağlanmanın yüksek ve kaliteli olması ile annenin çocukluk dönemindeki bağlanma anıları arasında güçlü bir ilişki olduğu savunulmaktadır (Main ve Hesse, 1990). Siddiqui ve diğerleri (2000) tarafından yürütülen bir araştırmada, annelerin kendi çocukluk anılarında yer alan yetiştirilme-bağlanma ile ilgili anılarının, annenin

maternal bağlanma düzeyinde etkili olduğu belirlenmiştir. Şen (2007) 1-4 aylık bebeği olan annelerin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş; annelerin kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düştükçe maternal bağlanmanın yükseldiği ve güvenli bağlanma biçimine sahip olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları daha yüksek bir değere sahip olduğunu saptamıştır. Annelerin kendi ergenlik dönemlerinde kurdukları bağlanma ilişkileri ile maternal bağlanma düzeyleri arasında pozitif korelasyon olduğu saptanmıştır (Wailand ve Tate, 1993). Maternal bağlanma düzeyinin, aile ilişkilerindeki duygusal yakınlık ve bağlılık ile anlamlı ve pozitif ilişki içerisinde olması araştırmacıların saptadığı bir diğer sonuçtur (White ve ark., 1999).

Sonuç ve Öneriler

Özetlemek gerekirse, anne ve bebek arasındaki en eşsiz bağlardan biri olan ve gebelik ile başlayarak doğum sonrasında devam eden maternal bağlanma süreci üzerinde etki sahibi olan bir çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin başlıcaları; annenin tanımlayıcı özellikleri (evliliğe ilişkin özellikleri, yaşayan çocuklarına ilişkin özellikleri, gebelik, gebeliği planlama durumu vb.), yaşadığı kültür, tutum ve davranışlar olarak sıralanmaktadır. Annenin kendi bağlanma stiline kendi anne oluşunda bebeğine geliştirdiği maternal bağlanma üzerindeki etkisi de belirlenmiş ve araştırmalara konu olmuştur.

Bebek ve anne/ bakım veren kişi arasında oluşan ilk bağlanma ilişkisinin kalitesi bireyin kendisi ve başkaları ile ilgili algısının temellerini oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında annenin özellikle ilk yıllarda çocuğun tüm yaşamını etkileyebilecek bebek bakımı ve çocuk eğitimi hakkında bilinçlendirilmesi, örneğin stresle başa çıkma tarzları konusunda eğitilmesi, özduyarlılık, özgüven gibi konularda desteklenmesi çok önemlidir. Bu bağlamda, anneler için bebek bakımı hakkında eğitim programları geliştirilip uygulanabilir. Anne- bebek ilişkisinde olumsuz etkileri olabilecek bağlanma stillerine yol açan geçmiş yaşantılar ile ilgili, anne adaylarına yönelik, destekleyici psikoterapi çalışmaları yapılabilir. Bu çalışmalarla annelerin kendilik algılarının olumlu bir hale gelmesine çalışılabilir.

Bu önerileri gerçekleştirebilmek için; bağlanma ve maternal bağlanma konularına ilgi duyan ve araştırma yapacak akademisyenlerin çeşitli değişkenleri ele alarak yapacakları güncel nicel ve deneysel çalışmalara gereksinim duyulduğu söylenebilir.

Kaynaklar

Ainsworth, S.M.D. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34 (10), 932-937.

Ard, N.C. (2000). Prenatal and postnatal attachment in adolescent mother. *Journal of Child and Family Nursing*, 3 (5), 313-325.

Bahçecik N. ve Kavaklı A. (1993). Çocuk istismarı ve ihmali hazırlayan nedenler. *Hemşirelik Bülteni*, 7 (28), 33.

Bartholomew, K. ve Horowitz L.M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.

Berlin, L.J., Cassidy, J. ve Appleyard, K. (2008). The influence of early attachment on other relationships, J. Cassidy ve P.R. Shaver (eds.) *Handbook of attachment: theory, research, and clinical applications*, içinde (s. 333-347). New-York: Guilford Press.

Bifulco, A., Moran, P. M., Ball, C. ve Bernazzani, O. (2002). Adult attachment style: I. Its relationship to clinical depression. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 37, 50-59.

Bloom, K. C. (1995). The development of attachment behaviors in pregnant adolescents. *Nursing Research*, 44(5), 284-289.

- Bloom, K.C. (1998) Perceived relationship with the father of the baby and maternal attachment in adolescents, *Journal of Obstet Gynecol Neonatal Nursing*, 27(4): 420-430.
- Boukydis, C.F.Z., Treadwell, M.C., Delaney-Black, V., Boyes, K., King, M., ve Robinson, T. (2006). Women's responses to ultrasound examinations during routine screens in an obstetric clinic. *Journal of Ultrasound in Medicine*, 25: 721-728.
- Bowlby J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. London: Tavistock Publications.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss, vol. II: Separation anxiety and anger*. USA: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect, *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 578-751.
- Bretherton, L (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5) 759-75.
- Bretherton, L. (1991). Pouring new wine into old bottles: the social self as internal working model. M. R. Cunnar ve L. A. Sroufe, (eds.) *Self processes and development: The Minnesota symposia on child psychology (Cilt 23)* içinde, (s. 1-41). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cannella B.L. (2005). Maternal-fetal attachment: an integrative review. *Journal of Advanced Nursing*, 50(1), 60-68.
- Condon, J.T. ve Corkindale, C. (1997). The correlates of antenatal attachment in pregnant women, *British Journal of Medical Psychology*, 70, 359-372.
- Cranley, M.S. (1979). The impact of perceived stress and social support on maternal-fetal attachment in the third trimester, University of Wisconsin; Madison, WI.
- Cranley, M.S. (1981). Development of a tool for the measurement of maternal attachment during pregnancy. *Nursing Research*, 30, 281-284.
- Çoban, A. (2003). Doğum Sonrası Anne-Yenidoğan Etkileşimini Etkileyen Bazı Etmenlerin İncelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Dereli Yılmaz, S. ve Kızılkaya Beji, N. (2010). Gebelerin stresle başa çıkma ve depresyon düzeyleri. *Genel Tıp Dergisi*, 20(3), 99-108.
- Doan, H.M. ve Zimmerman, A. (2003). Conceptualizing prenatal attachment: toward a multidimensional view. *Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health*, 18(29), 109-129.
- Durak Batıgün, A. ve Büyüksahin, A. (2008). Aleksitimi: Psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri. *Klinik Psikiyatri*, 11, 105-114.
- Elkin, N. (2015). Gebelerin Prenatal Bağlanma Düzeyleri ve Bunları Etkileyen Faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 24(6), 230-237.
- Fonagy, P., Steele, H. ve Steele, M. (1991). Maternal representations of attachment during pregnancy predict the organization of infant-mother attachment at one year of age, *Child Development*, 62(5), 891-905.
- Fraley, R. C. ve Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies and unanswered questions, *Review of General Psychology*, 4, 132-154.
- Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, *The International Journal for the Psychology of Religion*, 14(4), 223-250.
- Grossman, K., Grossman K. E., Kindler, H., Zimmerman P. (2008). A wider view of attachment and exploration: the influence of mothers and fathers on the development of psychological security from infancy to young adulthood. J. Cassidy ve P.R. Shaver (ed.), *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications (2nd ed)* içinde, (s. 857-879). New York, NY: Guilford Press.
- Grossmann, K. E., ve Zimmermann, P. (2002). Attachment relationships and appraisal of partnership: From early experience of sensitive support to later relationship representation, L. Pulkkinen ve A. Caspi (ed.), *Paths to successful development: Personality in the life course* içinde (s. 73-105). New York, NY, US: Cambridge University Press.
- Hart, R. Ve McMahon, C. A. (2006). Mood state and psychological adjustment to pregnancy, *Arch Womens Ment Health*, 9(6): 329-337.
- Hawkins, A., Howard, R., ve Oyebode, J. (2007). Stress and coping in hospice nursing staff: The impact of attachment styles. *Psycho-Oncology*, 16(6), 563-572.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (2000). Bağlanma: yakın ilişkilerle ilgili, araştırmalar için bir çerçeve. A. Dönmez, (çev.), *Türk Psikoloji Bülteni*, 16(7), 29-50.
- Irons, C. (2007). Early parental rearing, attachment relating, self-attacking, self-compassion and their relationship to depression symptomology in undergraduate students. (Doctoral dissertation). University of Sheffield, United Kingdom.
- Kavlak O. (2004). Maternal Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması, (Yayınlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kavlak, O. ve Şirin, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeğinin Türk toplumuna uyarlanması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 188-202.
- Keler, H. (2008). Liseli Ergenlerin Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kennel J. H. (1997). Care of mother, father, and infant. A. A. Fanaroff, R. J. Martin (ed.) *Neonatal-Perinatal Medicine Diseases of the Fetus and Infant (6th ed.)* içinde (1. Bölüm). Mosby Comp. Publ., St.Louis, Baltimore.
- Kesebir, S., Kavzoğlu S.Ö, Üstündağ M.F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 3(2):321-332.
- Korkmaz, Z., Özkalp, B., Bodur, S. (2005). Primipar annelerin bebeklerini algılama durumu. 13. Ulusal Neonatoloji ve Yenidoğan Hemşireliği Kongre Kitabı: 486, Kayseri.
- Lindgren, K.A. (2003). Comparison of pregnancy health practices of women in inner-city and small urban communities. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing*, 32(3): 313-21.
- Main, M. ve Hesse, D. (1990). Parents' unresolved traumatic experiences are related to infant disorganized attachment status: Is frightened and/or frightening parental behaviour the linking mechanism? M. Greenberg, D. Cicchetti ve M. Cummings (ed.), *Attachment in the preschool years: Theory, research and intervention* içinde (s. 161-185). Chicago, University of Chicago Press.
- Mercer, R. ve Ferketich, S. (1994). Predictors of paternal role competence by risk status, *Nursing Research*, 43(1), 38-43.
- Meredith, P.J., Strong, J., Feeney, J.A. (2007). Adult attachment variables predict depression before and after treatment for chronic pain, *European Journal of Pain*, 11, 164-170.
- Mikhail, M.S., Freda, M.C., Merkatz, R.B., Polizzotto, R., Mazloom, E., ve Merkatz, I.R. (1991). The effect of fetal movement counting on maternal attachment to fetus. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 165, 988-991.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). Attachment patterns in adulthood: Structure, dynamics, and change. New York: Guilford Press

- Montigny, F. ve Lacharité, C. (2006). Perceived parental efficacy: Concept analysis, *Journal of Advanced Nursing*, 49(4), 387-396.
- Muller, M.E. (1992). A critical review of prenatal attachment research. *Scholarly Inquiry for Nursing Practice*, 6 (1), 5-22.
- Muller, M.E. (1994). A questionnaire to measure mother-to-infant attachment. *Journal of Nursing Measurement*, 2(2), 129-41.
- Muller, M.E. (1996). Prenatal and postnatal attachment: a model correlation, *JOGNN*, 25(2), 161-166.
- Neff, K. D. ve McGehee, P. (2010). Self-compassion and psychological resilience among adolescents and young adults. *Self and Identity*, 9, 225-240.
- Neff, K. D., ve Beretvas, S. N. (2013). The role of self-compassion in romantic relationships. *Self and Identity*, 12(1), 78-98.
- Novak, J. ve Brom, B. (1999) *Maternal and Child Health Nursing*. St. Louis: Mosby Inc.
- Pehlivan Türk, B. (2004). Otistik çocuğu olanlarda bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15 (1), 56-63.
- Pretorius, D.H., Gattu, S.J.E., Hollenbach, K., Newton R ve Hull, A. (2006). Preexamination and postexamination assesment of parental-fetal bonding in patients undergoing 3-/4 dimensional obstetric ultrasonography, *Journal of Ultrasound Medicine*, 25, 1411-1421.
- Raque-Bogdan, T. L., Ericson, S. K., Jackson, J., Martin, H. M., ve Bryan, N. A. (2011). Attachment and mental and physical health: Self-compassion and mattering as mediators. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 272-278.
- Righetti, P.L., Dell'Avanzo, M., Grigio, M. ve Nicolini, U. (2005). Maternal /paternal antenatal attachment and fourth-dimensional ultrasounda technique: a preliminary report, *British Journal of Psychology*, 96, 129-137.
- Rodriquez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. *Journal of Pediatric Psychology*, 38 (7), 732-743.
- Rosen, M. M. (2013). *Relationship Between Insecure Attachment, Mediators And Depression*. (Doctoral dissertation). Canterbury Christ Church University, United Kingdom.
- Shieh C., Kravitz, M. ve Wang, H.H. (2001). What do we know about maternal-fetal attachment? *The Kaohsiung Journal of Medical*, 17(9), 448-454.
- Siddiqui, A., Hagglof, B. ve Eisemann, M. (2000). Own memories of upbringing as a determinant of prenatal attachment in expectant women. *Journal Reproductive ve Infant Psychology*, 18:67-74:
- Solmaz, T. (2002). Psikolojinin alt alanları, romantik bağlanma: bebeklik dönemi bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler, *Türk Psikoloji Bülteni*, 24(25), 105-113.
- Soysal, A. Ş., Öktem, F., Ergenekon, E. ve Erdoğan, E. (2003). Doğum türü değişkeninin bağlanma örüntüleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi, *Klinik Psikiyatri*, 3(2), 75-85.
- Sroufe, L.A. (2000). Early relationships and the development of children, *Infant Mental Health Journal*, 21(1-2), 67-74.
- Sroufe, L.A. (2005). Attachment and development: a prospective, longitudinal study from birth to adulthood, *Attachment and Human Development*, 7 (4), 349-367.
- Stormer, N. (2003). Seeing the fetus: the role of technology and image in the maternal-fetal relationship, *Journal of the Americal Medical Association*, 289 (13), 1700.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin türk örneklemi üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma, *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E., Kaya, B., Polat, R., Çekem, P. (2009). Bağlanma ve psikopatoloji: Bağlanma boyutlarının depresyon, panik bozukluk ve obsesif-kompulsif bozuklukla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 38-45.
- Şen, S. (2007). *Anneanne Anne Bebek Bağlanmasının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Terzi, H. (2015). *Özduyarlılık, Güvenli Bağlanma Ve Eşler Arası Atfların Evliliğin İşlevselliği Üzerindeki Rolü*. (Yayınlanmamışyüksek lisans tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş., ve Cihangir-Çankaya, Z. (2009). The predictive power of attachment styles on subjective well-being and coping with stress of university students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(31), 1-11.
- Tutarel-Kışlak, S. ve Çavuşoğlu, S. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(9), 61-68.
- Van Ijzendoorn, M.H. ve Sagi-Schwartz, A. (2008). Cross-cultural patterns of attachment: universal and contextual dimensions. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications içinde* (s. 880-905). New York, NY, US: Guilford Press.
- Wailand, J. ve Tate, S. (1993). Maternal-fetal attachment and perceived relationship with important others in adolescents. *Birth*, 20, 198-203.
- Waters, E., Merrick, S., Treboux, D., Crowell, J., ve Albersheim, L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A 20-year longitudinal study. *Child Development*, 71, 684-689.
- Wei, M., Liao, K. Y., Ku, T., ve Shaffer, P. A. (2011). Attachment, self-compassion, empathy, and subjective well-being among college students and community adults. *Journal of Personality*, 79(1), 191-221.
- White, M.A., Wilson, M.E., Elander, G. ve Persson, B. (1999). The swedish family: transition to Parenthood, *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 13, 171-176.
- Wong, C.A., Dornsbuch, S.J., Eirckson, K.G. ve Laird, J. (2001). The relation of family and school attachment to adolescent deviance in diverse groups and communities, *Journal of Adolescent Research*, 16(4): 396-422.
- Yörükcan, T. (2011). *Bağlanma ve sonraki yaşlarda görülen etkileri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zachariah, R. (1994). Maternal-fetal attachment: influence of mother-daughter and husband-wife relationship, *Research in Nursing and Health*, 17(1): 37-44.
- Zeifman, D., ve Hazan, C. (2008). J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications içinde* (s. 436-455). New York, NY, US: Guilford Press.

REVIEW ARTICLE/ DERLEME YAZISI

Saklı Ada: Insula

Sevda LAFCI FAHRİOĞLU¹, Sezgin İLĞİ²

Özet: Bu derleme yazısında insula'nın gros ve mikroskobik anatomisi, fizyolojik bağlantıları ve fonksiyonları ile çeşitli nörolojik ve psikiyatrik hastalıklardaki rolü hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Beynin eksternal yüzünden bakıldığında görülemeyen, ancak sulcus lateralisaralandığında görünür hale gelebilen, korikal bir saha olan insula, son 25-30 yılda fonksiyonlarının anlaşılmasına başlanması ve bazı nörolojik ve psikiyatrik hastalıkların mekanizmasındaki rolünün tartışılabilir hale gelmesiyle nöro-görüntüleme çalışmalarının da ilgi odağı olmuştur. Insula'nın olfaktor saha, corpus amygdaloideum, entorhinal saha, gyrus cinguli ve hippocampus ile olan bağlantıları limbik sistem ile birlikte önemli fonksiyonları olduğunun önemli kanıtlarındandır. Bu gereksinim ışığında, insula hakkında literatürde yer alan bilgiler bir araya getirilmiştir. Limbik integrasyon ile visseral ve otonomik fonksiyonlardaki önemi sayesinde insula, demanstan şizofreniye kadar geniş bir yelpazede yer alan nöropsikiyatrik hastalıkların patomekanizmasında halen açıklığa kavuşturulmayı bekleyen birçok gizemi barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Insula; insular korteks; von Economo nöronları; bilişsel fonksiyon; limbik sistem.

The Hidden Island: Insula

Abstract: The insula cannot be seen from outside the brain. However, when you eliminate the lateral sulcus, you can observe the insula as a cortical region. In the last 25-30 years, as the scientific community is beginning to understand the function of the insula with respect to some neurological and psychiatric diseases, the neuroimaging studies of this region is becoming more popular. Insula's connections to the olfactory field, corpus amygdaloideum, entorhinal field, gyrus cinguli and hippocampus together with the limbic system are proof that the insula has very important functions. The insula is still the focus of crucial mysteries that are waiting to be shed light on in a wide array of neurological diseases ranging from dementia to schizophrenia, as a result of the importance of the insula's connection to the limbic system and the visceral and autonomic functions. In this review, we aim to offer the most up-to-date information on the gross and microscopic anatomy of the insula, its physiological and functional connections and its role in various neurological and psychiatric diseases.

Keywords: insula; insular cortex; von Economo neurons; cognitive functions; limbic system.

¹Doç. Dr. Sevda Lafcı Fahrioğlu, Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi AD.

²Prof. Dr. Sezgin İlgi, Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi AD.

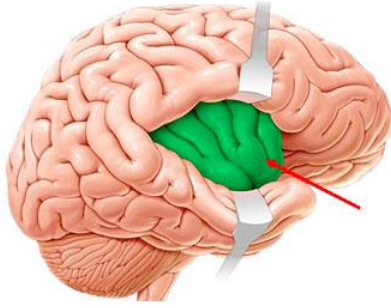
Address of correspondence / Yazışma adresi/: Doç. Dr. Sevda Lafcı Fahrioğlu, Yakın Doğu Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Lefkoşa-Kıbrıs. Email: sevdalafci@gmail.com

Date of Received/ Geliş Tarihi: 25.04.2019, **Date of Acceptance / Kabul Tarihi:** 30.04.2019

Citing / Referans Gösterimi: Fahrioğlu Lafcı, S., İlgi, S., (2019). Saklı Ada: Insula. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1 (1): 57-63 doi:10.35365/ctjpp.19.1.07

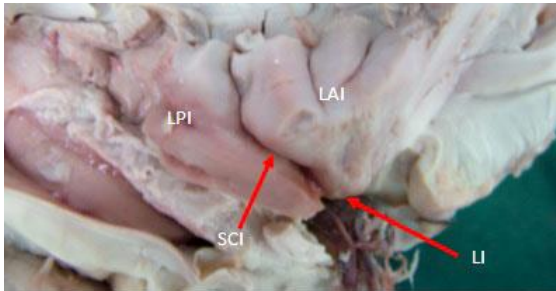
Insula Anatomisi

Beynin major sulcuslarından biri olan sulcus lateralis (Sylvian fissure) aralandığında ortaya çıkan insula, ilk olarak 1796'da Alman nörolog Johann Reil tarafından tarif edilmiştir (Nieuwenhuys, 2012; Standring, 2000). Bu sebeple Reil adası (Island of Reil) olarak da adlandırılan insula beşinci beyin lobu (lobus insularis) olarak bilinir (Şekil 1).

Şekil 1. Sulcus lateralis ekartörle aralandığında görünür hale gelen insula

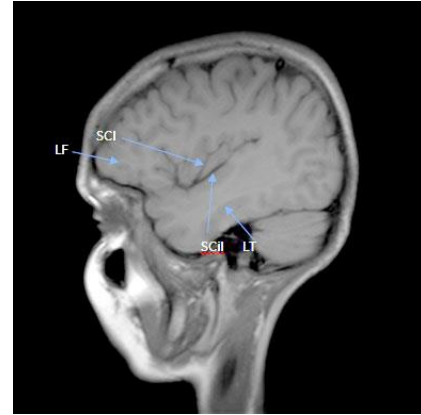
Latince'de "ada" anlamına gelen insula, sulcus centralis insulae ile ön ve arka insula olmak üzere iki parçaya ayrılır. Otuz iki hemisfer diseksiyonu ile gerçekleştirilen bir tez çalışmasında, insula'nın %16 oranında ön, orta ve arka olmak üzere üç parçadan oluştuğu ve üç parçadan oluşan insula'nın %60'ının sol, % 40'ının sağ hemisferde bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu üçüncü parçanın 2 veya 3 gyrus'tan oluşabileceği bildirilmiştir (Senan, 2005). Ön parça (lobus anterior insula veya anterior insula) daha büyük, arka parça (lobus posterior insula veya posterior insula) ise daha küçüktür (Şekil 2).

Şekil 2. Intrakraniyal patolojisi bulunmayan, 62 yaşındaki bir erkek kadavraya ait beyin diseksiyon materyali, sağ hemisferde yer alan insula görüntüsü. LPI: Lobus posterior insula, LAI: Lobus anterior insula, SCI: Sulcus centralis insula, LI: Limen Insula

Bu bölgelerde yer alan gyrus'lar sırasıyla, gyri breves insulae ve gyri longus insulae olarak adlandırılır. Anterior parça (gyri breves insulae) üç veya dört kısa gyrus'dan, posterior parça (gyri longus insulae) ise arka-üst uca doğru çatallanan bir uzun gyrus'tan

oluşur (Standring, 2000; Tanrıover, ve ark., 2004; Stephani, ve ark. 2011). Frontal, temporal ve parietal lob'un insula'yı çevreleyen kısmına operculum adı verilir (Crossmann ve Neary, 2000). Diğer bir ifade ile insula, sulcus centralis etrafındaki frontal, parietal ve temporal loblara ait operculum parçaları çıkarılınca ortaya çıkan, dört veya altı gyrus'tan oluşan, piramidal şekilli korteks parçasıdır (Augustine, 1996; Uddin, 2017). Piramidin tepesi aşağı-öne doğru uzanır. Tepeden hemisferlerin bazal yüzüne doğru uzanan kısmına limen insulae adı verilir. Etrafı sulcus circularis insulae ile çevrelenmiştir (Standring, 2000) (Şekil 3).

Şekil 3. Intrakraniyal patolojisi bulunmayan bir vakaya ait sagittal MRG kesiti. LF: Lobus frontalis, SCI: Sulcus centralis insula, SCi: Sulcus circularis insula, LT: Lobus temporalis

Insula'nın Embriyolojisi

Intrauterin dönemin ikinci ayında hemispherium cerebri'nin anterior, dorsal ve inferior yönlerde büyümeye devam etmesi sonucu, lobus frontalis, lobus temporalis ve lobus occipitalis oluşur. Üçüncü ayın sonunda, polus temporalis'in ön-üst ve hemisferlerin dış yüzünde, üçgen şeklinde çukur bir alan görülür. Lobus frontalis ve lobus temporalis arasındaki sıkı etkileşimden kaynaklanan bu alan, insula olarak adlandırılan bölgeyi meydana getirir (Kalani, 2009). Bu etkileşime, striatum'un lateral kısmı yassılaşılarak katkıda bulunur. Lobus temporalis ve lobus frontalis orbita boşluğuna doğru uzamaya devam eder (Namkung, Kim ve Sawa, 2017; Standring, 2000). Bu büyüme sonunda, kortikal alanlarda katlanmalar görülmeye başlar. Bu katlanmalar, hemisferlerin dış yüzeyleri başlangıçta düz olduğu halde, gyri ve sulcus'ların gelişmesi sayesinde, cranium boyutu çok fazla değişmeden korteks yüzeyinin genişlemesine (doğumda 700 mm², iki yaşında 1700 mm²) fırsat tanır. Insula, yakınındaki kortikal alanlardan daha yavaş büyüdüğü için, onlar tarafından çevrelenir. Insula'nın üzerini

örten komşu kortikal sahalara operculum adı verilir (Standring, 2000, Uddin, 2017). Doğum sırasında insula'nın hemen tüm yüzeyi örtülmüş durumdadır. Fötal hayatın sonlarında, hemispherium cerebri'nin yüzeyinde pek çok gyrus görünür hale gelmiş olsa da bu gelişme doğumdan sonraki döneme kadar tamamlanamaz (Standring, 2000).

Insula Histolojisi ve Fonksiyonları

Insula, mesocortex olarak bilinen paralimbik bir yapıdır. Anatomik ve fonksiyonel olarak allocortex ve neocortex'in karıştığı bir alan olan insula, Brodmann'ın tarif ettiği fonksiyonel beyin alanlarından 13-16 nolu sahaları içerir. Lokalizasyonunun derinliği ve sulcus lateralis'in yoğun vaskülarizasyonundan dolayı, insula konusundaki histolojik bilgilere daha çok hayvanlarda yapılan çalışmalarla ulaşılmıştır. İnsan insula'sı Rhesus maymunlarının insula'sına benzer verostroventral agranüler saha, transizyonel disgranüler saha, caudodorsal granüler saha olmak üzere üç hücre tabakasından meydana gelmiştir (Mesulam ve Mufson, 1985; Mufson ve Mesulam, 1982, Mufson ve Mesulam, 1984). Maymun ve insanlarda anterior insula'da Von Economo Nöronlarını (VEN) da bulunduğu anlaşılmıştır (Allman, 2011). Rostroventral agranüler saha olfaktor ve otonomik fonksiyonlarla, transizyonel disgranüler saha tat fonksiyonuyla ve caudodorsal granüler saha somatik duyu, iştme ve görme fonksiyonlarıyla ilgilidir (Preuss ve Goldman., 1989). Agranüler korteks yapısında olan anterior insular korteks'in, gyrus cingularis'in anterior kısmı, prefrontal korteks'in dorsolaterali, sitriatum ve amygdala ile resiprokal bağlantıları bulunur (Allman ve ark., 2011; Augustine, 1996; Bossaerts, 2010). Anterior insula bu bağlantıları ile, emosyonel, kognitif ve motivasyonel fonksiyonlardaki otonomik ve visseral entegrasyondan sorumludur (Frank, Kullmann ve Veit, 2013). Posterior insular korteks ise granüler korteks yapısındadır, thalamus aracılığı ile beyin sakı ve medulla spinalis'ten ayrıca parietal, occipital ve temporal korteks'ten de impuls alır (Kim ve ark., 2017; Nagao ve ark., 2017; Nambkung ve ark. 2017; Nieuwenhuys, 2012). Beynin diğer bölümleri ile insula'nın bağlantısı histolojikyapısıyla ilgilidir (Mutschler, 2009). Primatlarda lobus insularis'in, cortex cerebri, nuclei basales ve limbik yapılarla bir çok bağlantısı olduğu bilinmektedir (Mufson, ve Mesulam, 1982; Mufson, ve Mesulam 1984; Preuss ve Goldman, 1989). Medial temporal lob epilepsisi (MTLE) tanısı alan ancak medikal tedaviye cevap vermeyen ve epilepsi cerrahisine yönlendirilen 5 hastaya intraoperatif uygulanan elektrotlar vasıtasıyla uyarı verilerek elde edilen bilgiler ve insular

lezyonları olan epilepsi hastalarının klinik bulguları da insan insula'sına ışık tutmaktadır (Boullieret, 2002; Rylvlin, ve Picard, 2017; Ostrowsky ve ark., 2000). Mesulam ve Mesulam (1982, 1984) ile Frederick ve ark.'nın (2001) çalışmalarında insula'nın, dil, visseromotor, sensorimotor, suplementer motor vekognitif fonksiyonlarda önemli bir rol aldığı vurgulanmıştır. Ayrıca, insula'nın olfaktor saha, corpus amygdaloideum, entorhinal saha, gyrus cinguli ve hippocampus ile bağlantılar, limbik sistem ile olan bağlantısını açıklayıcı niteliktedir (Mutschler, 2009; Mufson, ve Mesulam, 1982; Mufson, ve Mesulam 1984). Yapılan elektrofizyolojik çalışmalar ile insan lobus insularis'inde de butopografik organizasyon doğrulanmıştır. Boullieret ve ark.'nın yaptığı çalışmada (2002:51) positron emisyon tomografi (PET) ile epileptik nöbetlerin ortaya çıkış semptomlarının nöroanatomik korelasyonu ortaya konmuştur. Insula'nın area olfactoria, corpus amygdaloideum, entorhinal cortex, gyrus cinguli ve hippocampus gibi temporo-limbik yapılarla olan bağlantıları nedeniyle "limbik epilepsi" etyolojisinden sorumlu olabileceği düşünülmektedir (Ostrowsky, 2000). Ayrıca temporallob epilepsisi (TLE) olan hastaların nöbetsemptomlarının, insular korteks situmulasyonu sonucu oluşan semptomlar ile benzerlik gösterdiği literatürde bildirilmiştir. Bu benzerlik, lobus insularis ile temporo-limbik yapılar arasında varolan yoğun bağlantılar sayesinde açıklanabilir (Venniro, 2017 Frederick, 2001).

Insula'nın Nörolojik ve Psikiyatrik Hastalıklardaki Yeri

Insula visseral, otonomik ve affektif fonksiyonlarda rol alır (Augustine, 1996; Crespo-Facorro, 2000). Insula'nın, kardiyak regulasyonda önemli bir görevi vardır. Özellikle sol insulakardiyak parasempatik etkiden sorumludur (Bossaerts, 2010; Oppenheimer, Kedem, ve Martin, 1996). Insula'nın fonksiyonel özellikleri de yine son 20 yılda yapılan çalışmalar sayesinde anlaşılmaya başlanmıştır (Abdolahe, 2015; Allman, 2011; Bossaerts, 2010). Çeşitli deneysel ve klinik çalışmada insula'nın hafıza, duygudurum, otonomik kontrol, koku ve tat duyularında rol oynadığı gösterilse de bunların dışında birçok görevinin hala anlaşılmadığı düşünülmektedir (Gogolla, 2017). Memelilerde tat korteksi'ne ait bir bölüm olduğu için "iğrenme" hissinin somatik ve visseral ifadesinden sorumludur (Suzuki, 2010; Suzuki, 2012). Insula'nın gyrus cinguli, nuclei basales, corpus amygdaloideum ve diğer limbik yapılarla ve thalamus'un dorsal nucleus'u ile bağlantılarının gösterilmiş olması, emosyonel fonksiyonu hakkında oldukça önemli bilgileri ortaya

çıkartmıştır (Uddinve ark., 2017; Venni, ve ark., 2017). Ayrıca temporal ve parietal lob ile olan bağlantıları ile visseral motor saha, visseral duyu sahası, suplementer motor saha, vestibuler saha ve konuşma ile ilgili saha olarak da görev yaptığı bilinmektedir (Stephani, ve ark., 2011). Özellikle sol insula'ya ait gyrus precentralis'in, konuşma koordinasyonundan sorumlu olduğu kabul edilmektedir (Nagao, ve ark., 1999).

Dış dünyadaki nesnelere karşı oluşan duygusal deneyimleme, bu nesnenin kognitif algılanması ve ardından bu algıya karşı oluşturulan bedensel tepki olarak ortaya çıkmaktadır (Mutschler, ve ark., 2009). Anterior insula fiziksel uyarın yoğunluğunu algılama gibi kognitif subjektif hisler ile aktive olmaktadır. Insula bu uyarınların bedende oluşturduğu tüm intraseptif uyarıları alarak, prefrontal korteks ile resiprokal bağlantıları vasıtasıyla bu uyarınlar hakkında bilinç seviyesinde bir algı oluşmasını sağlar (Bossaerts, 2010; Namkung, Kim ve Sawa, 2017). Bu fonksiyonu insula'nın bağımlılıkta, özellikle sigara bağımlılığında yapılmış çeşitli çalışmalardan anlaşıldığı üzere, önemli bir rolü olduğunu göstermektedir (Abdolahi, ve ark., 2015; Suñer-Soler, ve ark., 2012). Abdolahi ve ark.'nın (2015) akut iskemik inme hastalarında gerçekleştirdikleri çalışmada, inme sonrası insular korteks hasarı tespit edilen hastalarda, inmeden sonraki 3 aylık dönemde sigara bırakma oranının, non-insular hasar tespit edilen hasta grubundaki sigara bırakma oranına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu gösterilmiştir. Bu bulgular, insular korteks'in sigara içme davranışı ve nikotin yoksunluk semptomlarının devamındaki potansiyel rolünü de desteklemektedir. Son yıllarda fonksiyonel görüntüleme yöntemleri ile yapılan çalışmalar sayesinde, insular korteks'in bir çok nörolojik ve psikiyatrik hastalıkta etkilenen bir beyin bölgesi olduğu da anlaşılmaktadır (Nodine cell dergisi). Büyük bipolar nöronlar olan VEN'leri insanlarda, kognitif ve emosyonel fonksiyonlarda önemli görevleri olan anterior singulat korteks ve anterior insular korteks yapısında yer aldığı bilinmektedir. Intrauterin dönemin 36. haftasında görülmeye başlayan bu nöronlar, doğumdan sonraki ilk 8 ayda artar. Otonomik sistemin asimetrisine uygun olacak şekilde sağ insula'da daha fazla sayıda VEN bulunmaktadır. Bu tip nöronlar, temel bilgileri fronto-insular korteks ve anterior limbik bölgeden beynin diğer bölgelerine hızla iletebilirken, piramidal tip hücreler daha detaylı bilgilerin iletiminden sorumludur (Allman, ve ark., 2011; Krause, Theissve Brüne, 2017).

Fonksiyonu tüm detayları ile anlayamamış olan VEN'nin, şizofreni patomekanizmasında rol aldığı bilinmektedir. Şizofreni ve düşük dereceli bipolar

olguların post-mortem doku incelemelerinde VEN'deki lizozomal agregasyon miktarının, normal bireylerdekine kıyasla daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Krause, ve ark., 2017). Ayrıca fronto-temporal demans'ın erken evrelerindeki empati, sosyal farkındalık, self-kontrol kaybının VEN'in destruksiyona sekonder olarak geliştiği radyolojik görüntüleme teknikleri ile yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır (Allman, ve ark., 2011). Limbik integrasyonun temel bileşeni olan insula'nın, lokasyonu ve etrafını çevreleyen korteks ve limbik sistem bağlantıları sebebiyle nörogelişimsel bazı hastalıkların oluşumunda yer aldığı düşünülmektedir (Moon, Moon ve Han, 2015; Parellada ve ark., 2017). Insula, uygun sosyal etkileşimler için gerekli olan öz farkındalık fonksiyonu ile sosyal bilişselliğe ve buna dayanan sosyal davranışlara etki eden bir korteks bölümüdür. Otizm Spektrum Bozuklukları (ASD) ve psikozda sosyal bilişsellikteki eksiklikler, insula'nın ön ve arka bölgelerindeki azalmış hacim ve kalınlık sonucu ortaya çıkan semptomatoloji ile bağlantılı olabilecek yapısal patolojinin kanıtı olabilir (Parellada ve ark., 2017). Şizofreni hastalarının beyin magnetik rezonans görüntülerinin (MRG) incelemesinde özellikle frontal, temporal ve parietal heteromodal assosiasyon korteksinde kortikal incelme olduğu anlaşılmıştır (Roiz-Santiáñe ve ark., 2010). Post-mortem histolojik çalışmalarda şizofreni hastalarının insular korteksinde bulunan nöronların somalarında azalma saptanmıştır. Ayrıca orbitofrontal korteks, hipokampus, amygdala ve insula arasında bağlantıyı sağlayan fasciculus uncinatus'ta da anormallikler saptanmıştır (Penningtonve ark., 2008). Şizofreni hastalarının nöroradyolojik incelemelerinde özellikle anterior singulat gyrus ve insula'da gri cevher miktarında azalma yani kortikal incelme ile birlikte, özellikle sağ insular volumde azalma tespit edilmiştir. Bazı araştırmalarda halüsinasyonların içsel konuşma ve hastanın içsel olarak ürettiği eylemlerle ilgili olduğu belirtilmektedir. Anterior insula'nın dorsal kısmı işitsel ve dilin motor fonksiyonunun entegrasyonundan sorumlu iken, ventral kısmı emosyonel duruma bağlı olarak gelişen fizyolojik değişikliklerden sorumludur (Mutschler ve ark., 2009). Şizofreni hastalarında halüsinasyonlar sırasında artmış insular aktivite tespit edilmiştir (Psikozis). Alzheimer tipi demansta insula'nın, hastada gözlenen nöropsikiyatrik semptomlar, kardiyovasküler ve otonomik fonksiyonların değişimi ve mortalite ile ilişkili olduğunu belirten çalışmalar vardır. Alzheimer'da beyin volumünde düşüş ve korteks'te bir incelme mevcuttur (Foundas ve ark., 1997). Insula volumundeki değişim Alzheimer tipi demansın derecesi ile ilgili değilken, diğer bölgelerdeki kortikal atrofının derecesi demansın

derecesi ile ilgilidir. Alzheimer vakalarındaki insular atrofi mekanizmasının, genel korteks atrofisini oluşturan mekanizmadan farklı olduğu düşünülmektedir (Moon ve ark., 2015). Literatürde insula ve epilepsi ile ilgili son dönem çalışmaları dikkat çekmektedir (Bouillere ve ark., 2000; Crespo-Facorro ve ark., 2000; Guenot ve Isnard, 2008; Isnard, ve Mauguière, 2005; Obaid, Zerouali ve Nguyen, 2018; Obaid, ve ark., 2017). Talairach stereonsefalografi kullanılarak yapılan çalışmalarda, insular deşarj ile oluşan epileptik nöbet semptomlarının, temporal lob epilepsi (TLE) nöbetlerindeki semptomlara benzerliği dikkat çekmiştir. Insular deşarj ile oluşan nöbetler orolalimenter, toraks ve abdomende sıkışma hissi ve solunumsal semptomlar şeklindedir (Sun, Wang, ve Cui., 2015). Temporal lob kaynaklı nöbetler, elektriksel yayılım ile insula'ya da içerecek şekilde yayılabilirken, vakaların çok az bir kısmında (%10) sadece insula'dan kaynaklı nöbetler rapor edilmiştir. (Isnard ve Mauguière, 2005). Yeme bozukluklarındaki visseral duyu sapmalarının varlığı özellikle anoreksia nervosa'nın (AN) patofizyolojisinde insula'nın önemine yönelik araştırmalar için yeni bir yol çizmektedir (Kim ve ark., 2017). Yeme bozukluklarının patofizyolojisinde de beden iç duyularından (intraseptörlerden gelen bilgiler) haberdar olmayı sağlayan insula'da fonksiyonel değişiklikler saptanmıştır (Schienle ve ark. 2005; Schienle ve ark., 2017). Insular korteks dışsal uyarılara karşı gelişen içsel yanıtları da entegre ettiği için yeme üzerinde asıl kontrolör olan hipotalamus'tan farklı bir yolla, iştahın nöronal kontrolünden ve enerji dengesinin düzenlenmesinden sorumludur (Frank ve ark., 2013). Literatürde fonksiyonel MRI (fMRI), Pozitron emisyon tomografisi (PET) ve Single Photon Emission Computerized Tomography (SPECT) ile yapılmış çeşitli çalışmalarda yeme bozukluğu olmayan, acıkmış bireylere gösterilen yemek resimleri ile tüm beyinde, özellikle superior temporal, sağ insular, orbitofrontal ve parietal korteks'te, ventral sitriatum ve amygdala'da metabolizma artışı görüldüğü bildirilmiştir (Karhunen ve ark. 1997; Porobska, ve ark. 2006; Wang ve ark. 2008). Tıkanırçasına yeme

bozukluğu (Binge-eating Disorder) olanlara ve kontrol grubuna yüksek kalorili yiyecek resmi gösterilerek gerçekleştirilen fMRI çalışmasında, hasta grubunda, yeme bozukluğu olmayan kontrol grubuna göre, daha fazla artmış medial orbital korteks aktivitesi gözlenmişken, blumik hastalarda artmış anterior cingulat korteks ve insula aktivitesi gözlenmiştir (Schienle ve ark., 2009). Yeme bozukluklarında, özellikle AN'da, görüntüleme teknikleri ile yapılan çalışmalarda ventriküler hacmin artışı ile birlikte beyin hacminde azalma saptanmıştır (Güney ve Kuruoğlu, 2006). Kognitif, tutumsal, algısal ve deneysel bileşenler ile meydana gelen beden imgesi, anoreksik hastalarda bozulmaktadır. Visseral duyuları alıp, entegre eden ve anlamlandırılan insular korteks, otonomik, kognitif ve affektif süreçlerde bütünleştirici bir etkiye sahiptir. Gastrointestinal sıkıntılar, yeme güçlüğü gibi hastalık başlamadan önceki somatik semptomlar, posterior insula'da, bunları anlamlandırma ve yorumlamadaki farklılıklar anterior insula'da morfolojik değişikliklere yol açabilir (Zucker ve ark., 2017). Bu durum, AN'li hastaların hem posterior hem de anterior insula'larında hipometabolizma ve kan akımında azalmaya sebep olabilir. Kortikal bağlantıları ile emosyonel, kognitif ve motivasyonel fonksiyonlarda otonomik ve visseral entegrasyondan sorumlu bir bölge olan anterior insula'daki fonksiyon değişiklikleri ve volem azalması anoreksik hastalarda karşılaşılabilen bir durumdur. AN'de vücut imgesinin bozulmanın seviyesi tedavi başarısını da etkileyen önemli parametrelerdendir (Zucker ve ark., 2017).

Sonuç

Anatomik lokasyonunun 18.yy'daki tarifinden bugüne kadar, kortikal bağlantıları ve fonksiyonları hakkında giderek daha çok bilgi sahibi olduğumuz insular korteks, özellikle nörolojik ve psikiyatrik hastalıkların patofizyolojisindeki yeri ve önemi hakkındaki gizemi hala korumakta olan bir beyin lobudur. Geniş vaka serilerinde yapılacak nöroradyolojik çalışmalar, insular korteks hakkında daha fazla bilgi sahibi olmamızı sağlayacaktır.

Kaynaklar

Abdolahi, A., Williams, G.C., Benesch, C.G., Wang, H.Z., Spitzer, E.M., Scott, B.E., ... van Wijngaarden, E. (2015). Smoking cessation behaviors three months following acute insular damage from stroke. *Addict Behav.* Dec; 51:24-30.

Afif, A., ve Mertens, P. (2010). Description of sulcal organization of the insular cortex. *Surg Radiol Anat* 32:491-498.

Allman, J. M., Tetreault, N. A., Hakeem, A. Y., Manaye, K. F., Semendeferi, K., Erwin, J. M., ... Hof, P. R. (2011). The von

Economu neurons in the frontoinsula and anterior cingulate cortex. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1225, 59-71.

Augustine, J.R., (1996). Circuitry and functional aspect of the insular lobe in primates including humans, *Brain Research Reviews*, 22:229-244.

Bossaerts, P. (2010). Risk and risk prediction error signals in anterior insula. *Brain Struct Funct.* Jun;214(5-6):645-53.

Bouillere, V., Dupont, S., Spelle, L., Baulac, M., Samson, Y., Semah, F. (2002). Insular Cortex Involvement in Mesiotemporal

- Lobe Epilepsy: A Positron Emission Tomography Study, *Ann. Neurol.* 51:202-208.
- Crespo-Facorro, B., Kim, J., Andreasen, NC., O'Leary, DS., Bockholt, HJ., Magnotta V. (2000). Insular cortex abnormalities in schizophrenia: a structural magnetic resonance imaging study of first-episode patients. *Schizophr Res.* Nov 30; 46(1):35-43.
- Crossmann A.R., ve Neary, D. (2000). Neuroanatomy an Illustrated Colour Text, Second edition, 89-160, Churchill Livingstone.
- Foundas, A.L., Leonard, CM., Mahoney, SM., Agee, OF., Heilman, KM. (1997). Atrophy of the hippocampus, parietal cortex, and insula in Alzheimer's disease: a volumetric magnetic resonance imaging study. *Neuropsychiatry Neuropsychol Behav Neurol.* Apr;10(2):81-9.
- Frank, S., Kullmann, S., ve Veit R. (2013). Food related processes in the insular cortex. *Front Hum Neurosci.* Aug 23;7:499.
- Frederick F. Lang, Olansen N., Franco Demonte, Göksan Z.L., Holland E.C., ve Sawaya, R., (2001). Surgical resection of intrinsic insular tumors: complication avoidance, *J Neurosurg* 95:638-650.
- Gogolla, N. (2017). The insular cortex. *Curr Biol.* 2017 Jun 19;27(12): 580-R586.
- Gogolla, N., Anne, E., Takesian, Feng, G., Fagiolini, M., ve Takao K. (2014). Hensch Sensory Integration in Mouse Insular Cortex Reflects GABA Circuit Maturation. *Neuron.* Aug 20;83(4):894-905.
- Guenot, M., Isnard, J. (2008). Epilepsy and insula *Neurochirurgie.* May;54(3):374-81.
- Güney, E., ve Kuruoğlu, A. Ç. (2007). Yeme Bozukluklarında Beyin Görüntüleme Yöntemleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 10(2).
- Isnard, J., Mauguière, F. (2005). The insula in partial epilepsy. *Rev Neurol (Paris).* Jan;161(1):17-26.
- Kalani MY, Kalani MA, Gwinn R, Keogh B, Tse VC. (2009) Embryological development of the human insula and its implications for the spread and resection of insular gliomas. *Neurosurg Focus.* Aug;27(2):E2.
- Kim, J., Zhang, X., Muralidhar, S., LeBlanc, SA., ve Tonegawa, S. (2017). Basolateral to Central Amygdala Neural Circuits for Appetitive Behaviors. *Neuron.* Mar 22;93(6):1464-1479.e5.
- Krause, M., Theiss, C., ve Brüne M. (2017). Ultrastructural Alterations of von Economo Neurons in the Anterior Cingulate Cortex in Schizophrenia. *Anat Rec (Hoboken).* Nov;300(11):2017-2024.
- Mesulam, M.M., ve Mufson, E.J. (1985). The insula of rhesus in man and monkey. Architectonics, connectivity, and function, in Peters A, Jones EG: *Cerebral Cortex.*, vol 4, :179-226.
- Moon, Y., Moon, WJ., ve Han, SH. (2015). Pathomechanisms of atrophy in insular cortex in Alzheimer's disease. *Am J Alzheimers Dis Other Dement.* Aug;30(5):497-502.
- Mufson, E.J., ve Mesulam, M.M. (1982). Insula of the old-world monkey. I. Architectonics in the insulo-orbito-temporal component of the paralimbic brain. *Com Neurol.* Nov.20;212(1):1-22.
- Mufson, E.J., ve Mesulam, M.M. (1984). Thalamic connections of the insula in the rhesus monkey and comments on the paralimbic connectivity of the medial pulvinar nucleus. *J Comp Neurol.* Jul 20;227(1):109-20.
- Mutschler, I., Wieckhorst, B., Kowalewski, S., Derix, J., Wentlandt, J., Schulze-Bonhage ve A., Ball, T. (2009). Functional organization of the human anterior insular cortex. *Neurosci Lett.* Jun 26;457(2):66-70.
- Nagao, M., Takeda, K., Komori, T., Isozaki, E., ve Hirai, S. (1999). Apraxia of speech associated with an infarct in the precentral gyrus of the insula. *Neuroradiology* 41:356-357.
- Namkung, H., Kim, S.H., ve Sawa, A. (2017). The Insula: An Underestimated Brain Area in Clinical Neuroscience, Psychiatry, and Neurology. *Trends Neurosci.* Apr;40(4):200-207.
- Nieuwenhuys, R., (2012). The insular cortex: a review. *Prog Brain Res.* 195:123-63.
- Obaid S, Zerouali Y, Nguyen DK. (2017) Insular Epilepsy: Semiology and Noninvasive Investigations. *J Clin Neurophysiol.* Jul;34(4):315-323.
- Obaid, S., Tucholka, A., Ghaziri, J., Jodoin, P.M., Morency, F., Descoteaux M, ... ve Nguyen D.K. (2018) Cortical thickness analysis in operculo-insular epilepsy. *Neuroimage Clin.* May 31;19:727-733.
- Oppenheimer, S.M., Kedem, G., ve Martin, W.M., (1996). Left-insular cortex lesions perturb cardiac autonomic tone in humans, *Clin. Auton Res.* 6(3)131-40.
- Ostrowsky, K., Isnard, J., Ryvlin, P., Guénot, M., Fischer, C., Mauguière, F. (2000). Functional mapping of the insular cortex: clinical implication in temporal lobe epilepsy. *Epilepsia* Jun;41(6):681-6.
- Parellada, M., Pina-Camacho, L., Moreno, C., Aleman, Y., Krebs, MO., Descoteaux M., ... Janssen J. (2017). Insular pathology in young people with high-functioning autism and first-episode psychosis. *Psychol Med.* Oct;47(14):2472-2482.
- Pennington, K., Dicker, P., Hudson, L., Cotter, D.R. (2008) Evidence for reduced neuronal somal size within the insular cortex in schizophrenia, but not in affective disorders. *Schizophr Res.* Dec;106(2-3):164-71.
- Porubská, K., Veit, R., Preissl, H., Fritsche, A., and Birbaumer, N. (2006). Subjective feeling of appetite modulates brain activity: and MRI study. *Neuroimage* 32, 1273–1280.
- Preuss, T.M. ve Goldmsn-Rakic, P.S., (1989). Connection of the ventral granular frontal cortex of macaques with perisylvian premotor and somatosensory areas: anatomical evidence for somatic representation in primate frontal association cortex, *J. Comp. Neurol* 282, 293-316.
- Roiz-Santiáñez, R., Pérez-Iglesias, R., Quintero, C., Tordesillas-Gutiérrez, D., Mata, I., Ayesa, R., ... Crespo-Facorro, B. (2010). Insular cortex thinning in first episode schizophrenia patients. *Psychiatry Res.* Jun 30;182(3):216-22.
- Ryvlin, P., Picard, F. (2017) Invasive Investigation of Insular Cortex Epilepsy. *J Clin Neurophysiol.* Jul;34(4):328-332.
- Schienle, A., Schäfer, A., Hermann, A., ve Vait, D. (2009). Binge-eating disorder: reward sensitivity and brain activation to images of food. *Biol Psychiatry.* Apr 15;65(8):654-61.
- Senan, S. (2005). Insula Anatomisinin Morfometrik Olarak ve Manyetik Rezonans Görüntüleme Yöntemi ile İncelenmesi (Yayımlanmamış doktora tezi) Hacettepe Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Standing, S. (Ed.) (2000). *Gray's Anatomy*, The anatomical basis of clinical practise, (39. Baskı). Elsevier.
- Stephani, C., Fernandez-Baca, G., Maciunas, R., Koubeissi, M., ve Lüders, HO. (2011). Functional neuroanatomy of the insular lobe. *Brain Struct Funct.* Jun;216(2):137-49.

- Sun, T., Wang, F., ve Cui J. (2015) Insular Cortex and Insular Epilepsy, *Journal of Neurology and Neuroscience*, Vol. 6 No. 2:9.
- Suñer-Soler, R., Grau, A., Gras, M.E., Font-Mayolas, S., Silva, Y., Dávalos, A., ... Serena, J., (2012). Smoking cessation 1-year poststroke and damage to the insular cortex. *Stroke*. Jan;43(1):131-6.
- Suzuki A. (2010) Insula and disgust *Rinsho Shinkeigaku*. 2010 Nov;50(11):1000-2.
- Suzuki A., (2012) Emotional functions of the insula, *Brain Nerve*. Oct;64(10):1103-12.
- Tanriover, N., Rhoton, AL Jr., Kawashima, M., Ulm, A.J., ve Yasuda, A. (2004). Microsurgical anatomy of the insula and the sylvian fissure. *J Neurosurg*. May;100(5):891-922.
- Uddin, L. Q., Nomi, J. S., Hébert-Seropian, B., Ghaziri, J., ve Boucher, O. (2017). Structure and Function of the Human Insula. *Journal of clinical neurophysiology: official publication of the American Electroencephalographic Society*, 34(4), 300–306.
- Veniro, M., Caprioli, D., Zhang, M., Whitaker, L. R., Zhang, S., Warren, B. L., ... Shaham, Y. (2017). The Anterior Insular Cortex→Central Amygdala Glutamatergic Pathway Is Critical to Relapse after Contingency Management. *Neuron*, 96(2), 414–427.e8.
- Wang, G.J., Tomasi, D., Backus, W., Wang, R., Telang, F., Geliebter, A., (2008). Gastric distention activates satiety circuitry in the human brain. *Neuroimage* 39, 1824– 1831.
- Zucker, N.L., Kragel, P.A., Wagner, H.R., Keeling, L., Mayer, E., Wang, J., ... LaBar, K.S. (2017). The Clinical Significance of Posterior Insular Volume in Adolescent Anorexia Nervosa. *Psychosom Med*. 79(9): 1025–1035.

13. ULUSAL ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI KONGRESİ

“TEDAVİDE ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR: YENİ UMUTLAR”

28-29-30 Kasım – 1 Aralık 2019
Acapulco Otel Resort Convention Spa, Kıbrıs

İletişim: Kübra ÖZSAT (+90 533 889 19 21) - Cansın İSKENDER (+90 533 885 14 74)
E-mail : ozsatk@gmail.com - cansin.neusd@gmail.com
Kongre Başkanı: Prof.Dr. Mehmet Çakıcı (mehmet.cakici@neu.edu.tr)
Websitesi: www.bagimlilikkongresi2019.org

Kıbrıs Ruh Sağlığı
Enstitüsü

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Vol / Cilt 1. Issue / Sayı: 1, April / Nisan 2019

Relationship between Depressive Symptoms and Life Satisfaction Among University Students
Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki

Ortaöğretim Öğrencilerinde Fen Öğrenmeye Yönelik Kaygı ve Motivasyon İlişkisi
The Relation between Anxiety and Motivation for Learning Science in Secondary School Students

Madde Kullanım Geçmişli Bireylerin Olumsuz Otomatik Düşünceleri ve Öğrenilmiş Çaresizlik Örüntülerinin İncelenmesi
Investigation The Negative Automatic Thoughts and Learned Patterns of Helplessness of Individuals who Have a History of Substance Use

Matematik Okuryazarlığı Özyeterliliğinin ve Aile Bütçesini Planlamamın Psikolojik İyi Oluş Üzerine Etkisi
Effects of Mathematics Literacy Self-efficacy and Family Budget Planning on the Psychological Well-Being

Comparison of Sexual Satisfaction and Attachment Styles of Patients With Bipolar I Disorder, Borderline Personality Disorder and Health Controls
Bipolar Bozukluk, Borderline Kişilik Bozukluğu ve Sağlıklı Kontroller Olan Hastaların Bağlanma Stilleri ve Cinsel Doyumların Karşılaştırılması

Bağlanma ve Maternal Bağlanma Konusunda Bir Derleme
A Review Article on Attachment and Maternal Attachment

Saklı Ada:İnsula
The Hidden Island: Insula